

BOGDAN DUMITRU MOLOMAN

***

Doctor în drept

Lector asociat, Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării

Departamentul de Administrație și Management Public

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca

Extensia Universitară Bistrița

**SISTEM CONSTITUȚIONAL
ȘI INSTITUȚII POLITICE ÎN ROMÂNIA**

NOTE DE CURS

Date esențiale:

Cod: ULR2206 / Tip: fundamentală, obligatorie

Forma de verificare: **examen**

Durata studiilor: semestrul 2 din anul I

Bibliografie obligatorie:

Constituția României

B.D. MOLOMAN, *Manual de drept constituțional*, Ed. Universul Juridic, București, 2025

Suportul de curs este *Manualul de drept constituțional*, studenții având la dispoziție și prezenta sinteză, utilă mai ales pentru pregătirea seminariilor și deprinderea metodelor de învățare la nivel universitar, precum și pentru autoevaluarea cunoștințelor acumulate.

Atragem atenția că parcurgerea acestei sinteze nu este suficientă pentru promovarea examenului la disciplina *Sistem constituțional și instituții politice în România*.

Pregătirea temeinică a celor două evaluări (evaluarea periodică și examenul final) se face pe baza studierii *Manualului de drept constituțional*.

Bibliografie facultativă:

*vezi Fișa disciplinei (disponibilă pe Moodle)

CAPITOLUL 1

DREPTUL ȘI DREPTUL CONSTITUȚIONAL

1.1. Prolegomene

Termenii „drept” și „dreptate” sunt sinonimi? *Prima facie* am fi tentați să răspundem în sens pozitiv, însă, la o analiză mai atentă, între aceștia nu poate fi pus semnul egalității deoarece nu sunt identici și, mai mult decât atât, nici măcar totdeauna într-o armonie: pe de o parte, există multe reguli juridice, de ordin tehnic, care nu au de a face cu dreptatea, iar pe de altă parte, există reguli juridice care se află în conflict cu dreptatea¹. Cu toate acestea, nu se poate face abstracție că, uneori, „dreptul” și „dreptatea” se află într-o simbioză perfectă.

1.2. Poate fi definit termenul „drept”?

Etimologic, termenul românesc „drept”² derivă din latinescul „*directum*” (care își are originea la rândul său în verbul „*dirigo-dirigere*”) și înseamnă a îndruma, a îndrepta, a conduce, a cârmui. Așadar, din însăși originea lui, „dreptul” înseamnă acel mijloc de îndrumare, de conducere, de îndreptare. Romanii utilizau, pentru ceea ce în prezent numim drept, un alt cuvânt, respectiv *jus* a cărui proveniență a împărțit doctrina în două; în optica unor autori³, termenul *jus* provine de la *jubere* (care înseamnă a porunci), iar potrivit altora⁴, de la sanscritul *ju* (legătură), considerându-se că dreptul este legătura dintre oameni.

Atât conținutul termenului „drept”, cât și definiția sa a preocupat atât juriștii, cât și filosofii care, în operele lor, au livrat diverse perspective asupra a ceea ce reprezintă „dreptul”.

Cea mai celebră definiție a dreptului este oferită de Celsus, reprodusă de Ulpian: „*ius est ars boni et aequi*” [„*dreptul este arta (tehnica) bineului și a echității (justului)*”]⁵.

În doctrina de specialitate termenul „drept” a primit diverse definiții; fără a prezenta totalitatea definițiilor schițate în doctrină, în continuare vom arăta doar câteva dintre acestea.

Într-o primă opinie, „*dreptul reprezintă totalitatea normelor juridice menite a reglementa comportamentul persoanelor (fizice ori, după caz, juridice) și pentru a căror respectare, la nevoie, se poate recurge la forța coercitivă a statului*”⁶.

1.3. Dreptul are mai multe accepțiuni? Clasificări și clarificări

„Dreptul” cunoaște două accepțiuni, respectiv ***drept obiectiv*** și ***drept subiectiv***. Dreptul obiectiv reprezintă ansamblul normelor de conduită, instituite sau sancționate de stat, reguli ce exprimă voința poporului ridicată la rangul de lege, a căror aplicare este realizată de bunăvoie și, în ultimă instanță, prin forța coercitivă a statului⁷, pe când dreptul subiectiv nu este altceva decât posibilitatea garantată de lege voinței unei persoane, în baza căreia aceasta este în măsură, în vederea valorificării unui interes personal direct, să întreprindă o anumită conduită ori să pretindă unui terț îndeplinirea unei acțiuni sau, mai mult, abținerea de la o anumită activitate⁸.

¹ I. DELEANU, *Instituții și proceduri constituționale în dreptul român și în dreptul comparat* (București: C.H. Beck, 2006), p. 6.

² Cu aceeași semnificație, conceptul „drept” se regăsește și în alte limbi de sorbinte latină, e.g. *droit* – franceză, *diritto* – italiană, *derecho* – spaniolă, *direito* – portugheză etc.

³ C. ACCARIAS, *Précis de droit romain* (t. I, seconde éd., Paris: A Cotillon et Cie, Libraires du Conseil d'État, 1874), p. 2, disponibilă [Online] la adresa www.archive.org, accesată la data de 31 ianuarie 2023.

⁴ R. VON JHERING, *L'esprit du droit romain dans les diverses phases de son développement* (traduit sur la 3e éd. avec l'autorisation de l'auteur par O. DE MEULENAERE, t. I, Paris: A. Marescq, MDCCCLXXX), p. 219, disponibilă [Online] la adresa www.archive.org, accesată la data de 31 ianuarie 2023.

⁵ Ulpianus, *Libro 1 Institutionum*, D. 1, 1, 1 pr.

⁶ În același sens, GH. MIHAI, *Teoria dreptului* (ed. a 3-a, București: C.H. Beck, 2008), p. 8.

⁷ A se vedea și M. SAFTA, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, *Teoria generală a dreptului constituțional. Drepturi și libertăți* (ed. a 7-a, revizuită, București: Hamangiu, 2021), p. 2.

⁸ I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, *op. cit.*, vol. I, pp. 4-5.

1.3.1. În funcție de organizarea sau structurarea sa, dreptul poate fi împărțit în **ramuri și rețele juridice**.

Dreptul ca ramură nu este altceva decât acel drept compus dintr-un ansamblu de norme juridice coagulate în baza unui obiect, a unor metode și principii comune.

Pot fi catalogate drept ramuri de drept următoarele: dreptul civil, dreptul penal, dreptul administrativ, dreptul constituțional, dreptul procesual, dreptul financiar, dreptul muncii etc. Iar în cadrul fiecărei ramuri de drept, normele juridice se grupează în funcție de obiectul lor și de legătura dintre ele, în instituții juridice.

Dreptul de rețea, fără a fi catalogat ramură nouă de drept, este acel drept alcătuit din subansambluri de norme juridice având un obiect comun de reglementare, însă coagulate pe baza unor metode și principii specifice, proprii ramurilor din care fac parte și care răspund astfel unor interese specifice, adeseori divergente, fie private, fie publice⁹. Poate fi catalogat drept de rețea dreptul familiei¹⁰, dreptul muncii, dreptul comercial modern etc.

1.3.2. Dreptul poate fi clasificat în **drept natural și drept pozitiv**. Dreptul pozitiv poate fi definit drept ansamblul normelor juridice în vigoare la un moment dat și, drept urmare, poate fi confundat cu dreptul obiectiv. Privitor la dreptul natural, putem menționa că acesta face trimitere la concepția filosofică conform cu care anumite norme își au originea în divinitate sau natură, consacră realități imanente și pe care ființa umană nu poate să le modifice sau să le aducă vreo atingere de orice fel.

Putem spune că dreptul natural se apropie de morală, de cutumă.

1.3.3. Cum bine știm, dreptul roman a fost deschizător de drumuri, iar diviziunea fundamentală a dreptului, datează încă de pe vremea jurisconsultilor romani¹¹, și este cea în **drept public (jus publicum) și drept privat (jus privatum)**.

1.3.4. O altă clasificare a dreptului este cea în **drept comun (general) și drept special (particular)**.

Tot mai des regăsim utilizate sintagme de genul „drept general”, „drept special”, „drept particular”, „lege specială” etc., însă fără a ne putea da seama sensul exact al acestora.

Așa cum s-a reliefat de curând în doctrina de specialitate¹², chiar dacă, în practică, s-a pus semnul egalității între sintagmele „drept comun” și „drept general”, chiar dacă acestea, uneori, se suprapun la perfecțiune, alteori acestea sunt distincte.

Ca exemple de drept special putem evidenția dreptul muncii, dreptul familiei, dreptul mediului, dreptul insolvenței, iar ca drepturi comune putem menționa, printre altele, dreptul civil (general), dreptul constituțional (general), dreptul procesual civil (general)¹³.

1.4. Dreptul constituțional și instituții politice

Dreptul constituțional (*ius politicum, ius constitutionale*) consacră și ocrotește, prin normele sale, cele mai importante valori economice, sociale și politice.

1.4.1. Dreptul constituțional. Noțiune, obiect

Dreptul constituțional, ca *ramură de drept*, reprezintă o totalitate a normelor și instituțiilor juridice care au ca obiect reglementarea acelor raporturi sociale care iau naștere în procesul exercitării puterii publice, iar

⁹ M. NICOLAE, *op. cit.*, p. 36.

¹⁰ A se vedea M. AVRAM, *Drept civil. Familia* (ed. a 3-a, revăzută și adăugită, București: Hamangiu, 2022), pp. 45-46.

¹¹ V. HANGA, M.D. BOCSAN, *Curs de drept privat roman* (ed. a II-a, București: Universul Juridic, 2006), p. 41-43.

¹² M. NICOLAE, *op. cit.*, p. 52.

¹³ M. NICOLAE, *op. cit.*, p. 60.

ca *factor structurant* în sistemul de drept, guvernează și orientează reglementarea juridică din celelalte ramuri de drept, îi imprimă un anumit conținut și o anumită direcție.

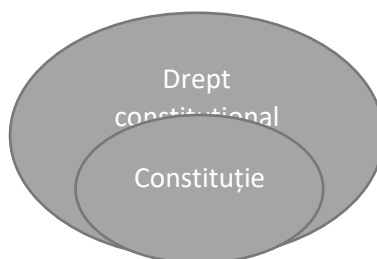
Dreptul constituțional a primit numeroase și diferite definiții de-a lungul timpului în literatura de specialitate, însă vom prezenta doar câteva dintre acestea.

În optica profesorilor IOAN MURARU și ELENA SIMINA TĂNĂSESCU, dreptul constituțional este „*acea ramură a dreptului unitar român alcătuită din normele juridice care reglementează relațiile sociale fundamentale apărute în urma procesului instaurării, menținerii și exercitării stărilor de putere*”¹⁴.

Privitor la izvoarele dreptului constituțional, chiar dacă izvorul formal principal al acestuia este Constituția României (2003), actul politic și juridic fundamental al țării (ceea ce implică stricta și necondiționata conformitate a tuturor normelor dreptului cu dispozițiile ei), alături de Constituție există și alte izvoare de drept constituțional (*e.g.*, legile privind cetățenia română, legile electorale, statutul parlamentarilor), regulamente parlamentare, tratate internaționale etc.

Așadar, între dreptul constituțional și Constituție nu se poate pune semnul egalității; Constituția este, bunăoară, cea mai importantă parte a dreptului constituțional, dar dreptul constituțional poate exista chiar și acolo unde nu există o constituție, sfera sa normativă fiind, în mod firesc, mult mai largă decât cea a constituției¹⁵.

Unele dintre dispozițiile Constituției au, fără urmă de îndoială, valoarea unor principii; și acestea sunt norme juridice și urmează același tratament ca orice alte norme ale legii fundamentale.

Referitor la obiectul dreptului constituțional, așa cum s-a reținut și în doctrina recentă¹⁶, acesta constă în ansamblul unitar al dispozițiilor legale cuprinse în constituție sau acte subsecvente acesteia, aplicabile mecanismului de organizare și de exercitare a puterii suverane în stat, precum și garantării drepturilor și libertății civile.

1.4.2. Subiectele raporturilor de Drept Constituțional

Din punct de vedere juridic, prin subiect de drept înțelegem titularul unui drept, iar prin persoană, orice entitate aptă să fie subiect de drepturi și obligații.

Subiectele dreptului constituțional prezintă următoarele trăsături specifice¹⁷:

- unul dintre subiecte este totdeauna fie deținătorul puterii, fie statul, fie un organ administrativ;
- aceste subiecte acționează în mod necesar într-un raport juridic apărut în activitatea de instaurare, menținere și exercitare a puterii.

Subiectele raporturilor de Drept Constituțional sunt:

***Poporul** – fundamental existând în chiar dispozițiile Constituției. În conformitate cu prevederile art. 3 din Constituție, suveranitatea națională aparține poporului român. El este deținătorul puterii politice și statul își dobândește împuternicirile conform voinței poporului. Poporul este singurul în măsură să dedice asupra propriului său viitor. Poporul are rol în exercitarea suveranității prin alegeri și referendum.

***Statul** – poate apărea ca subiect al raporturilor de drept constituțional fie direct (de exemplu, în raporturile juridice privitoare la cetățenie), fie reprezentat de organele sale (Parlament, Guvern etc.).

¹⁴ I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, *op. cit.*, vol. I, p. 12.

¹⁵ I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, *op. cit.*, vol. I, p. 12.

¹⁶ M. SAFTA, *op. cit.*, vol. I, p. 30.

¹⁷ M. SAFTA, *op. cit.*, vol. I, p. 35.

***Autoritățile publice** – pentru ca acestea să fie catalogate drept subiecte de drept constituțional trebuie să îndeplinească următoarele condiții¹⁸:

-pentru parlament, raportul juridic la care participă să fie de drept constituțional;
-pentru autoritățile executive și cele judecătorești, celălalt subiect să fie statul, poporul sau organele legiuitoare și doar dacă raportul se naște în procesul instaurării, al menținerii și al exercitării puterii de stat.

***Partidele, formațiunile politice și alte organizații**. Fiind forme organizatorice prin care cetățenii participă la guvernare, partidele pot fi subiecte de drept.

***Cetățenii** – sunt persoanele care au cetățenia română (a nu se confunda cu poporul). Pot apărea ca subiecte ale unora dintre raporturile de drept constituțional distinct, ca persoane fizice (pentru realizarea drepturilor lor), fie ca persoane investite cu demnități sau funcții într-un organ de stat (deputat, senator) sau organizați pe circumscripții electorale (cu ocazia alegerilor).

***Străinii și apatrizii** – sunt subiecte de drept constituțional atunci când se nasc raporturi cu privire la acordarea cetățeniei române, a azilului politic etc.

1.4.3. Izvoarele dreptului constituțional

Prin izvor de drept înțelegem formele de exprimare a normelor juridice care sunt determinate de modul de edictare sau de sancționare a lor de către stat.

Nu toate izvoarele dreptului sunt izvoare de drept constituțional, iar criteriile care le delimitează sunt următoarele:

-autoritatea publică emitentă (este necesar să fie o autoritate publică reprezentativă);
-conținutul normativ al actului (să reglementeze relații fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii statale).

Izvorul de drept se clasifică în:

-izvoare **formale**, care presupun exteriorizarea normei (e.g., înscris cu valoare constituțională, act normativ);

-izvoare **materiale**, care se referă la condițiile istorice, sociale, culturale, economice și de orice altă natură care se manifestă la nivelul comunității, reflectând stadiul de dezvoltare al acesteia.

Sunt izvoare ale Dreptului Constituțional:

a. Constituția României și legile de modificare a Constituției

-așa cum am mai reliefat, Constituția este principalul izvor al dreptului constituțional; actul normativ cu forța juridică supremă într-un stat

-este în totalitate izvor al dreptului constituțional; ea provine de la organul reprezentativ suprem al poporului (adunarea constituantă) și reglementează relațiile sociale fundamentale pentru puterea de stat;

-legile modificatoare ale Constituției se supun acelorași constatări

b. Legea, ca act juridic al Parlamentului

-este necesar a se menționa că nu orice lege este izvor de drept constituțional (de exemplu, Codul civil este izvor al dreptului civil)

-pentru ca legea să fie izvor de drept constituțional trebuie să fie reglementate relații sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii de stat (de exemplu, legea privind cetățenia română, legile electorale etc.

-legile sunt *organice și ordinare*

c. Regulamentele parlamentare sunt izvoare pentru că sunt emise de principala autoritate reprezentativă a statului și reglementează relații sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii.

---

¹⁸ V.C. SOARE, *Drept constituțional. Aspecte teoretice, fișe și scheme pe înțelesul studenților* (București: Hamangiu, 2021), p. 18.

Există 3 categorii de regulamente: Regulamentul Camerei Deputaților, Camerei Senatului și al sedințelor comune.

Aceste regulamente nu sunt legi.

d. Ordonanțele Guvernului

Potrivit art. 115 din Constituție, guvernul este împuternicit de Parlament în baza instituției delegării legislative. Instituția delegării legislative este acel transfer al unor atribuții legislative la autoritățile executive, printr-un act de voință al Parlamentului, ori pe cale constituțională, în situații excepționale¹⁹.

Ordonanțele guvernamentale se clasifică în:

-**ordonanțe simple**: emise de guvern în baza împuternicirii de către parlament; într-un anumit domeniu; nu se poate reglementa în domenii rezervate legilor organice.

-**ordonanțe de urgență**: apar doar în situații extraordinare, ce nu suferă amânare; urgența trebuie motivată în cuprinsul lor.

Caracterizarea ordonanțelor de guvern în jurisprudența Curții Constituționale:

- a) ordonanța nu reprezintă o lege în sens formal, ci un act administrativ de domeniul legii, asimilat acesteia prin efectele pe care le produce, respectând sub acest aspect criteriul material (CCR, dec. nr. 120/16.03.2004);
- b) ordonanța de urgență care reglementează în materia legii organice poate abroga o lege organică (CCR, dec. nr. 57/25.01.2013).

e. Obiceiul

Obiceiul este rezultatul unei experiențe de viață a unei comunități, repetării unei practici, atât de înrădăcinată încât oamenii consideră că, prin intermediul cutumei, își exercită de fapt un drept pozitiv, adică prevăzut de lege²⁰.

Până la apariția statului, „obiceiul” constituia principala formă a normelor nescrise în temeiul cărora se desfășurau viața și raporturile sociale.

Cutuma, ca izvor de drept, are o importantă pondere în sistemul de drept anglo-saxon, constituind, uneori, chiar parte a Constituției, situație care nu se regăsește în sistemele de drept romanic.

A fost izvor de drept constituțional în Constituțiile din 1866, 1923, 1938 și, în mod excepțional, în Constituțiile din 1948, 1952, 1965.

f. Tratatul internațional

Pentru ca un tratat internațional să fie privit drept izvor formal în dreptul constituțional este necesar a fi îndeplinite următoarele condiții:

- să fie licit, căci numai tratatele licite sunt izvoare de drept în general;
- să fie de aplicare directă, nemijlocită;
- să fie ratificat conform dispozițiilor constituționale;
- să cuprindă reglementări ale relațiilor specifice dreptului constituțional.

Tratatul internațional „intră” în dreptul intern în baza unei legi de ratificare, lege care nu poate fi contrară dispozițiilor Constituției. În ipoteza în care dispozițiile din tratat sunt contrare Constituției, acesta poate fi ratificat numai după revizuirea Constituției (art. 11 din Constituție).

***Situații excepționale**

-**Cutuma** constituie izvor de drept constituțional în anumite sisteme de drept (*e.g.*, Regatul Unit, Noua Zeelandă, Israel).

---

¹⁹ I. VIDA, în I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, „Comentariu (sub art. 2)”, în I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU (coord.), *Constituția României. Comentariu pe articole* (București: C.H. Beck, 2008), p. 191.

²⁰ M. SAFTA, *op. cit.*, vol. I, p. 61.

În România, constituțiile din 1866, 1923 și 1938 recunoșteau obiceiul statutului de izvor de drept. Constituțiile comuniste (1948, 1952, 1965) doar îngăduiau obiceiul, însă numai în cazuri cu totul excepționale.

Constituția actuală îi recunoaște calitatea de izvor de drept, însă numai în ipotezele în care legea îl admite *expressis verbis* (art. 44 din Constituție).

-Doctrina, respectiv opiniile teoreticienilor dreptului, izvor de drept în Roma antică și în dreptul consuetudinar (Anglia), reprezintă un sprijin pentru profesioniștii dreptului.

-Jurisprudența instanțelor constituționale este izvor de drept mai ales în statele cu tradiție în acest sens. În conformitate cu prevederile art. 147 alin. (4) din Constituția României, deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii și produc efecte numai pentru viitor.

1.4.4. Câteva aspecte privind delimitarea dreptului constituțional de alte ramuri de drept

Având în vedere consacrarea în legea fundamentală a principiilor și regulilor de bază ale principalelor ramuri ale dreptului (dreptul administrativ, dreptul civil, dreptul penal, dreptul procesual etc.), se pune problema teoretică și practică a raportului real dintre dreptul constituțional și diverse ramuri ale dreptului.

1.4.4.1. Raportul dintre dreptul constituțional și dreptul civil

Atât dreptul constituțional, cât și dreptul civil, doi stâlpi ai ordinii juridice, s-au aflat o lungă perioadă într-o simbioză, o coexistență pașnică, într-o „ignorare reciprocă”²¹. Însă această stare a existat până la procesul de *constituționalizare* a ramurilor dreptului.

Răsfoind Constituția observăm faptul că aceasta conține norme care consacră principii ale dreptului civil și consacră, chiar dacă nu într-un mod exhaustiv, principalele drepturi și libertăți ale omului, care sunt drepturi subiective, sub formula „drepturi și libertăți fundamentale ale cetățeanului”, norme care sunt dezvoltate în legea fundamentală civilă, *i.e.* Codul civil.

De asemenea, observăm faptul că în cuprinsul legii fundamentale se regăsesc reglementate, chiar dacă la nivel principial, autoritățile și instituțiile publice principale aparținând puterii legislative (*i.e.*, Camera Deputaților și Senatul), puterii executive (adică, Președintele României, Guvernul, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, organele și autoritățile administrației publice centrale și locale) și puterii judecătorești (*i.e.*, Înalta Curte de Casație și Justiție și instanțele judecătorești), Curtea Constituțională, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Avocatul Poporului, Consiliul Legislativ, Curtea de Conturi, Consiliul Economic și Social. Toate aceste organisme sunt, din perspectiva dreptului civil, persoane juridice (majoritatea lor), *i.e.*, subiecte de drept civil.

Totodată, menționăm că tot prin Constituție sunt stabilite și garanțiile juridice ale drepturilor subiective.

Având în vedere cele anterior stipulate, există între dreptul constituțional și dreptul civil vreun raport de subordonare sau de coordonare?

Așa cum just s-a evidențiat²², faptul că în legea fundamentală sunt consacrate drepturile și libertățile fundamentale ale omului nu înseamnă că aceste drepturi și libertăți sunt *in globo* drepturi subiective constituționale, de drept constituțional sau, mai larg, drepturi publice, ci, dimpotrivă, în funcție de natura lor, unele sunt constituționale (drepturile de natură politică, cum ar fi, spre exemplu, dreptul de a alege, dreptul de vot și de a fi ales), altele naturale (drepturile strict personale), sociale sau culturale și, bineînțeles, cele mai multe, sunt drepturi subiective civile cu sau fără conținut economic (*e.g.*, drepturile personalității, libertății civile, dreptul de proprietate privată).

Nici consacrarea (expresă ori, după caz, implicată) în Constituție a unor principii fundamentale ale dreptului civil nu înseamnă metamorfozarea acestora în principii de drept constituțional, deoarece ele preexistă Constituției și fundamentează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre orice persoane, iar nu dintre acestea și autoritățile publice.

²¹ M. NICOLAE, *op. cit.*, p. 105.

²² M. NICOLAE, *op. cit.*, pp. 108-109.

Având în vedere că dreptul constituțional și dreptul civil au obiect propriu de reglementare, ele se află într-o relație de coordonare, și nicidecum una de subordonare²³.

1.4.4.2. Raportul dintre dreptul constituțional și dreptul administrativ

Dreptul administrativ se află într-o relație, putem spune, extrem de specială cu dreptul constituțional, pe care, fără urmă de îndoială, în completează²⁴.

Așa cum am reliefat și mai sus, legea fundamentală cuprinde prevederi de principiu referitoare la organizarea și funcționarea sistemului autorităților administrației publice, la raporturile Parlamentului cu Guvernul sau cu Președintele României sau chiar la activitatea administrației. Dreptului administrativ îi revine sarcina de a le aplica și, mai mult decât atât, de a le detalia.

Uneori, este dificil a desena o barieră fixă de demarcație între dreptul constituțional și cel administrativ. De ce spunem asta? Pentru că, așa cum vom observa, *e.g.*, instituția șefului statului este studiată atât de dreptul constituțional, cât și de dreptul administrativ.

1.4.5. Instituțiile politice

O componentă importantă a obiectului dreptului constituțional o reprezintă, fără urmă de îndoială, reglementarea instituțiilor politice, ca forme prin care se exteriorizează puterea în stat.

Prin intermediul instituțiilor politice, puterea este organizată în vederea realizării interesului general; așadar, rolul acestora este de a stabili norme sociale de conduită și de a asigura un acord al membrilor comunității asupra respectării legii, drepturilor și îndatoririlor fundamentale, dar și pentru a garanta un sistem stabil, adaptabil evoluției comunității.

Într-un sens larg, conceptul de instituție politică se referă la stat, organismele de guvernare (parlament, președinte, guvern și prim-ministru), precum și autoritățile prin care se realizează puterea judecătorească. În acest concept au fost incluse și partidele politice deoarece rolul acestora este de a contribui la definirea și exprimarea voinței politice a poporului, a de a influența procesul de guvernare și evoluția instituțiilor politice în întregul lor.

1.4.6. Relația drept - politică

Politica este o formă de activitate socială în lupta pentru putere. Prin politică, indivizii încearcă să cucerească puterea, propagând anumite ideologii, convingând oamenii să îi susțină, cu scopul de a instaura o putere nouă, care să fie menținută și să fie exercitată în acord cu voințelor care i-au susținut²⁵.

Relația dintre drept și politică este una de interdependență: puterea publică, ca formă oficială de obiectivare a puterii publice, are și capacitatea de a crea și de a aplica normele juridice, convertind astfel dezideratele politice în imperative juridice; pe de altă parte, formele și limitele de exprimare politică sunt predeterminate prin norme juridice.

Puterea publică crează dreptul, corespunzător valorilor politice asumate, dar se și autolimitează în spațiul normelor juridice elaborate. Cu toate acestea, dreptul nu este un simplu receptacol al politicului și nu este nici un instrument al politicului; politicul nu este cu totul constrâns în cadrul predeterminat prin normele juridice²⁶.

CAPITOLUL 2 TEORIA STATULUI

2.1. Noțiune și caracteristici

²³ M. NICOLAE, *op. cit.*, p. 112.

²⁴ R. PETRESCU, *Drept administrativ* (București: Hamangiu, 2009), p. 49.

²⁵ V.C. SOARE, *op. cit.*, p. 6

²⁶ I. DELEANU, *op. cit.*, p. 7.

Ce este altceva statul (*civitas*) dacă nu o comunitate (*societas*) de cetățeni (*cives*) uniți (legați) prin drept (*ius*)?²⁷

Statul și dreptul se află într-o simbioză perfectă, sprijinindu-se și condiționându-se mutualmente. Statul creează dreptul și, în consecință, cel dintâi își exprimă prin acest rol eficiența și viabilitatea.

Cuvântul „stat” își are originea în latinescul „status” care, la început, nu avea un înțeles sau sens strict determinat, exprimând ideea generică de ceva „stabil” înțeles de poziție, stare, situație stabilă, fel de a fi etc. Ținând pas cu evoluția, termenul a primit prin atribuire.

Ca organizare politică a puterii, statul apare ca un ansamblu sau sistem articulat de instituții sau organisme, ca un mecanism de organe și instituții investite cu autoritate, prin care se realizează organizarea și conducerea societății, ordinea socială²⁸.

Statul poate fi catalogat drept principala instituție politică a societății²⁹.

În doctrină³⁰, statul a fost definit ca fiind o „persoană morală, o entitate juridică distinctă, stabilă și permanentă, detașată de persoanele fizice care, în calitatea lor de agenți ai puterii, exercită vremelnic puterea, în limitele competențelor atribuite”.

O altă definiție a statului care îi pune în valoare elementele care îl caracterizează este următoarea: „o grupare de indivizi, reuniți printr-o legătură națională, pe un teritoriu determinat și fiind guvernați de o putere superioară voințelor individuale”³¹.

Statul se impune prin autoritățile sale și are o serie de funcții: -legislativă; -executivă, -jurisdicțională, -internă și externă, -economice, culturale și sociale-represivă.

Statul are personalitate juridică.

2.1¹. Caracteristicile statului român

Așa cum rezultă din alin. (1) al art. 1 din Constituție, „România este un stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil”, iar potrivit dispozițiilor alin. (3) al aceluiași articol, țara noastră este „un stat de drept, democratic și social”.

Statul este o „instituție politică, care își exercită autoritatea suverană asupra unui teritoriu și a unei populații, fiind în același timp o persoană de drept internațional”³².

Statul *național* presupune ocrotirea minorităților împotriva oricăror discriminări, afirmarea și garantarea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor, solidaritatea celor care alcătuiesc poporul român.

Unitatea reprezintă existența unei singure formațiuni statale, a unui regim constituțional unic, un singur rând de organe de vârf (legiuitoare, administrative, judecătorești). Figura geometrică a caracterului unitar nu este determinată nici de întinderea teritorială a statului, nici de densitatea sau numărul locuitorilor, nici de existența mai multor naționalități. Formarea României ca stat unitar a fost un proces de lungă durată, caracterizat de lupta poporului pentru unitate și independență.

Caracterul *suveran și independent* al statului evidențiază deplina putere de decizie a statului român față de oricare forțe politice sau structuri din interior ori exterior.

Caracterul *indivizibil* al statului reprezintă imposibilitatea acestuia de a fi divizat³³; România nu poate fi împărțită în mai multe unități statale și transformat astfel într-un stat federal.

Sintagma „stat de drept” înseamnă că țara noastră este o țară în care autoritățile guvernării, trebuie să se supună unor reguli juridice. Într-un stat de drept există separația puterilor în stat, autorități speciale care veghează la respectarea Constituției, instituții care supraveghează respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, iar competența fiecărei autorități publice este clar stabilită³⁴.

²⁷ Cicero, *De Re Publica* I, 32, 49 *in fine* („quid est enim civitas nisi iuris societas civium?”).

²⁸ V. REBREANU, *Teoria generală a dreptului. Suport pentru seminarii* (Cluj-Napoca: Argonaut, 2009), p. 57.

²⁹ M. SAFTA, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. II, *Instituții politice* (ed. a 4-a, revizuită, București: Hamangiu, 2022), p. 16

³⁰ I. DELEANU, *op. cit.*, p. 329.

³¹ G. ALEXIANU, *Curs de drept constituțional* (vol. I, Iași: TipoMoldova, 2013), p. 72

³² G.C. FRENȚIU, *Drept constituțional* (București: Universul Juridic, 2009), p. 5.

³³ În doctrină (C. IONESCU, *Tratat..., op. cit.*, p. 634) s-a avansat opinia conform cu care „nu statul ca atare, ci teritoriul său este indivizibil”.

³⁴ M. SAFTA, *op. cit.*, vol. II, p. 27.

Caracterul *democratic* al statului înseamnă că autoritățile publice își întemeiază activitatea pe voința poporului, voință care este exprimată prin alegeri libere și corecte. Așadar, sintagma „stat democratic” desemnează regimul politic al statului.

Caracterul *societal* înseamnă că statul are obligația de a imprima tuturor acțiunilor economice, sociale, politice, culturale, un conținut social fundamentat pe valori etnice, umane, care să de-a posibilitatea exprimării drepturilor și libertăților cetățenilor.

2.2. Elementele statului

Prin stat, *lato sensu*, se înțelege suma a trei elemente: populație, teritoriu și suveranitate (în sens de putere organizată statal).

2.2.1. Populația

Așa cum am menționat anterior, ce reprezintă statul fără cetățeni?

Dacă statul ar putea exista fără teritoriu, populația este un element indispensabil.

*Populația vs. popor

Poporul poate fi definit ca acea sumă a tuturor indivizilor care există la un moment dat pe teritoriul unui stat.

Populația reprezintă acea comunitate de indivizi care există dinaintea apariției statului, caracterizată prin aceea că între indivizii care o compun există anumite legături bazate fie pe o origine comună sau un trecut, o cultură și o limbă comună, fie, pur și simplu, pe înțelegerea comună acceptată de a conviețui împreună într-un mod pașnic³⁵.

*Populația vs. națiune

Națiunea este rezultatul unui proces istoric, care are la bază comunitatea de limbă, cultură, origine etnică, religie, viață, tradiții, dar mai ales trecutul istoric și voința de a fi împreună a celor care au dăinuit pe un anumit teritoriu³⁶.

Națiunea nu se confundă nici cu naționalitatea sau cetățenia, care exprimă apartenența juridică a unei persoane fizice la un anumit stat, nici cu poporul.

*Populația vs. cetățenia

Definiția pentru populație, din punct de vedere al dreptului constituțional, este cetățenia. Populația regrupează toți cetățenii unui stat. Din perspectiva dreptului constituțional, populația este analizată sub forma categoriilor de cetățeni, străini și apatrizi.

2.2.2. Teritoriul

Teritoriul reprezintă dimensiunea materială a statului; delimitează cadrul geografic în interiorul căruia se exercită puterea instituționalizată statal. El determină întinderea geografică a puterii de stat și chiar, sub anumite aspecte, conținutul acesteia³⁷.

Teritoriul este partea din globul pământesc care cuprinde solul, subsolul, apele și coloana de aer de deasupra solului și a apelor asupra cărora statul își exercită puterea sa suverană.

Așa cum rezultă din prevederile art. 2 alin. (1) al O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României³⁸, „[F]rontiera de stat a României delimitează teritoriul statului român de teritoriul fiecăruia dintre statele vecine și marea teritorială a României de zona contiguă. În plan vertical frontiera de stat delimitează spațiul aerian și subsolul statului român de spațiul aerian și subsolul fiecăruia dintre statele vecine”.

Solul este alcătuit din uscatul aflat sub suveranitatea statului, indiferent de locul unde este situat din punct de vedere geografic.

Subsolul reprezintă spațiul de sub sol.

³⁵ I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, *Drept constituțional și instituții politice* (vol. II, ed. a 13-a, București: C.H. Beck, 2009), p. 53.

³⁶ *Ibidem*, p. 54; G.C. FRENȚIU, *op. cit.*, p. 9.

³⁷ G.C. FRENȚIU, *op. cit.*, p. 15; I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, *op. cit.*, vol. II, p. 54.

³⁸ Aprobata prin Legea nr. 243/2002.

Spațiul acvatic este format din apele râurilor, lacurilor, canalelor, apelor porturilor, băilor, precum și din porțiunea maritimă care se întinde de-a lungul țărmului, în afara limitelor apelor interioare, și care poartă denumirea de mare teritorială. Prelungirea teritoriului statal îl constituie platoul continental, respectiv solul și subsolul mării adiacente coastelor, dar situate dincolo de marea teritorială până la o adâncime de 20 m. Statul român și-a fixat marea teritorială la o lățime de 24 mile marine, adică 22.224 m, iar zona contiguă la 22 mile marine, măsurate de la liniile de bază, adică de la liniile celui mai mare reflux sau de la liniile drepte care unesc punctele cele mai avansate ale țărmului³⁹.

Spațiul aerian reprezintă coloana de aer de deasupra teritoriului terestru și a celui acvatic care ajunge până la limita inferioară a spațiului cosmic.

Întreg teritoriu statului se delimitează de teritoriul altor state, de marea liberă și de spațiul cosmic prin frontiere care reprezintă linii reale sau imaginare trasate între diferite puncte ale globului pământesc pentru a delimita teritoriul unui stat.

Frontierele pot fi *terestre, fluviale, maritime și aeriene, orografice* (adică trasate cu ajutorul formelor de relief; pot fi menționați munții Urali – granița dintre Europa și Asia; așa numita tripla frontieră dintre Argentina, Paraguay și Brazilia unde se converg râurile Iguazu și Parana), *geometrice* (adică trasate prin linii drepte între anumite puncte; sunt astfel de frontiere cele dintre Algeria și Mali, Libia și Ciad) sau *astronomice* (trasate cu ajutorul unor meridiane sau paralele geografice, de exemplu, dintre SUA și Canada).

Frontierele statului sunt inviolabile.

Potrivit art. 3 alin. (1) din Constituția României, teritoriul țării noastre este inalienabil, ceea ce înseamnă că nu poate fi înstrăinat. O astfel de prevedere s-a regăsit începând cu Constituția României din 1866 care prevedea că teritoriul României este nealienabil.

De asemenea, conform alin. (3) al aceluiași articol, teritoriul României este organizat, sub aspect administrativ, în comune, orașe și județe. Unele orașe poartă denumirea de municipii.

Organizarea teritoriului unui stat în unități administrativ-teritoriale se face în scopul unei administrări mai bune a intereselor locuitorilor săi.

În România există un număr de 41 de județe

2.2.3. Suveranitatea

Potrivit art. 2 din Constituția României, suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum. Niciun grup și nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.

Suveranitatea de stat constă în dreptul statului de a decide liber în treburile sale interne și externe; ea reunește supremația și independența puterii în exprimarea și realizarea voinței guvernaților ca voință obligatorie pentru întreaga societate⁴⁰.

În definirea conceptului de suveranitate este necesară și precizarea sensului altor două concepte: suveranitatea poporului și suveranitatea națională.

Suveranitatea poporului reprezintă dreptul poporului de a decide asupra sorții sale, de a stabili linia politică a statului și alcătuirea organelor lui, precum și de a controla activitatea acestuia⁴¹. Atunci când, în mod real, suveranitatea aparține întregului popor, aceasta se identifică cu suveranitatea de stat.

Prin *suveranitate națională* se înțelege dreptul la autodeterminare și la dezvoltare independentă a fiecărei națiuni, indiferent că aceasta posedă sau nu o organizare proprie de stat și care poate conduce la apariția de noi state. Când națiunea s-a constituit într-un stat, suveranitatea națională se identifică cu suveranitatea de stat⁴². Chiar dacă suveranitatea aparține națiunii, nu se poate exercita în mod direct, ci trebuie delegată exercitarea ei unor reprezentanți; această delegare nu implică neapărat alegeri, ci poate avea loc sub forma altor forme. Suveranitatea națională poate fi tradusă prin suveranitatea parlamentului.

³⁹ G.C. FRENȚIU, *op. cit.*, p. 18.

⁴⁰ I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, „Comentariu (sub art. 2)”, în I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU (coord.), *Constituția României. Comentariu pe articole* (București: C.H. Beck, 2008), p. 21.

⁴¹ I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, *op. cit.*, vol. II, p. 58.

⁴² I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, *op. cit.*, vol. II, p. 59.

2.3. Forma statului

Această sintagmă reprezintă modul de organizare a conținutului puterii, structura internă și externă a acestui conținut.

2.3.1. Forma de guvernământ

Această sintagmă definește modul în care puterea este exercitată și sunt stabilite condițiile în care se realizează atribuțiile de șef al statului, vizează raporturile care se stabilesc între organul chemat să ducă la îndeplinire atribuțiile de șef de stat și celelalte categorii de organe, respectiv parlamentul și guvernul⁴³.

Așa cum rezultă din alineatul secund al primului alineant al legii fundamentale, forma de guvernământ este **republica**.

Această formă de guvernământ este rezultatul evoluției statului român moder, stat care a cunoscut și forma monarhiei.

Diametral opus față de monarhie, unde șeful statului este desemnat pe base ereditare sau pe viață, în regimurile republicane, președintele este ales la anumite intervale de timp.

2.3.2. Regimul politic

Regimul politic reprezintă totalitatea metodelor, procedeele și mijloacelor de înlăptuire a puterii.

Clasificare:

*regimuri politice democratice (puterea este preluată prin alegeri libere, corecte, periodice, aplicându-se principiul majorității; se aplică principiul separației puterilor în stat, pluralismul politic, libertatea și recunoașterea opoziției, garantarea tuturor drepturilor și libertăților fundamentale; independența justiției);

*regimuri politice totalitare (drepturile cetățenilor sunt anulate sau diminuate; se elimină pluralismul politic, se impun doctrine oficiale, apare manipularea opiniei publice prin discursuri demagogice, se înlătură aparatul represiv);

*regimuri politice autoritare (se restrâng unele drepturi ale cetățenilor, puterea este concentrată în mâna unui lider autoritar, se raționalizează parlamentul etc.).

2.3.3. Structura de stat

Structura de stat se referă la organizarea puterii de stat în raport cu teritoriul și populația, raporturile ce se constituie între elementele sistemului statal, formațiunile statale, circumscriptiile administrativ-teritoriale.

Astfel, statele se împart în unitare sau simple și federative sau compuse.

Statul unitar: o singură formațiune statală, un regim constituțional unic, un singur rând de organe de vârf, populația are – de regulă – o singură cetățenie, statul este singurul subiect de drept internațional.

Statul compus: există mai multe formațiuni statale, există mai multe constituții, cetățenii au dublă cetățenie, parlamentul federal are două Camere, dintre care una reprezintă Federația, iar cealaltă statele membre, subiect de drept internațional este doar federația.

D. Autoritățile publice

Principiul separației și echilibrului puterilor a fost consacrat *expressis verbis*, odată cu revizuirea din 2003, în conținutul art. 1 alin. (4) al Constituției României, conform cu care, „[s]tatul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor”.

	Puterea legislativă	Puterea executivă	Autoritatea judecătorească
organe	<ul style="list-style-type: none"> Parlamentul -Camera Deputaților	<ul style="list-style-type: none"> Președintele Guvernul	<ul style="list-style-type: none"> Consiliul Superior al Magistraturii instanțele judecătorești

⁴³ A se vedea și M. SAFTA, *op. cit.*, vol. II, p. 21.

	-Senatul	• administrația publică	• Ministerul Public
funcție primară	adoptă legi	pun în executare legile	
		prin aplicarea legii în administrație	prin înfăptuirea justiției
funcție secundară	controlul executivului	conducerea politicii și administrației	apărarea drepturilor și libertăților

CAPITOLUL 3 TEORIA CONSTITUȚIEI

3.1. Noțiune și caractere juridice

Etimologic, termenul „constituție” își are originea în latinescul *constitutio* care înseamnă dispoziție, ordin. În dreptul roman, Constituția reprezenta acel edict semnat de împărat și care cuprindea decizii cu caracter general privind diferite domenii de activitate și a căror forță juridică era superioară celorlalte acte juridice adoptate de autoritățile publice ale imperiului („*Constitutio principis est quod imperator decreto, vel edicto, vel epistula constitui*)⁴⁴.

Profesorii IOAN MURARU și ELENA SIMINA TĂNĂSESCU au definit Constituția ca fiind „*legea fundamentală a unui stat, constituită din norme juridice, investite cu forță juridică supremă, și care reglementează acele relații sociale fundamentale care sunt esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii*”⁴⁵.

Constituția ocupă locul suprem în ierarhia normelor juridice care alcătuiesc sistemul de drept al unui stat⁴⁶.

Așadar, Constituția, baza dreptului pozitiv, prezintă următoarele trăsături⁴⁷: caracter de lege; caracter de lege fundamentală; privește puterea de stat; reglementează relațiile sociale fundamentale considerate esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii de stat; forța juridică supremă; forma sistematică; stabilitatea; ca regulă, proceduri specifice pentru adoptare și modificare.

3.2. Clasificare

În literatura de specialitate au fost realizate următoarele clasificări ale constituțiilor:

a) constituții cutumiare și constituții scrise

Constituția cutumiară nu este altceva decât rezultatul, experiența practicii și tradiției în domeniul relațiilor sociale fundamentale statale ale unui popor.

Constituția scrisă, care și-a făcut apariția ca o „reacție” la constituția cutumiară deoarece s-a considerat că aceasta din urmă era incertă, incompletă, poate fi reprezentată printr-un act unic sau mai multe acte cu valoare fundamentală.

b) constituții codificate, constituții necodificate și constituții combinate

Constituția codificată, denumită și consolidată, nu este altceva decât un act unic care înglobează modificările survenite în decursul istoriei. Spre exemplu, Constituția Statelor Unite ale Americii.

Constituția necodificată însumează mai multe legi cu caracter fundamental care sunt adoptate conform unor proceduri specifice. Constituția combinată include legi, precedente jurisprudențiale cu valoare constituțională, cutume constituționale.

c) constituții acordate, statut, pact, convenție

⁴⁴ Pentru detalii, C. IONESCU, *op. cit.*, pp. 166 și urm.

⁴⁵ I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU, *op. cit.*, vol. 1, pp. 44-45.

⁴⁶ C. IONESCU, *op. cit.*, p. 172.

⁴⁷ M. SAFTA, *op. cit.*, vol. 1, p. 75.

După modul de adoptare și gradul de dezvoltarea al societății, constituțiile pot fi „adoptate” prin procedee nedemocratice (e.g., constituțiile acordate și statutul sau plebiscitul) și prin procedee democratice (e.g., constituția pact, constituția convenție, constituția parlamentară).

Constituția acordată nu este altceva decât constituția redactată de șeful statului, monarh, care o oferă poporului, fiind cea mai rudimentară formă de constituție⁴⁸. Ca exemplu, putem menționa, printre altele, Constituția Franței sub Ludovic al XVIII-lea (1814), Constituția Japoniei din 1889.

Statutul reprezintă acea constituție acordată de monarh, însă este adoptată prin plebiscit. Monarhul este cel care o redactează, poporul trebuind să o accepte; astfel, observăm faptul că poporul are un simplu rol pasiv, el trebuie doar să accepte ceea ce i se oferă, nu are puterea de a decide (el fie o acceptă în întregime, fie o respinge). Ca exemplu, Constituția României din 1938.

Constituția pact poate fi privită drept un contract perfectat între monarh și popor; acesta din urmă fiind reprezentat de parlament. Atât monarhul, cât și reprezentanții poporului își aduc aportul la realizarea respectivei constituții. Drept exemplu de astfel de constituții, pot fi menționate Constituția României de la 1866 și 1923.

Constituția convenție este cea adoptată de o adunare reprezentativă a corpului electoral aleasă în mod special pentru elaborarea unei constituții⁴⁹. Ulterior realizării se va supune unui referendum. Așadar, acest tip de constituție își are izvorul în voința populară și este decisă tot de către popor⁵⁰. De exemplu, Constituția României de la 1991.

d) rigide și flexibile

Acest criteriu de clasificare are la bază flexibilitatea constituțiilor de a fi modificate.

Constituțiile flexibile, denumite și suple, sunt caracterizate prin aceea că regulile de conduită pe care se stabilesc au aceeași valoare din punct de vedere juridic ca și cele ale legilor ordinare; în alte cuvinte, constituțiile putând fi modificate potrivit procedurilor legislative obișnuite, adică, o lege poate modifica în orice moment constituția. Ca exemple de astfel de constituții: constituțiile cutumiare, Constituția franceză de la 1814 și, în general, constituțiile socialiste.

Constituțiile rigide sunt acelea care conformă cu care regulile constituționale pot fi modificate exclusiv după îndeplinirea anumitor proceduri complicate și condiții prealabile. Acest tip de constituții sunt, prin excelență, cele scrise.

Caracterul rigid al constituțiilor scrise este determinat de necesitatea asigurării unei anumite stabilități legislative în vederea întăririi autorității legii și a statului de drept⁵¹.

3.4. Adoptarea, revizuirea, suspendarea și abrogarea Constituției

a. Adoptarea

De regulă, o constituție se adoptă în trei situații.

În primul rând, odată cu formarea unui stat nou, apariție care reprezintă un proces politic de mare complexitate, care impune adoptarea unor dispoziții cu caracter politico-juridic solemn prin care se reglementează caracteristicile juridice ale teritoriului, structura de stat, forma de guvernământ, regimul politic, consacându-se existența unei anumite populații pe teritoriul respectiv, se prevăd principiile, normele și organismele de exercitare a puterii suverane, drepturile și libertățile cetățenești etc. Așadar, putem menționa că formarea unui nou stat și adoptarea constituției sunt procese desfășurate aproape concomitent⁵².

O a doua situație este reprezentată de momentul apariției în viața unui stat a unor schimbări politice structurale, fundamentale, respectiv când are loc schimbarea regimului politic sau când statul respectiv își reînnoiește fundamental bazele politico-juridice, economice, sistemul social-politic sau când își desăvârșește

---

⁴⁸ V.C. SOARE, *op. cit.*, p. 42; E. BOC, C.C. CURT, *Instituții și proceduri constituționale în România* (Cluj-Napoca, Accent, 2012), p. 52.

⁴⁹ E. BOC, C.C. CURT, *op. cit.*, p. 52.

⁵⁰ V.C. SOARE, *op. cit.*, p. 43.

⁵¹ E. BOC, C.C. CURT, *op. cit.*, p. 52.

⁵² C. IONESCU, *op. cit.*, p. 191.

unitatea națională. Poate fi menționată, de exemplu, Constituția României de la 1991 care a luat ființă datorită schimbării regimului politic.

En fin, o situație în care poate fi adoptată constituția o reprezintă apariția în viața unui stat a unei schimbări, însă fără o importanță covârșitoare asupra esenței statului sau regimului politic. În atare situație, constituția în ființă nu mai corespunde noilor realități sociale-politice; de exemplu, Constituția Republicii Socialiste România din 21 august 1965.

Adoptarea unei constituții reprezintă un proces complex format din trei elemente: inițiativa de adoptare, organul competent și modul de adoptare.

În ceea ce privește inițiativa adoptării, aceasta trebuie să aparțină organismului statal, politic sau social care, ocupând cel mai înalt loc în sistemul politic al societății, cunoaște evoluția și perspectivele societății.

La întrebarea cine are dreptul de a adopta o constituție, vom răspunde **puterea constituantă**. Aceasta nu este altceva decât organul care apare sub două forme, puterea constituantă originală și puterea constituantă instituită.

Puterea originală apare atunci când nu există ori, după caz, nu mai există constituție în vigoare (*i.e.*, state noi sau revoluții), iar cea **instituită (derivată)** este prevăzută de constituția în vigoare sau anterioară, atât în privința competenței, cât și organizarea și funcționarea ei (*i.e.*, revizuieste, în tot sau în parte, o constituție preexistentă).

b. Revizuirea

Revizuirea constituției presupune modificarea sau, după caz, completarea sa și implică analiza următoarelor aspecte: cine poate iniția revizuirea, care este procedura, ce dispoziții ale Constituției sunt susceptibile a fi revizuite.

Constituția României din 1991, revizuită și republicată în anul 2003, prevede, în cuprinsul art. 150 faptul că:

„(1) *Revizuirea Constituției poate fi inițiată de Președintele României la propunerea Guvernului, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor, precum și de cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot.*

(2) *Cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din județele țării, iar în fiecare din aceste județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 20.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative?*”

Așadar, observăm faptul că inițiativa revizuirii constituției aparține:

i) președintelui României, la propunerea Guvernului; chiar dacă este vorba despre un singur subiect de inițiativă, totuși, există o acțiune concurentă a ambelor componente ale puterii executive.

ii) unui număr de $\frac{1}{4}$ din numărul deputaților sau al senatorilor;

iii) cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot, care trebuie să provină din cel puțin $\frac{1}{2}$ din județele țării, iar în fiecare dintre aceste județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 20.000 de semnături.

Potrivit art. 146 lit. a) teza finală din Constituție, Curtea Constituțională se sesizează din oficiu cu privire la inițiativele de revizuire și va efectua un control de constituționalitate.

În atare situație, Curtea are îndatorirea de a analiza două chestiuni.

În primul rând, dacă inițiativa de revizuire a respectat cerințele constituționale din punct de vedere procedural.

În al doilea rând, dacă proiectul de revizuire, în întreg conținutul său, este compatibil cu constituția în vigoare și nu sunt încălcate limitele de revizuire.

Ulterior acestui prim control de constituționalitate, în cazul în care s-a constatat că inițiativa de revizuire este constituțională, intervine Parlamentul.

Adoptarea legii de revizuire este de competența Parlamentului. În conformitate cu prevederile art. 151 alin. (1) din Constituție, „[p]roiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere”.

În ipoteza în care cele două Camere adoptă texte diferite, se recurge la procedura de mediere prin stabilirea unei comisii paritare (7 deputați și 7 senatori) care hotărăște cu majoritate de voturi asupra

redactărilor diferite din legea constituțională. Raportul acestei comisii se supune ulterior votului fiecărei Camere.

Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul a cel puțin $\frac{3}{4}$ din numărul deputaților și senatorilor.

Prin votul parlamentarilor, proiectul de lege de revizuire, fiind adoptat, devine lege.

Având în vedere că respectivul proiect de revizuire s-a transformat într-o lege de revizuire, este necesară o nouă intervenție a Curții Constituționale, întrucât, parlamentarii ar fi putut introduce și vota amendamente noi la proiectul de revizuire care ar fi putut încălca limitele materiale sau să nu fie respectate prevederile privind majoritatea cerută pentru adoptarea legii de revizuire.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. l) din Constituție, coroborate cu prevederile art. 23 din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituțională procedează la un al doilea control ce va privi următoarele:

i) va verifica aspectele privind limitele formale ce puteau suferi modificări după primul control de constituționalitate:

- i¹) dacă există stare de asediu, urgență sau război;
- i²) dacă există prelungirea mandatului celor două Camere ale Parlamentului;
- i³) dacă s-a respectat majoritatea cerută de Constituție.

ii) va verifica anumite aspecte privind limitele materiale:

ii¹) dacă există noi dispoziții introduse sau modificate prin amendamente și dacă acestea nu încalcă dispozițiile privind caracterul național, independent, unitar, indivizibil al statului român, forma republicane de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic, limba oficială, și nu suprimă drepturi sau libertăți ori garanțiile acordate acestora.

După cel de-al doilea control de constituționalitate, intervine aprobarea legii prin aprobarea națiunii, adică printr-un referendum.

Așadar, potrivit art. 151 alin. (3) din Constituție, revizuirea este definitivă doar în ipoteza în care aceasta este aprobată printr-un referendum organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

En fin, după publicarea rezultatului referendumului, apare cel de-al treilea control de constituționalitate. Astfel, Curtea Constituțională va verifica dacă procedura pentru organizarea și desfășurarea referendumului a fost respectată și confirmă rezultatele acestuia.

Dacă rezultatul referendumului a fost favorabil, iar procedura a fost respectată, noul text al Constituției se va publica în Monitorul Oficial al României în termen de 5 zile de la data aprobării și va produce efecte de la momentul publicării, potrivit art. 156 din Constituție.

c. Suspendarea și abrogarea

Prin suspendare înțelegem scoaterea, pe o anumită durată de timp, din vigoare din Constituției, în tot sau în parte. De regulă, suspendarea legii fundamentale are loc atunci când apare o criză politică. Suspendarea Constituției se află în antiteză cu ideea de stat de drept; unele constituții interzic în mod expres posibilitatea intervenirii unei suspendări.

Istoric vorbind, suspendarea constituției are loc în regimurile autoritare (*e.g.*, suspendarea Constituției din 1938 odată cu instaurarea statului național legionar și, mai apoi, a dictaturii mareșalului Ion Antonescu).

Privitor la abrogare, aceasta are loc când se adoptă o nouă constituție. Are acest drept de a abroga, potrivit principiului simetriei juridice, doar puterea constituantă.

3.5. Supremația Constituției⁵³

Atât conținutul, funcțiile, cât și procedura de adoptare exteriorizează o forță juridică specifică a Constituției ce se exprimă prin conceptul de supremație a legii fundamentale.

Supremația Constituției desemnează acea calitate ce situează Constituția în vârful „piramidei” actelor legislative, respectiv a instituțiilor politico-juridice ale statului de drept. Din această perspectivă, Constituția reprezintă norma supremă pentru aprecierea validității tuturor actelor și faptelor socio-economice, treapta cea mai înaltă din punct de vedere al dreptului pozitiv, dispunând de o poziție supraordonată în sistemul de

⁵³ Pentru detalii, M. Safta, vol. I, *op. cit.*, pp. 77 și urm.

drept, justificată atât prin procedura de adoptare, prin locul pe care îl ocupă autoritatea emitentă, cât și prin normele juridice pe care le cuprinde.

Conceptul de supremație a Constituției și asigurarea acestei supremații își găsesc justificarea prin necesitatea clarității, previzibilității sistemului juridic, realizate prin raportarea tuturor legilor la un singur act normativ. Acest act reglementează cele mai importante relații sociale, iar stabilitatea sa determină stabilitatea tuturor celorlalte raporturi juridice dintr-un stat.

Poziția privilegiată a Constituției în sistemul drept implică o serie de **consecințe juridice**, astfel:

- consecințe juridice privind adoptarea Constituției;
- consecințe juridice privind modificarea, suspendarea și abrogarea Constituției;
- poziția supraordonată a Constituției față de celelalte legi;
- conformitatea întregului drept cu Constituția

Asigurarea supremației Constituției nu poate și nu trebuie să rămână un simplu principiu al ordinii constituționale, ci este necesară existența unui sistem de garanții, în măsură să permită ca, într-adevăr, Constituția să se manifeste ca actul normativ cu forță juridică supremă. Aceste garanții juridice specifice sunt, după cum urmează:

- controlul general al aplicării Constituției;
- controlul constituționalității legilor;
- îndatorirea fundamentală de a respecta Constituția;
- aplicarea directă a Constituției

CAPITOLUL 4 CETĂȚENIA ROMÂNĂ

TREBUIE VERIFICATĂ LEGEA SPECIALĂ NR. 21/1991 PENTRU ACTUALIZAREA CAPITOLULUI

4.1. Noțiune

Puterea de stat nu poate fi concepută fără și celelalte două elemente indispensabile pentru a forma statul, respectiv un teritoriu și populația.

Populația este analizată prin prisma noțiunilor de cetățenie și drepturi sau libertăți fundamentale. Persoanele fizice care alcătuiesc populația unui stat pot avea sau nu calitatea de cetățeni.

În ceea ce ne privește, considerăm că cetățenia este situația juridică ce își are originile în raporturile juridice stabile care intervin între o persoană fizică și statul român, exprimând apartenența persoanei la stat, situație caracterizată prin plenitudinea drepturilor și obligațiilor reciproce predeterminate de lege⁵⁴.

Cetățenia nu trebuie confundată cu naționalitatea sau cu originea etnică.

Naționalitatea nu este altceva decât unitatea de rasă, de limbă și religie a celor care trăiesc sub aceeași autoritate pe un anumit teritoriu, având o conștiință și o istorie îndelungată comună.

Originea etnică se caracterizează printr-un nume propriu colectiv, elemente distincte ale istoriei comune, un sentiment de solidaritate în considerarea acestor elemente comune.

4.2. Natura juridică

Cetățenia este, fără urmă de îndoială, o componentă a capacității juridice, respectiv a capacității juridice cerute subiecților raporturilor juridice de drept constituțional.

Elementele capacității juridice de drept constituțional sunt: calitatea de persoană fizică și cetățenia.

Capacitatea juridică nu este altceva decât aptitudinea de a fi titularul unor anumite drepturi și îndatoriri.

Spre deosebire de dreptul civil unde există o diviziune a capacității (respectiv, capacitate de folosință care se dobândește la naștere sau, după caz, chiar la concepție cu condiția ca fătul să se nască viu, și capacitate

⁵⁴ A se vedea și G.C. FRENȚIU, *op. cit.*, p. 11; I. Deleanu, *op. cit.*, pp. 352-353.

de exercițiu care se dobândește în funcție de dobândirea discernământului), în dreptul constituțional nu există o atare diviziune.

În raportul de drept constituțional privind cetățenia, **cetățenii au o aptitudine deplină, în vreme ce apatrizii și străinii au o aptitudine limitată.** Acestor din urmă două categorii le lipsește o parte din capacitatea juridică de drept constituțional, respectiv cetățenia.

4.3. Regimul juridic

4.3.1. Principiile cetățeniei române

Principiile care stau la baza cetățeniei române sunt următoarele:

- a) **dreptul de a avea o cetățenie;**
- b) **cetățenia este în mod exclusiv o chestiune de stat;**

Potrivit art. 5 alin. (1) din Constituție, „cetățenia română se dobândește, se păstrează sau se pierde în condițiile prevăzute de legea organică”. Prin sintagma „lege organică” utilizată de legiuitor înțelegem Legea nr. 21/1991.

c) **doar cetățenii români sunt titularii tuturor drepturilor** prevăzute de Constituție și legi; există diferențe între drepturile ce pot fi exercitate de cetățeni și cele ale străinilor și apatrizilor.

d) **numai cetățenii români au îndatorirea de a duce la îndeplinire toate obligațiile stabilite prin Constituție și legile țării; obligația de fidelitate față de țară și îndatorirea de apărare a acesteia incumbă doar cetățenilor români.**

e) în ipoteza în care are loc o căsătorie, **perfectarea acesteia nu produce niciun efect asupra cetățeniei;** de asemenea, nici schimbarea cetățeniei unuia dintre soți nu va avea ca efect schimbarea cetățeniei celuilalt soț. Totodată, potrivit art. 3 din Legea nr. 21/1991, încheierea, declararea nulității, anulare sau desfacerea căsătoriei, între un cetățean român și un străin, nu produc efecte asupra cetățeniei soților.

f) **cetățenia română nu poate fi retrasă celui care a dobândit-o prin naștere;** acest principiu este consacrat drept principiu constituțional în art. 5 alin. (2) din Constituție. Așa cum s-a evidențiat în doctrină⁵⁵, acest principiu consacră ideea de apartenență genetică a unui persoane la generațiile care s-au succedat pe teritoriul românesc, ideea de permanență a identității naționale, precum și dreptul omului, mai presus de legile statului, de a avea o Cetate.

g) **egalitatea în drepturi și obligații a cetățenilor români, fără nicio discriminare.** Așa cum rezultă din prevederile art. 4 alin. (2) din Constituție, „România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială”.

4.3.2. Moduri de dobândire

Sunt cunoscute două moduri de dobândire a cetățeniei: *jus sanguinis* și *jus loci*.

Jus sanguinis – copilul devine cetățean al statului dacă se naște din părinți care au amândoi (sau, după caz, doar unul dintre ei) cetățenia statului;

Jus loci – copilul devine cetățeanul unui stat dacă se naște pe teritoriul statului respectiv.

Sistemul nostru de drept are la bază principiul *jus sanguinis* (dreptul sângelui), conform cu care copilul devine cetățean al statului dacă se naște din părinți care, amândoi sau doar unul, au cetățenia statului.

Potrivit art. 4 din Legea nr. 21/1991, „[c]etățenia română se dobândește prin: a) naștere; b) adopție; c) acordare la cerere”.

⁵⁵ I. DELEANU, *op. cit.*, p. 354.

Astfel, observăm că modul de dobândire a cetățeniei române este expres și limitativ prevăzut de lege și poate fi: *de drept* (prin naștere) și *prin efectul unui act juridic* (adopecție sau la cerere).

Dobândirea la cerere

Așa cum rezultă din conținutul art. 8 alin. (1) din Legea nr. 21/1991, cetățenia română se poate acorda, la cerere, persoanei fără cetățenie sau cetățeanului străin, însă doar dacă sunt îndeplinite și următoarele condiții: a) s-a născut și domiciliază, la data cererii, pe teritoriul României sau, deși nu s-a născut pe acest teritoriu, domiciliază în condițiile legii pe teritoriul statului român de cel puțin 8 ani sau, în cazul în care este căsătorit și conviețuiește cu un cetățean român, de cel puțin 5 ani de la data căsătoriei; b) dovedește, prin comportament, acțiuni și atitudine, loialitate față de statul român, nu întreprinde sau sprijină acțiuni împotriva ordinii de drept sau a securității naționale și declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acțiuni; c) a împlinit vârsta de 18 ani; d) are asigurate în România mijloace legale pentru o existență decentă, în condițiile stabilite de legislația privind regimul străinilor; e) este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român; f) cunoaște limba română și posedă noțiuni elementare de cultură și civilizație românească, în măsură suficientă pentru a se integra în viața socială; g) cunoaște prevederile Constituției României și imnul național.

Însuși legiuitorul a prevăzut în alineatul următor că, aceste termene stipulate pot fi reduce la jumătate dacă: a) solicitantul este o personalitate recunoscută pe plan internațional; b) solicitantul este cetățeanul unui stat membru al Uniunii Europene; c) solicitantul a dobândit statut de refugiat potrivit prevederilor legale în vigoare; d) solicitantul a investit în România sume care depășesc 1.000.000 de euro.

De asemenea, legiuitorul a mai reglementat două situații speciale de dobândire a cetățeniei, la cerere.

O *prima situație* este cea conform cu care cetățenia română se poate acorda, la cerere, persoanei fără cetățenie sau cetățeanului străin care a contribuit în mod deosebit la protejarea și promovarea culturii, civilizației și spiritualității românești, cu posibilitatea stabilirii domiciliului în țară sau cu menținerea acestuia în străinătate, dacă îndeplinește condițiile

-dovedește, prin comportament, acțiuni și atitudine, loialitate față de statul român, nu întreprinde sau sprijină acțiuni împotriva ordinii de drept sau a securității naționale și declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acțiuni;

-a împlinit vârsta de 18 ani;

-este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român;

Cea de-a doua situație este cea în conformitate cu care cetățenia română poate fi acordată, la cerere, persoanei fără cetățenie sau cetățeanului străin care poate contribui în mod semnificativ la promovarea imaginii României prin performanțe deosebite în domeniul sportului, cu posibilitatea stabilirii domiciliului în țară sau cu menținerea acestuia în străinătate, dacă sunt întrunite următoarele condiții:

-solicitantul va reprezenta România în loturile naționale, în conformitate cu eglementările statutare ale federației sportive internaționale la care România este afiliată;

-dovedește, prin comportament, acțiuni și atitudine, loialitate față de statul român, nu întreprinde sau sprijină acțiuni împotriva ordinii de drept sau a securității naționale și declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acțiuni;

-a împlinit vârsta de 18 ani;

-este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român;

-solicitantul și își exprimă atașamentul față de România și față de sistemul de valori specific societății românești.

Redobândirea cetățeniei

Așa cum s-a exprimat și în doctrină⁵⁶, redobândirea cetățeniei nu este altceva decât o situație particular de dobândire a cetățeniei la cerere, vizând situația unei cetegorii de persoane care au avut cetățenia

---

⁵⁶ M. SAFTA, *op. cit.*, vol. I, p. 204.

română, dar au pierdut-o, iar în mod distinct, în cadrul acestei categorii, a persoanelor care au pierdut cetățenia română din motive neimputabile lor sau această cetățenie le-a fost ridicată fără voia lor.

Ținând cont de faptul că aceste persoane au fost cetățeni români, nu este necesar a îndeplini în integralitate condițiile impuse de legiuitor celor care solicită la cerere dobândirea cetățeniei.

În cuprinsul art. 10 alin. (1) din Legea nr. 21/1991 se prevede expres că „cetățenia română se poate acorda și persoanelor care au pierdut această cetățenie, precum și descendenților acestora până la gradul II inclusiv și care cer redobândirea ei, cu păstrarea cetățeniei străine și stabilirea domiciliului în țară sau cu menținerea acestuia în străinătate”. Însă, în acest caz, dintre condițiile menționate pentru dobândirea cetățeniei la cerere nu este necesar a fi îndeplinite condiția privind șederea pe teritoriul României o anumită perioadă de timp și nici cea privitor la cunoașterea limbii române, a elementelor de cultura românească, a Constituției și a imnului national.

Persoanele care au fost cetățeni români, dar au pierdut cetățenia română din motive neimputabile lor sau cărora această cetățenie le-a fost ridicată fără voia lor, precum și descendenții acestora până la gradul III, la cerere, pot redobândi sau li se poate acorda cetățenia română, cu posibilitatea păstrării cetățeniei străine și stabilirea domiciliului în țară sau cu menținerea acestuia în străinătate. În această situație, este necesar a fi îndeplinite următoarele condiții:

- a) dovedește, prin comportament, acțiuni și atitudine, loialitate față de statul român, nu întreprinde sau sprijină acțiuni împotriva ordinii de drept sau a securității naționale și declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acțiuni;
- b) a împlinit vârsta de 18 ani;
- c) este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român.

4.3.2.1. Procedura de dobândire

Aprobarea cererilor de acordare ori de redobândire a cetățeniei române se face prin ordin al președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie, pe baza propunerilor Comisiei pentru cetățenie.

Cererea de acordare sau, după caz, de redobândire a cetățeniei române se formulează în limba română, se adresează Comisiei pentru cetățenie și se depune personal sau, în cazuri temeinic justificate, prin mandatar cu procură specială și autentică la sediul Autorității Naționale pentru Cetățenie, fiind însoțită de acte care dovedesc îndeplinirea condițiilor prevăzute de prezenta lege.

Cererile de redobândire sau de acordare a cetățeniei române întemeiate pe dispozițiile art. 10 alin. (1) și art. 11 pot fi depuse și la misiunile diplomatice sau la oficiile consulare ale României. În cazul în care cererile au fost depuse la misiunile diplomatice sau la oficiile consulare ale României, acestea vor fi trimise de îndată Comisiei pentru cetățenie din cadrul Autorității Naționale pentru Cetățenie.

Cererile de acordare a cetățeniei române, în ipoteza persoanei care a contribuit în mod special la protejarea și promovarea culturii, civilizației și spiritualității românești, pot fi depuse și la misiunile diplomatice sau la oficiile consulare ale României din statul pe teritoriul căruia solicitantul își are domiciliul. În acest caz, cererea va fi trimisă, de îndată, Comisiei pentru cetățenie din cadrul Autorității Naționale pentru Cetățenie, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, însoțită de un punct de vedere emis de misiunea diplomatică sau oficiul consular cu privire la îndeplinirea condiției ca solicitantul să fi contribuit în mod semnificativ la protejarea și promovarea culturii, civilizației și spiritualității românești. În situația în care cererea a fost depusă la sediul Autorității Naționale pentru Cetățenie, Comisia pentru cetățenie va solicita Ministerului Afacerilor Externe punctul de vedere cu privire la îndeplinirea condiției ca solicitantul să fi contribuit în mod semnificativ la protejarea și promovarea culturii, civilizației și spiritualității românești.

Cererea de acordare a cetățeniei române referitoare la persoane fără cetățenie sau cu cetățenie străină care pot contribui în mod semnificativ la promovarea imaginii României prin performanțe deosebite în domeniul sportului se depune la Ministerul Tineretului și Sportului, în calitate de unică autoritate publică care formulează propuneri privind acordarea cetățeniei române. Ministerul Tineretului și Sportului va înainta Comisiei pentru cetățenie din cadrul Autorității Naționale pentru Cetățenie cererea însoțită de actele doveditoare și de propunerea privind acordarea cetățeniei române, în vederea verificării îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege.

Pe baza raportului Comisiei pentru cetățenie din cadrul Autorității Naționale pentru Cetățenie, care constată îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege, Ministerul Tineretului și Sportului propune Guvernului acordarea cetățeniei române.

În cazul în care Comisia pentru cetățenie constată neîndeplinirea condițiilor prevăzute de lege, președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie respinge, prin ordin, cererea de acordare a cetățeniei. Ordinul va fi comunicat, de îndată, solicitantului, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire, precum și Ministerului Tineretului și Sportului.

Cererea de acordare sau de redobândire a cetățeniei române, este înregistrată la secretariatul tehnic al Comisiei.

Președintele Comisiei pentru cetățenie, prin rezoluție, dispune: a) solicitarea de relații de la orice autorități cu privire la îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege; b) completarea dosarului, în termen de cel mult 4 luni de la primirea solicitării secretariatului tehnic al Comisiei de către petent, în cazul în care se constată lipsa unor documente necesare soluționării cererii, sub sancțiunea respingerii cererii ca nesustenută; c) fixarea primului termen, la care Comisia va verifica îndeplinirea condițiilor necesare acordării sau redobândirii cetățeniei române, la cel mult 5 luni de la data înregistrării cererii.

În cazul în care nu sunt îndeplinite condițiile cerute de lege pentru acordarea ori redobândirea cetățeniei, precum și în cazul nepromovării interviului ori al neapărării, în mod nejustificat, la susținerea acestuia, Comisia, printr-un raport motivat, propune președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie respingerea cererii. O nouă cerere de acordare sau de redobândire a cetățeniei române se poate depune după 6 luni de la respingerea cererii anterioare.

Dacă solicitantul este declarat admis la interviu, Comisia va întocmi un raport în care va menționa întrunirea condițiilor legale pentru acordarea sau, după caz, redobândirea cetățeniei. Raportul, însoțit de cererea de acordare ori de redobândire a cetățeniei, va fi înaintat președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie. Acesta, constatând îndeplinite condițiile prevăzute de prezenta lege, emite într-un termen ce nu va depăși 3 zile ordinul de acordare sau de redobândire a cetățeniei române, după caz. Ordinul de acordare sau de redobândire a cetățeniei române se comunică solicitantului, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire, în termen de 3 zile de la data emiterii ordinului.

În cazul în care constată neîndeplinirea condițiilor prevăzute de lege, președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie respinge, prin ordin, cererea de acordare sau de redobândire a cetățeniei.

Ordinul președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau de redobândire a cetățeniei române, respectiv ordinul de respingere a cererii de acordare sau de redobândire a cetățeniei române se comunică, de îndată, solicitantului, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire.

Ordinul de respingere a cererii de acordare sau redobândire a cetățeniei române poate fi atacat, în termen de 15 zile de la data comunicării, la Secția de contencios administrativ și fiscal a Tribunalului București. Hotărârea tribunalului poate fi atacată cu recurs la Secția de contencios administrativ și fiscal a Curții de Apel București.

Cetățenia română se acordă sau se redobândește la data depunerii jurământului de credință.

În termen de 6 luni de la data comunicării ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau redobândire a cetățeniei române sau, după caz, de la publicarea în Monitorul Oficial a hotărârii Guvernului de acordare a cetățeniei române, persoanele cărora li s-a acordat sau care au redobândit cetățenia română vor depune jurământul de credință față de România.

În cazuri temeinic justificate, termenul poate fi prelungit o singură dată, dacă cererea de prelungire însoțită de documente doveditoare este formulată înainte de împlinirea acestuia. Cererea de prelungire se aprobă de către președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie sau, după caz, de șeful misiunii diplomatice ori al oficiului consular.

Jurământul de credință se depune în ședință solemnă în fața ministrului justiției sau a președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie ori a unuia dintre cei 2 vicepreședinți ai autorității delegați în acest sens și are următorul conținut:

«Jur să fiu devotat patriei și poporului român, să apăr drepturile și interesele naționale, să respect Constituția și legile României.»

După depunerea jurământului, Comisia eliberează certificatul de cetățenie română, care va fi întocmit în două exemplare, semnate de președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie, dintre care un exemplar va fi înmânat titularului. Ambele exemplare ale certificatului conțin elemente de siguranță și au aplicate fotografiile ale titularului.

Nedepunerea, din motive imputabile persoanei care a obținut cetățenia română, a jurământului de credință, în termenul prevăzut de lege, atrage încetarea efectelor ordinului de acordare sau de redobândire a cetățeniei române față de persoana în cauză.

Constatarea încetării efectelor ordinului de acordare sau de redobândire a cetățeniei române față de persoanele care nu au depus jurământul în condițiile legii se face de către președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie, la sesizarea direcției de specialitate din cadrul autorității, sau, după caz, de șeful misiunii diplomatice ori al oficiului consular.

Persoana care decedează înaintea depunerii jurământului de credință față de România este recunoscută ca fiind cetățean român, la cererea succesorilor săi legali, de la data emiterii ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau de redobândire a cetățeniei române, urmând a fi eliberat certificatul de cetățenie de către Comisie. Cererea poate fi depusă în termen de un an de la data decesului titularului cererii de acordare sau de redobândire a cetățeniei române.

Persoana care nu poate depune jurământul de credință față de România din cauza unui handicap permanent sau a unei boli cronice obține cetățenia română de la data emiterii ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau, după caz, de redobândire a cetățeniei române, pe baza cererii și a înscrisurilor medicale, transmise în acest sens, personal sau prin reprezentantul legal ori convențional cu mandat special, până la data finalizării procedurii de acordare sau, după caz, de redobândire a cetățeniei. Cererea adresată Comisiei privind eliberarea certificatului de cetățenie poate fi formulată în termen de un an de la data luării la cunoștință a termenului de depunere a jurământului de credință. Nedepunerea cererii în termenul de un an atrage încetarea efectelor ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau de redobândire a cetățeniei române.

4.3.3. Moduri de pierdere a cetățeniei

În conformitate cu prevederile art. 25 din Legea nr. 21/1991, cetățenia română se pierde prin: a) retragerea cetățeniei române; b) aprobarea renunțării la cetățenia română; c) în alte cazuri prevăzute de lege.

a) Retragerea cetățeniei

Cetățenia română se poate retrage persoanei care: **i)** aflată în străinătate, săvârșește fapte deosebit de grave prin care vatamă interesele statului român sau lezează prestigiul României; **ii)** aflată în străinătate, se înrolează în forțele armate ale unui stat cu care România a rupt relațiile diplomatice sau cu care este în stare de război; **iii)** a obținut cetățenia română prin mijloace frauduloase; **iv)** este cunoscută ca având legături cu grupări teroriste sau le-a sprijinit, sub orice formă, ori a săvârșit alte fapte care pun în pericol siguranța națională.

Cu toate acestea, cetățenia română nu poate fi retrasă persoanei care a dobândit-o prin naștere. De asemenea, retragerea cetățeniei române nu produce efecte asupra cetățeniei soțului sau copiilor persoanei căreia i s-a retras cetățenia.

b) Renunțarea la cetățenia română

Legiuitorul român stabilește în mod expres faptul că, atunci când există motive temeinice, cetățeanul român care a împlinit vârsta de 18 ani poate solicita renunțarea la cetățenia română dacă sunt îndeplinite și următoarele condiții: **i)** nu este învinuită sau inculpată într-o cauză penală ori nu are de executat o pedeapsă penală; **ii)** nu este urmărită pentru debite către stat, persoane fizice sau juridice din țară sau, având astfel de debite, le achită ori prezintă garanții corespunzătoare pentru achitarea lor; **iii)** a dobândit ori a solicitat și are asigurarea că va dobândi o altă cetățenie.

Pierderea cetățeniei române prin aprobarea renunțării nu produce niciun efect asupra cetățeniei soțului sau copiilor minori.

Cu toate acestea, în cazul în care ambii părinți obțin aprobarea renunțării la cetățenia română, iar copilul minor se află împreună cu ei în străinătate ori părăsește împreună cu ei țara, minorul pierde cetățenia română odată cu părinții săi, iar dacă aceștia au pierdut cetățenia română la date diferite, pe ultima dintre aceste date. Copilul minor care, pentru a domicilia în străinătate, părăsește țara după ce ambii părinți au pierdut cetățenia română pierde cetățenia română pe data plecării sale din țară.

Copilului care a împlinit vârsta de 14 ani i se cere consimțământul.

c) Alte cazuri de pierdere a cetățeniei: i) adopția, ii) anularea, nulitatea sau desfacerea adopției, ii) stabilirea filiației

4.3.4. Alte reglementări privind cetățenia (dovada, cetățenia de onoare, dubla cetățenie, străinii și apatrizii)

4.3.4.1. Dovada cetățeniei

Așa cum rezultă din prevederile art. 22 alin. (1) din Legea nr. 21/1991, dovada cetățeniei române se face cu cartea de identitate sau, după caz, cu buletinul de identitate, cu pașaportul, cu titlul de călătorie fără mențiunea «identitate incertă», cu certificatul de cetățenie română sau cu documentele emise de către misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale României pentru cetățenii români aflați în străinătate.

Alineatul secund al aceluiași text legal menționează că cetățenia copilului până la vârsta de 14 ani se dovedește cu pașaportul, cu titlul de călătorie fără mențiunea «identitate incertă», cu certificatul prevăzut de lege sau cu certificatul său de naștere românesc, însoțit de actul de identitate, certificatul de cetățenie sau pașaportul oricărui dintre părinți, emise de autoritățile române, ori cu documentele emise de către misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale României în caz de nevoie.

În străinătate, dovada cetățeniei române se face prin pașaportul sau dovezi eliberate de misiunile diplomatice române.

4.3.4.2. Cetățenia de onoare

Cetățenia română cu titlu de „cetățenie de onoare” se poate acorda unor străini pentru servicii deosebite aduse țării și națiunii române, la propunerea Guvernului, fără nicio altă formalitate, de către Parlamentul României.

Beneficiarul acestei cetățenii se bucură de toate drepturile civile și politice recunoscute cetățenilor români, cu excepția dreptului de a alege și de a fi ales și de a ocupa o funcție publică.

4.3.4.3. Dubla cetățenie

Un cetățean român poate avea dublă cetățenie.

4.3.4.4. Străinii și apatrizii

Cadrul legal privind străinii și apatrizii: O.U.G. nr. 194/2002

Prin termenul „străin” înțelegem acea persoană care nu are cetățenia română. Potrivit art. 2 lit. a) din O.U.G. nr. 194/2002, republicată, prin acest termen se înțelege „persoana care nu are cetățenia română, cetățenia unui alt stat membru al Uniunii Europene sau al Spațiului Economic European ori cetățenia Confederației Elvețiene”.

În schimb, atribuim titulatura de „apatrid” acelei persoane care nu are cetățenia niciunui stat. Este „cetățean al lumii”.

CAPITOLUL 5 DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR

5.1. Noțiune și clasificare

Drepturile fundamentale sunt acele drepturi subiective ale cetățenilor, esențiale pentru viața, libertatea și demnitatea acestora, indispensabile pentru libera dezvoltare a personalității umane, drepturi stabilite prin Constituție și garantate prin Constituție și celelalte legi⁵⁷.

Îndatoririle fundamentale sunt acele obligații ale cetățenilor, considerate esențiale de către popor pentru realizarea intereselor generale, înscrise în Constituție și asigurate în realizarea lor prin convingere sau, la nevoie, prin forța de constrângere a statului⁵⁸.

---

⁵⁷ G.C. FRENȚIU, *op. cit.*, p. 26; V.C. SOARE, *op. cit.*, p. 100.

⁵⁸ V.C. SOARE, *op. cit.*, p. 102.

Drepturile și libertățile fundamentale se clasifică, după criteriul conținutului, astfel⁵⁹:

a. Inviolabilitățile. În această categorie sunt încadrate acele drepturi și libertăți care, prin conținutul lor, asigură viața, posibilitatea de mișcare, siguranța fizică și psihică, precum și siguranța domiciliului, și anume: dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, libertatea individuală, dreptul la apărare, dreptul la liberă circulație, dreptul la viață intimă, familială și privată, inviolabilitatea domiciliului.

b. Drepturile și libertățile social-economice și culturale. Acestea sunt acele drepturi care, prin conținut, asigură condițiile sociale și materiale de viață, educația și posibilitatea protecției acestora. Sunt astfel de drepturi dreptul la învățatură, accesul la cultură, dreptul la ocrotirea sănătății, dreptul la un mediu sănătos, munca și protecția socială a muncii, interzicerea muncii forțate, dreptul la grevă, dreptul de proprietate privată, libertatea economică, dreptul la moștenire, la un nivel de trai decent, la căsătorie, dreptul copiilor și al tinerilor la protecție și asistență, dreptul persoanelor cu handicap la o protecție specială.

c. Drepturile social-politice. Sunt drepturi care pot fi exercitate de către cetățeni la alegeri și asigură posibilitatea de exprimare a gândurilor și opiniilor, fiind denumite și libertăți de opinie. În această categorie sunt cuprinse: libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, dreptul la informație, libertatea întrunirilor, dreptul de asociere, secretul corespondenței.

d. Drepturile exclusiv politice. Sunt acele drepturi care pot fi exercitate de către cetățeni exclusiv pentru participarea la guvernare, respectiv dreptul la vot, dreptul de a fi ales, dreptul de a fi ales în Parlamentul European.

e. Garanții. Acestea joacă rolul de garanții constituționale. Intră în această categorie dreptul de petiționare, dreptul persoanei vătămate de către o autoritate publică.

Atenție! Dreptul la azil, stipulat în cuprinsul art. 18 alin. (2) din Constituție, nu este un drept al cetățenilor români, ci unul al străinilor și al apatриților.

5.2. Principii constituționale aplicabile drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor români

a. Universalitatea drepturilor

Potrivit art. 15 alin. (1) din Constituție, cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte și au obligațiile prevăzute de acestea. Așadar, toți cetățenii unui stat se bucură de drepturi și libertăți.

b. Neretroactivitatea legii

Acest principiu este consacrat de alineatul secund al art. 15 din Constituție, conform cu care legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

Excepțiile de la principiul enunțat privesc normele juridice penale care prevăd dezincriminarea unor fapte și norme juridice mai favorabile infractorului sau norme contravenționale care sunt mai favorabile contravenientului.

c. Egalitatea în drepturi

Principiul este consacrat de art. 16 alin. (1) și (4) coroborat cu art. 4 alin. (2) din Constituție.

Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări, respectiv fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Nimeni nu este mai presus de lege.

Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.

---

⁵⁹ V.C. SOARE, *op. cit.*, p. 107; G.C. FRENȚIU, *op. cit.*, pp. 26-27; M. SAFTA, vol. I, *op. cit.*, pp. 231-233.

În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale.

Acest principiu impune ca la situații egale să se aplice un tratament juridic egal.

Prin egalitate nu trebuie să se înțeleagă că suntem în fața unei egalități matematice. În realitate, prin egalitate trebuie să avem în vedere că, pentru situații sociale ce sunt diferite, trebuie create protecții juridice diferite, astfel încât fiecare cetățean să aibă șanse egale în a fi beneficiarul acelor drepturi fundamentale⁶⁰.

d. Protecția cetățenilor români în străinătate și obligațiile lor

Cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român și trebuie să-și îndeplinească obligațiile, cu excepția acelor care nu sunt compatibile cu absența lor din țară.

Astfel, este consacrat dreptul de protecție recunoscut la nivel internațional conform cu care puterea statului se extinde și asupra cetățenilor săi care se găsesc în afara granițelor⁶¹.

Cetățenia este legătura politică și juridică dintre un stat și cetățean; acesta din urmă are acest statut indiferent de locul unde se află. Cetățeanul român poate apela la oficiile consulare sau diplomatice române din străinătate, iar acestea au obligația constituțională de a le acorda protecție.

e. Protecția străinilor și apatrizilor

Cetățenii străini și apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecția generală a persoanelor și a averilor, garantată de Constituție și de alte legi.

Protecția juridică este personală și, totodată, privește și averea.

Dreptul de azil se acordă și se retrage în condițiile legii, cu respectarea tratatelor și a convențiilor internaționale la care România este parte.

Dreptul de azil reprezintă găzduirea străinilor și apatrizilor de către statul român dacă, în statul lor de origine, sunt persecutați sau urmăriți pentru activități desfășurate în favoarea umanității, a progresului și a păcii. Azilul se acordă numai celor urmăriți pentru asemenea activități politice.

Azilul este un act pașnic și umanitar și nu poate fi considerat ca un act inamic față de un stat⁶².

Cei care se bucură de azil au toate drepturile și libertățile consacrate constituțional, cu excepția celor care privesc exclusiv cetățenii. Aceste persoane nu pot fi extrădate.

f. Extrădarea și expulzarea

Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România.

Prin derogare, cetățenii români pot fi extrădați în baza convențiilor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate.

Cetățenii străini și apatrizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale sau în condiții de reciprocitate.

Expulzarea sau extrădarea se hotărăște de justiție.

Pot fi extrădate din România, în condițiile prezentei legi, la cererea unui stat străin, persoanele aflate pe teritoriul său care sunt urmărite penal sau sunt trimise în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni ori sunt căutate în vederea executării unei măsuri de siguranță, a unei pedepse sau a unei alte hotărâri a instanței penale în statul solicitant.

Cetățenii români pot fi extrădați din România în baza convențiilor internaționale multilaterale la care aceasta este parte și pe bază de reciprocitate, dacă este îndeplinită cel puțin una dintre următoarele condiții: - persoana extrădabilă domiciliază pe teritoriul statului solicitant la data formulării cererii de extrădare; - persoana extrădabilă are și cetățenia statului solicitant; - persoana extrădabilă a comis fapta pe teritoriul sau împotriva unui cetățean al unui stat membru al Uniunii Europene, dacă statul solicitant este membru al Uniunii Europene

În ceea ce privește expulzarea, aceasta nu se aplică cetățenilor români, însă este aplicabilă străinilor și apatrizilor. Extrădarea și expulzarea se decid de către instanța judecătorească.

g. Prioritatea reglementărilor internaționale

---

⁶⁰ V.C. SOARE, *op. cit.*, p. 109.

⁶¹ G.C. FRENȚIU, *op. cit.*, p. 22.

⁶² I. Muraru, E.S. Tănăsescu, vol. I, *op. cit.*, p. 161.

Potrivit art. 20 din Constituție, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

h. Principiul liberului acces la justiție

Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept. Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil. Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuite.

Așadar, dreptul persoanei de a se adresa justiției este un drept fundamental, căruia îi corespunde obligația instanței, ca în condițiile legii, să se pronunțe asupra cererii adresate.

Accesul la justiție nu înseamnă însă și dreptul nelimitat al persoanei de a-și alege instanța și de a dispune de orice cale de atac.

În toate domeniile (civil, penal, comercial, de muncă, de contencios administrativ etc.) există accesul liber la justiție.

Existența unor taxe judiciare nu înseamnă faptul că accesul la justiție este îngreunat.

Singura excepție constituțională privind accesul la justiție are în vedere competențele contencioase ale Curții Constituționale.

i. Caracterul de excepție al restrângerii unor drepturi sau a unor libertăți

Potrivit art. 53 din Constituție, exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav. Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

5.3. Inviolabilitățile

În această categorie sunt încadrate acele drepturi și libertăți care, prin conținutul lor, asigură viața, posibilitatea de mișcare, siguranța fizică și psihică, precum și siguranța domiciliului, și anume: dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, libertatea individuală, dreptul la apărare, dreptul la liberă circulație, dreptul la viață intimă, familială și privată, inviolabilitatea domiciliului.

a. Dreptul la viață și integritate fizică

Dreptul viață este înscris atât în Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată în anul 1948, cât și în Convenția europeană.

Așa cum rezultă din art. 2 al Convenției europene, „dreptul oricărei persoane la viață este protejat. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege”.

Orice atingere adusă integrității fizice a persoanei trebuie sancționată, cu excepția cazului în care aceasta se impune din considerente de ordin social (*e.g.*, vaccinare pentru combaterea unei epidemii, recoltare de sânge pentru dovada intoxicației alcoolice etc.).

Respectul vieții, integrității fizice și psihice implică interzicerea torturii, a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

Tortura este acel act prin care se produce intențional unei persoane o durere sau suferință puternică, fizică sau mentală, cu scopul de a obține de la ea sau, după caz, de la o terță persoană, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pe ea sau pe o terță persoană pentru un act pe care l-a comis sau se presupune că l-ar fi comis, pentru a o intimida sau exercita presiuni asupra sa, dacă este comisă de un agent al autorității publice sau de o altă persoană având o împuternicire oficială sau care acționează la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unei asemenea persoane.

Tratamentul degradant este actul prin care se umilește persoana, se dezonorează în fața ei și a altora. Așa cum s-a reținut și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, tratamentele pot fi considerate a fi degradante atunci când prin natura lor cauzează victimei un sentiment de teamă, angoasă și inferioritate, de natură să o umilească și să o devalorizeze⁶³.

Tratamentul inuman este acela prin care se provoacă deliberat grave suferințe fizice sau mentale și care nu poate fi justificat.

b. Libertatea individuală

Libertatea individuală privește libertatea fizică a persoanei, dreptul de a se putea mișca liber.

Reținerea, arestarea unei persoanei, percheziționarea acesteia sau a bunurilor sale sunt permise numai în cazurile și cu respectarea procedurii prevăzută de lege. Reținerea nu poate depăși 24 de ore.

c. Dreptul la apărare

Acesta reprezintă, în procesul penal, totalitatea drepturilor și regulilor procedurale care oferă persoanei posibilitatea de a se apăra împotriva acuzațiilor care i se aduc. În procesul civil, comercial, înseamnă totalitatea drepturilor și regulilor procedurale care oferă părților posibilitatea de a-și valorifica pretențiile sau de a dovedi netemeinicia pretențiilor adversarului.

d. Libera circulație

Dreptul la liberă circulație semnifică faptul că fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a emigra, de a reveni în țară, de a călători fără restricții în țară și în străinătate.

Uneori se impun anumite restricții în exercitarea acestui drept, care însă sunt prevăzute de lege, neconstituind o atingere adusă acestei libertăți.

e. Dreptul la ocrotirea vieții intime, familiale și private

Viața intimă, familială și privată este ocrotită de autoritățile publice. Viața privată reprezintă „locul unde individul are dreptul de a fi lăsat în pace”. Viața privată include dreptul de a nu se dezvălui fără temei sau fără consimțământul expres al persoanei, numele adevărat, adresa, vârsta, situația familială, modul de utilizare a timpului liber, elementele patrimoniului său.

Nimeni nu se poate amesteca în viața privată, intimă, familială a unei persoane fără consimțământul acesteia. Viața privată reprezintă tot ceea ce exclude activitatea publică și accesul terților; viața familială semnifică legătura dintre persoanele care constituie o familie; viața intimă semnifică dreptul individului de a trăi așa cum înțelege, respectând însă și drepturile altora.

f. Inviolabilitatea domiciliului

Acest lucru semnifică faptul că nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul sau reședința unei persoane fără învoirea acesteia, cu unele excepții derogatorii: pentru executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești; pentru înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane; pentru apărarea securității naționale sau a ordinii publice; pentru prevenirea răspândirii unei epidemii.

Percheziționarea domiciliului unei persoane se dispune numai de judecător, cele în timpul nopții fiind interzise, cu excepția infracțiunilor flagrante.

---

⁶³ CEDO, Cauza *Kudla*.

5.4. Drepturile social-politice

a. Secretul corespondenței urmărește protejarea posibilității fizice a persoanei de a-și comunica prin scris, telefon sau alte mijloace opiniile sale fără a-i fi cunoscute de alții.

Prin corespondență se înțeleg scrisorile, telegramele, trimerile poștale, convorbirile telefonice sau alte mijloace de comunicare (internet). Este sancționabilă nu numai deschiderea corespondenței cuiva, ci și distrugerea, reținerea, întârzierea voluntară a remiterii corespondenței, fotocopierea plicului sau a cărții poștale.

Obligația respectării secretului corespondenței revine atât persoanelor fizice, cât și autorităților publice. Nimeni nu poate reține, distruge, deschide, da publicității, o corespondență care nu îi este adresată, având obligația de a o restitui destinatarului dacă din întâmplare a intrat în posesia ei. Nimeni nu poate divulga conținutul unei convorbiri telefonice de care a luat cunoștință întâmplător, nimeni nu poate intercepta o convorbire telefonică. Acest principiu cunoaște restrângeri necesare interesului justiției: magistrații au dreptul de a reține, citi, folosi în proces corespondența care vine sau pleacă de la persoane învinuite de săvârșirea unei infracțiuni. Părinții pot deschide corespondența minorilor lor.

b. Libertatea conștiinței reprezintă posibilitatea cetățeanului de a avea și de a exprima public o concepție a sa despre lumea înconjurătoare. Ea cuprinde libertatea religioasă, libertatea de a împărtăși sau nu o credință religioasă, de a aparține sau nu unui cult religios, de a îndeplini sau nu ritualul cerut de acea credință, libertatea de gândire, libertatea opiniilor. Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii⁶⁴. Ele sunt autonome față de stat, se bucură de sprijinul statului, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, penitenciare, aziluri. Din libertatea credințelor religioase rezultă faptul că în școlile de stat învățământul religios este organizat și garantat de lege, este facultativ; cei care nu prestează serviciul militar obligatoriu pe motiv de conștiință, desfășoară alte activități în locul acestuia.

c. Libertatea de exprimare are conținut complex. Ea cuprinde: libertatea cuvântului, libertatea presei, care implică și libertatea de a înființa publicații, libertatea spectacolelor, a cinematografului, a radioteleviziunii. Ea permite cetățenilor participarea la viața socială, politică, culturală.

Libertatea cuvântului semnifică posibilitatea asigurată fiecărui cetățean de a-și exterioriza prin viu grai punctele de vedere, convingerile, concepțiile sale fără nici un fel de îngrădire.

Libertatea presei implică dreptul de a face cunoscute public ideile, concepțiile individuale sau de grup, dreptul privind imprimarea, transportul, vânzarea, afișul. Libertății presei i se asociază dreptul la replică.

Libertatea de exprimare nu poate însă prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine. Sunt interzise defăimarea țării, a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

d. Dreptul la informație cuprinde dreptul persoanei de a fi informată prompt, corect, clar cu privire la măsurile luate de autoritățile publice, accesul liber la sursele de informație publică, științifică, tehnică, culturală, posibilitatea persoanei de a recepționa direct emisiunile de radio și TV.

e. Libertatea întrunirilor înseamnă posibilitatea persoanelor de a se întruni pașnic în reuniuni private sau publice pentru a-și exprima gândurile, opiniile, credințele, sentimentele. Mitingurile, demonstrațiile se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme. Caracterul pașnic înseamnă că reuniunea nu trebuie să aibă ca scop tulburarea ordinii și liniștii publice, nu trebuie să genereze reacții violente din partea unor terțe persoane⁶⁵.

Întrunirea reprezintă o grupare de persoane organizată, cu caracter temporar, destinată schimbului de idei, concepții, opinii.

f. Dreptul de asociere are ca scop participarea cetățenilor la viața politică, culturală, socială, științifică. Conform Constituției, cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, patronate sau alte forme de asociere. Acest articol este în concordanță cu dispozițiile art. 11 din Convenția europeană, care

⁶⁴ Potrivit art. 7 al Constituției Italiei, statul și biserica catolică sunt independente și suverane.

⁶⁵ J.L.CHARRIER, *Code de la Convention europeenne de droits de l'homme*, Litec, 2000, p. 186 și urm.

prevăd că “orice persoană are dreptul de pașnică asociere cu alții, inclusiv dreptul de a constitui și de a adera la un sindicat, în vederea protejării propriilor interese”.

Libertatea de asociere cuprinde și posibilitatea organizării de partide politice sau a aderării la partide politice deja constituite.

5.5. Drepturile social-economice și culturale

a. Dreptul la învățătură

Dreptul la învățătură are ca finalitate educarea persoanei pentru a fi utilă societății. Învățământul primar și general este obligatoriu⁶⁶. Învățământul de orice grad se desfășoară în limba română, putându-se însă desfășura și într-o limbă de circulație internațională. Minoritățile naționale au dreptul de a învăța în limba lor maternă. Învățământul de stat este gratuit, autonomia universitară este garantată.

b. Accesul la cultură

Accesul la cultură presupune libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale. Reglementarea constituțională instituie, pe de o parte, libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale și, pe de altă parte, obligația statului de a asigura dezvoltarea identității spirituale, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.

c. Dreptul la ocrotirea sănătății

Acest drept presupune dreptul persoanei de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mentală. Ea implică obligația statului de a lua măsuri pentru asigurarea igienei și sănătății publice în scopul scăderii mortalității infantile, a dezvoltării sănătoase a copilului, asigurării igienei mediului, crearea de condiții pentru asigurarea serviciilor medicale.

d. Dreptul la un mediu sănătos

Acesta implică luarea de măsuri pentru protejarea, ameliorarea mediului înconjurător. Obligația protejării mediului revine persoanelor fizice, celor juridice și statului. Titularul dreptului la mediu este ființa umană, indiferent de apartenența sa la un stat, în ipostaza sa individuală sau colectivă.

e. Munca și protecția socială a muncii are un conținut complex în care includem: libertatea alegerii profesiei, a locului de muncă, protecția socială a muncii, retribuirea muncii depuse, dreptul la negocieri colective.

Salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. La muncă egală femeile au salariu egal cu bărbații. În materia dreptului muncii se prevede dreptul la negocieri colective, convențiile colective având caracter obligatoriu.

f. Interzicerea muncii forțate

Munca forțată reprezintă munca impusă împotriva voinței unei persoane. Nu constituie muncă forțată: îndeplinirea îndatoririlor militare sau a celor desfășurate în locul acestora de persoana care din motive religioase sau de conștiință nu îndeplinește serviciul militar; munca unei persoane condamnate prestată în perioada detenției sau în perioada liberării condiționate; munca prestată în timpul unei calamități; munca care face parte din obligațiile normale stabilite de lege (curățarea zăpezii din fața casei pe timp de iarnă; curățenia de primăvară impusă de autoritățile administrației publice locale proprietarilor de imobile).

g. Dreptul la grevă

Salariații au dreptul la grevă pentru apărarea intereselor profesionale, economice, sociale.

Greva presupune încetarea colectivă și voluntară a muncii de către salariați, prin care se urmărește obligarea patronatului să modifice condițiile de muncă și de viață. Este soluția extremă la care se apelează atunci când celelalte mijloace de rezolvare a conflictului au eșuat. Scopul grevei este apărarea intereselor profesionale, economice și sociale. Sunt interzise grevele cu caracter politic. Conducerea unității unde are loc

---

⁶⁶ Constituția Italiei consacră obligativitatea învățământului de 8 clase (art. 34). Statul italian sprijină pe cei capabili și merituosi prin acordarea de burse de studio, alocații de stat.

greva poate solicita suspendarea grevei pe un termen de cel mult 30 de zile de la data începerii sau continuării grevei, dacă prin aceasta s-ar pune în pericol viața sau sănătatea oamenilor.

h. Dreptul de proprietate privată

Acest drept este ocrotit indiferent de titular. Conform Constituției, art. 44 alin. 2 teza a II-a, cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană, din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, precum și prin moștenire legală.

Din textul constituțional rezultă că cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor prin trei moduri și anume: în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană; în condițiile rezultate din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute de legea organică; prin moștenire legală.

Având în vedere formularea “discutabilă” a primei părți a textului de lege (în condițiile aderării...), în condițiile prevăzute de legea organică) se pune întrebarea: prin aceste dispoziții legale interdicția dobândirii în proprietate a terenurilor de către cetățenii străini sau de către apatrizi a fost sau nu eliminată?

i. Libertatea economică presupune accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera inițiativă.

j. Dreptul la moștenire reprezintă dreptul persoanei de a dobândi pe cale succesorală un bun. Acest drept este garantat de legea fundamentală. Legea civilă stabilește vocația moștenitorilor și cuprinsul masei successorale.

k. Nivelul de trai cuprinde dreptul la condiții rezonabile de existență, dreptul la hrană, îmbrăcăminte, locuință satisfăcătoare, dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj. Acest drept este corelat cu obligația statului de a lua măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai satisfăcător.

l. Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă. Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie.

m. Protecția copiilor și a tinerilor presupune acordarea prin lege a unor facilități în favoarea acestora: acordare gratuită de medicamente, tratament în unitățile sanitare și stațiuni, reducerea costului biletelor de călătorie, de intrare la spectacole, acordarea de alocații și ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav. Minorii sub 15 ani nu pot fi angajați ca salariați. Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități ce le-ar dăuna sănătății, moralității sau le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise. Autoritățile publice sunt obligate să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării.

n. Protecția persoanelor cu handicap presupune luarea de măsuri pentru a asigura participarea acestora la viața comunității, pentru acordarea de șanse egale cu ceilalți cetățeni sănătoși, acordarea de facilități: medicamente și tratament gratuit în unități sanitare și stațiuni, scutire de plata taxelor vamale pentru proteze, reducerea costurilor biletelor de intrare la spectacole, gratuitatea biletului de transport urban, reducerea costului biletului de călătorie auto, naval, aerian, scutirea de la plata taxelor de abonament pentru deținătorii de aparate radio și TV, prioritate la instalarea posturilor telefonice.

5.6. Drepturile și libertățile exclusiv politice

a. Dreptul de vot presupune dreptul persoanei de a participa, de a-și exprima opțiunea cu privire la alegerea corpului electoral. Dreptul de vot este recunoscut tuturor cetățenilor care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv. Vârsta de 18 ani trebuie să fie împlinită nu la data înscrierii în listele

electorale, ci până în ziua alegerilor inclusiv. Nu au acest drept alienații sau debili mintali, persoanele puse sub interdicție, cele condamnate prin hotărâre judecătorească definitivă la pierderea drepturilor electorale.

Votul este **universal, egal, direct, secret, liber exprimat**.

Dreptul de a alege semnifică posibilitatea recunoscută și garantată unei persoane, ca în condițiile legii, să participe la desemnarea parlamentarilor în organele direct reprezentative ale puterii.

b. Dreptul de a fi ales este recunoscut tuturor cetățenilor cu drept de vot care au cetățenia română și domiciliul în țară, nu le este interzisă asocierea în partide politice. Candidații trebuie să fi împlinit până în ziua alegerilor inclusiv vârsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României.

c. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European cuprinde dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European și este recunoscut cetățenilor români în condițiile aderării României la Uniunea Europeană.

5.5. Garanții

a. Dreptul de petiționare poate fi exercitat fie individual de cetățean, fie de un grup de cetățeni, fie de organizații legal constituite. Presupune dreptul cetățenilor de a se adresa autorităților publice prin petiții, care să cuprindă datele de identificare și semnătura petiționarului, respectiv obligația autorităților de a răspunde petițiilor care le sunt adresate în termenele prevăzute de lege (30 de zile de la data înregistrării petiției indiferent dacă soluția este favorabilă sau nefavorabilă, în condițiile în care o lege nu prevede alt termen).

b. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică într-un drept al său sau într-un interes legitim printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termen legal a unei cereri, presupune posibilitatea recunoscută unei asemenea persoane de a se adresa instanței de judecată pentru a obține recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei, și totodată obligarea statului de a răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare, fără însă ca răspunderea statului să înlăture răspunderea magistraților, în cazul în care aceștia și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.

CAPITOLUL 6 PARLAMENTUL

Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român, unica autoritate legiuitoare a țării, fiind alcătuit din Camera Deputaților și Senat, consacându-se astfel bicameralismul. Pe teritoriul țării noastre, bicameralismul a funcționat sub imperiul Constituțiilor din 1866, 1923, 1938. Numai după cel de al doilea război mondial, în perioada comunismului, a existat o reprezentanță națională unicamerală numită Marea Adunare Națională.

Cele două Camere ale Parlamentului sunt alese prin vot universal, direct, secret, liber exprimat. Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în parlament au dreptul la câte un loc de deputat.

Numărul deputaților și senatorilor se stabilește prin legea electorală în raport cu populația țării.

Camera Deputaților și Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungește de drept în următoarele situații: starea de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, prelungirea durând în timp până la încetarea stării care a determinat-o.

Alegerile pentru Camera Deputaților și Senat se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului. Mandatul Camerelor se prelungește până la întrunirea legală a noului Parlament, însă în această perioadă nu poate fi revizuită Constituția și nu pot fi adoptate, modificate, abrogate legi organice.

Noul Parlament ales se întrunește la convocarea Președintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri.

Președintele Camerei Deputaților și Senatului se alege pe durata mandatului Camerelor, iar fiecare Cameră își alege un birou permanent al cărui membri sunt aleși la începutul fiecărei sesiuni. Membrii birourilor permanente pot fi revocați înainte de expirarea mandatului.

Birourile permanente au atribuții cu caracter politic și cu caracter administrativ.

Principalele componente politice ale biroului permanent:

- ◆ propune adunării perioada în care se va desfășura sesiunea și data când își va relua lucrările;
- ◆ solicită președintelui Camerei convocarea unei sesiuni extraordinare; supune aprobării Camerei regulamentul acesteia și propunerile de modificare a lui;
- ◆ pregătește și asigură desfășurarea în bune condiții a lucrărilor Camerei;
- ◆ supune votului Camerei componența nominală a comisiilor parlamentare;
- ◆ primește și distribuie proiectele și propunerile de legi și rapoartele comisiilor; întocmește proiectul ordinii de zi a ședințelor parlamentare;
- ◆ organizează relațiile Camerei cu parlamentele altor state și cu organizații parlamentare.

Atribuțiile administrative ale biroului permanent constau în conducerea și controlul serviciilor adunării, în stabilirea statutului unora dintre funcționarii adunării, prezentarea proiectului de buget spre aprobare Camerei.

Președintele adunării este și președintele biroului permanent. El este ales prin vot secret dintre candidații propuși de grupurile parlamentare. Este declarat ales candidatul care a întrunit la primul tur votul a cel puțin jumătate plus unu din totalul membrilor respectivei adunări.

Dacă nici un candidat nu a întrunit numărul de voturi necesar, se organizează un al doilea tur de scrutin, în cadrul căruia va fi declarat președinte candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi din totalul voturilor exprimate.

Președintele are următoarele atribuții: conduce lucrările adunării și ale biroului permanent; asigură menținerea ordinii în timpul dezbaterilor și respectarea regulamentului; anunță rezultatul votării și hotărârile adoptate; asigură legătura Camerei cu Președintele României, cu cealaltă Cameră și cu Guvernul; reprezintă camera în relațiile interne și externe; convoacă membrii Camerei în sesiuni ordinare sau extraordinare; conduce lucrările Biroului permanent.

Camera Deputaților și Senatul lucrează în ședințe separate. Camerele își desfășoară activitatea în ședințe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorității deputaților și senatorilor în următoarele situații: pentru primirea mesajului Președintelui României; pentru aprobarea bugetului de stat și a bugetelor asigurărilor sociale de stat; pentru declararea mobilizării totale sau parțiale; pentru declararea stării de război; pentru suspendarea sau încetarea ostilităților militare; pentru examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Țării; pentru numirea, la propunerea Președintelui României, a directorilor serviciilor de informații și exercitarea controlului activității asupra acestora servicii; pentru numirea Avocatului Poporului; pentru stabilirea indemnizației senatorilor și deputaților.

Camera Deputaților și Senatul se întrunesc în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iunie, iar a doua sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie⁶⁷.

Camerele se întrunesc și în sesiuni extraordinare, la cererea Președintelui României, a biroului permanent al fiecărei Camere ori a cel puțin 1/3 din numărul deputaților și senatorilor. Convocarea Camerelor se face de președinții acestora.

Prin revizuirea constituțională s-a desființat bicameralismul egalitar și s-a instituit sistemul unei **Camere de reflecție** și a unei **Camere decizionale**. Prima Cameră sesizată (Camera de reflecție) este Senatul, iar Camera decizională este Camera Deputaților. Prin excepție, pentru legile expres și limitative enumerate la art. 75 alin. 1 teza I, situația este inversă, adică prima Cameră sesizată este Camera Deputaților, iar Senatul este Camera decizională.

---

⁶⁷ Parlamentul francez se întrunește într-o singură sesiune ordinară care începe în prima zi lucrătoare din luna octombrie și se termină în ultima zi lucrătoare din iunie (art. 28 din Constituția franceză).

Parlamentul italian se reunește de drept în prima zi nelucrătoare din februarie și octombrie.

În conformitate cu dispozițiile art. 75 alin. 1 teza I din Constituție, se supun spre dezbateră și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și precum și proiectele legilor organice referitoare la:

- ◆ organizarea serviciilor publice de radio și televiziune și controlul parlamentar asupra activității acestora;
- ◆ categoriile de funcționari publici cărora le este interzisă asocierea în partide politice;
- ◆ condițiile privitoare la îndeplinirea îndatoririlor militare;
- ◆ organizarea și funcționarea instituției Avocatului Poporului;
- ◆ organizarea Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare al Țării;
- ◆ contenciosul administrativ;
- ◆ organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public, a Curții de Conturi;
- ◆ organizarea generală a învățământului, a administrației publice locale, a teritoriului, regimul general privind autonomia locală;
- ◆ înființarea, organizarea, funcționarea Consiliului Legislativ;
- ◆ stabilirea miniștrilor care alcătuiesc Guvernul;
- ◆ stabilirea incompatibilităților cu funcția de membru al Guvernului;
- ◆ competența Guvernului și a ministerelor de a înființa, cu avizul Curții de Conturi, organe de specialitate în subordinea lor;
- ◆ stabilirea structurii sistemului național de apărare, la pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, stabilirea structurii cadrelor militare;
- ◆ condițiile asigurării folosirii limbii minorităților naționale, scris și oral, în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și cu serviciile publice descentralizate, în unitățile administrative-teritoriale în care minoritățile naționale au o pondere semnificativă;
- ◆ compunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și stabilirea regulilor de funcționare ale acesteia;
- ◆ înființarea instanțelor specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii;
- ◆ condițiile reînnoirii Curții Constituționale.

Potrivit acestui sistem, camera decizională hotărăște definitiv, indiferent dacă prima cameră sesizată (numită de reflecție pentru că decizia sa poate fi infirmată de camera decizională) a modificat, completat sau respins proiectul de lege.

1.1. **Grupurile parlamentare** sunt constituite din parlamentarii care aparțin aceleiași formațiuni sau care subscriu aceluiași program ori sunt adepții acelorași idei. Deputații și senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare. Rolul acestora constă în aceea că aceste grupuri parlamentare fac propuneri pentru alegerea componenței biroului permanent, a președintelui Adunării, pot propune amendamente, pot sesiza Curtea Constituțională pentru verificarea constituționalității regulamentului Camerei, liderii grupurilor parlamentare sunt consultați de Președintele României în cazul în care acesta își propune să dizolve Parlamentul.

1.2. **Actele Camerei Deputaților și Senatului** sunt legile (acte juridice supreme în arhitectura sistemului juridic), hotărârile (acte cu forță juridică inferioară legilor), moțiunile (reprezintă o varietate a hotărârilor, care exprimă opinia sau voința Camerelor asupra unei probleme determinate), emise în prezența majorității membrilor.

Legile fiind acte juridice supreme pot modifica sau anula orice acte juridice care îi sunt subordonate. Totodată legea nu poate fi modificată sau abrogată decât de ea însăși, toate celelalte acte juridice normative nu pot contrazice legea existentă, nu o pot dilata, nu o pot restrânge, nu o pot abroga.

Hotărârile au o forță juridică inferioară legilor, fiind emise fie pentru aplicarea legilor, fie pentru detalierea lor.

Termenul de moțiune, este mai larg decât cel de moțiune de cenzură și semnifică o rezoluție, adică un text votat de un organ deliberativ privitor la funcționarea sa ori pentru a-și exprima opinia, voința asupra unei probleme cu caracter determinat.

1.3. **Raportul dintre legile și hotărârile Guvernului**

Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor, ceea ce înseamnă că legea trebuie să preexiste hotărârii sau, cu alte cuvinte, hotărârea este un act juridic *secundum legem*. Hotărârile sunt subordonate legilor.

Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

Legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției. Legea constituțională nu este supusă promulgării de Președintele României spre deosebire de celelalte legi. Promulgarea nu se justifică științific. În sistemul separației puterilor în stat, legea se adoptă de puterea legiuitoare și se execută de puterea executivă. Principiul separației puterilor în stat se opune ca puterea legiuitoare să dea ordin celei executive, astfel că pentru a exista posibilitatea executării acesteia, este nevoie de un ordin dat de șeful statului, ca șef al puterii executive. De aceea, legile organice și cele ordinare trebuie să fie promulgate. Legea constituțională, după adoptarea ei de Parlament, este aprobată de națiune prin referendum, astfel că emanând de la națiune nu are nevoie de alt ordin provenit de la puterea executivă pentru a se trece la executarea ei.

Legile organice sunt cele prin care se reglementează: sistemul electoral, organizarea și funcționarea partidelor politice; statutul deputaților și senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora; organizarea și desfășurarea referendumului; organizarea Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării; regimul stării de mobilizare totală sau parțială a forțelor armate, regimul stării de război; regimul stării de asediu și de urgență; infracțiunile, pedepsele, regimul executării acestora; acordarea amnistiei sau grațierii; statutul funcționarilor publici; contenciosul administrativ; organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a autorităților judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi; regimul juridic general al proprietății și al moștenirii; organizarea generală a învățământului; organizarea administrației publice locale, a teritoriului; regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele, patronatele, protecția socială; statutul minorităților naționale din România; regimul general al cultelor; alte domenii pentru care Constituția prevede adoptarea de legi organice.

În celelalte materii, altele decât cele amintite, dacă legea fundamentală, Constituția, nu prevede că se adoptă legi organice, legile care reglementează materiile respective vor fi legi ordinare.

Între legile ordinare și legile organice nu există nici o ierarhie, nici o diferență sub aspectul forței lor juridice. Atât legile organice, cât și legile ordinare au exact aceeași formă juridică. Rolul lor este același, de a reglementa primar relațiile sociale.

Diferența dintre cele două tipuri de legi este dată de domeniul de reglementare și de majoritatea de adoptare. Legile organice se adoptă, așa cum am arătat, numai în domeniile expres și limitativ indicate în Constituție, cu majoritate raportată la numărul parlamentarilor din fiecare Cameră în parte, în toate celelalte domenii adoptându-se legi ordinare, cu majoritate calculată la numărul parlamentarilor prezenți în fiecare Cameră. Aceste diferențe nu pot conduce la concluzia unei ierarhii normative între legile organice și legile ordinare.

Dacă ar exista o superioritate a legii organice față de legea ordinară, ar însemna că, în caz de conflict (atunci când una și aceeași problemă ar fi reglementată, în mod diferit, atât de o lege organică, cât și de o lege ordinară), să se dea preferință normei cu valoare superioară, adică legii organice, înlăturându-se de la aplicare norma subordonată, adică legea ordinară. Or, în realitate, în cazul conflictului dintre o lege organică și una ordinară, nu se procedează la compararea celor două norme între ele, ci fiecare normă se raportează la Constituție, verificându-se domeniul în care a intervenit. Dacă este domeniul rezervat legii organice, atunci se invalidează legea ordinară, care a intrat în mod neconstituțional în domeniul legii organice. Dacă, dimpotrivă, suntem în afara domeniului rezervat legii organice, atunci se invalidează legea organică, deoarece ea a depășit în mod neconstituțional domeniul rezervat, rămânând aplicabilă legea ordinară.

Pe de altă parte, dacă ar fi valabilă regula în sensul că majoritatea de adoptare determină forța juridică diferită a legilor, atunci ar însemna că legile pentru care Camera decizională este Camera Deputaților să aibă forță juridică superioară celor în cazul cărora Senatul este Camera decizională, întrucât numărul senatorilor este mai mic decât cel al deputaților. Tot astfel, legile bugetare anuale se adoptă în ședința comună a celor două Camere. Or, majoritatea în ședința comună este mai ușor de obținut decât majoritatea în fiecare Cameră luată separat (este posibil de exemplu, să existe o majoritate zdrobitoare în Camera Deputaților și o lipsă sau o majoritate la limită în Senat, dar cu toate acestea să existe majoritate în ședința comună a Camerelor). În sfârșit, pentru legile adoptate în urma angajării răspunderii Guvernului, deci fără vot, nici nu s-ar putea spune, potrivit criteriului majorității de adoptare, ce forță juridică ar avea.

1.4. Procedura legislativă semnifică ansamblul mijloacelor necesare în vederea adoptării unei legi organice sau ordinare. În procedura adoptării legii se poate distinge **faza preliminară** care cuprinde elaborarea proiectului, depunerea lui, dezbaterile acestuia în una sau mai multe comisii și **faza de dezbateri și decizie** în Camerele Parlamentului.

Inițiativa legislativă, semnificând dreptul unor subiecte determinate de a propune proiecte de legi Parlamentului, drept căruia îi corespunde obligația parlamentului de a le lua în dezbatere și de a se pronunța asupra lor, aparține Guvernului, deputaților, senatorilor și unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot (în vechea reglementare era un număr de 250.000 de cetățeni). Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativă legislativă trebuie să provină din cel puțin 1/4 din județele țării, iar în fiecare din aceste județe, respectiv în municipiul București, trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative (în vechea reglementare numărul necesar de semnături era de 10.000). Inițiativa legislativă poate îmbrăca două forme: forma unui proiect de lege (*inițiativă legislativă guvernamentală*) sau a unei propuneri legislative (*inițiativă legislativă populară*).

Nu pot forma obiectul inițiativei legislative a cetățenilor problemele fiscale, cele cu caracter internațional, amnistia și grațierea.

Proiectele de legi, propunerile legislative se supun dezbaterii unei Camere (camera competentă), care devine prima Cameră sesizată, care se pronunță în 45 de zile, respectiv 60 de zile dacă este vorba de coduri și alte legi de complexitate deosebită. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

Dacă în aceeași problemă Parlamentul este sesizat atât cu un proiect de lege provenind de la Guvern, cât și cu un proiect de lege provenind de la unul din celelalte subiecte cu drept de inițiativă legislativă, dezbaterile acestora începe cu proiectul aparținând Guvernului.

În literatura de specialitate⁶⁸ s-a propus ca termenele de 45, respectiv de 60 de zile să se aplice, prin analogie, și camerei decizionale. Soluția a fost criticată, subliniindu-se că dacă primei camere, de reflecție, i se cere să se pronunțe într-un anumit termen limită, camera decizională trebuie să aibă posibilitatea de a analiza și dezbată legea adoptată de prima cameră fără presiunea unui termen constituțional, deoarece decide definitiv. Altfel, există riscul definitivării legii în Parlament fără o suficientă dezbatere, ceea ce contravine calității sale⁶⁹.

Proiectele de legi sau propunerile legislative se supun spre avizare Consiliului Legislativ, avizul acestuia fiind consultativ. În cazul proiectelor de legi privitoare la restructurarea și dezvoltarea economiei naționale, la privatizarea agenților economici, la relațiile de muncă, la protecția socială, la ocrotirea sănătății, la învățământ, acestea se supun spre avizare Consiliului Economic și Social.

Proiectul de lege se prezintă de inițiatorul acestuia, arătându-se motivele care justifică promovarea acestui proiect, se prezintă comisiei sesizate în fond care întocmește un raport asupra acestuia. Proiectul de lege sau propunerea legislativă este supusă dezbaterii generale și pe articole. În faza dezbaterilor generale, în ansamblu al proiectului sau propunerii legislative, se dă cuvântul parlamentarilor, câte unul din partea fiecărui grup parlamentar, în ordinea înscrierii lor la cuvânt. În această fază nu pot fi propuse amendamente. Dacă prin raportul comisiei sesizate în fond s-a propus respingerea proiectului sau propunerii legislative, după închiderea dezbaterii generale, președintele poate cere Camerei să se pronunțe prin vot.

În faza dezbaterii pe articole, membrii Camerei își exprimă poziția cu privire la fiecare articol, putând formula amendamente orale. Discutarea amendamentelor începe cu cele prin care se propune suprimarea unora din textele cuprinse în articolul supus dezbaterii și continuă cu cele care privesc modificarea sau completarea acestuia.

Votarea se realizează distinct asupra fiecărui amendament, cu excepția cazului în care adoptarea unui amendament exclude adoptarea celorlalte. După votarea ultimului articol se procedează la votarea în ansamblu a proiectului sau propunerii legislative.

Legile organice se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere (majoritate absolută), legile ordinare se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți din fiecare Cameră (majoritate simplă), iar legile constituționale se adoptă cu votul a 2/3 din numărul membrilor fiecărei Camere (majoritate calificată). De la acest principiu se cunosc două excepții: legea privind aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, precum și legea privind aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord se adoptă în ședința comună a Camerelor cu o majoritate de 2/3 din numărul deputaților și senatorilor.

Dacă în Cameră nu sunt prezenți jumătate plus unu din numărul membrilor ei, președintele amână votarea până la întrunirea acestui număr. În cursul votării nu se poate acorda cuvântul.

---

⁶⁸ T.Drăganu, *Câteva considerații critice asupra sistemului bicameral instituit de Legea de revizuire a Constituției, adoptată de Camera Deputaților și de Senat*, în „Revista de drept public” nr. 4/2003, p. 60.

⁶⁹ M.Constantinescu, Ș.Nicolae, *Evoluția sistemului bicameral românesc potrivit legii de revizuire a Constituției*, în „Dreptul” nr. 7/2004, p. 69.

Propunerile legislative sau proiectele de legi respinse de Cameră nu se mai pot pune în discuția acesteia în cursul aceleiași sesiuni. După adoptare sau respingere, proiectul sau propunerea legislativă se trimite pentru a doua lectură celeilalte Camere, care va decide definitiv.

Procedura de conciliere în cazul dezacordului Camerelor asupra proiectului sau propunerii legislative a fost eliminată, fiind instituită o nouă procedură și anume întoarcerea legii. Aceasta intervine: 1. când prima Cameră sesizată adoptă o prevedere care intră în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă și a doua Cameră este de acord. După adoptare sau respingere de prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere care va decide definitiv. Dacă nu, legea se întoarce numai pentru prevederea respectivă, la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgență; 2. când Camera decizională adoptă o prevedere pentru care competența aparține primei Camere.

Legea se trimite spre promulgare Președintelui României. Promulgarea legii se face în termen de cel mult 20 de zile de la primire. Înainte de promulgare, Președintele României, poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii. Dacă Președintele a cerut reexaminarea legii sau dacă s-a cerut verificarea constituționalității ei, promulgarea se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curții Constituționale, prin care i s-a confirmat constituționalitatea.

Legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare în termen de 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei. Publicarea legii constituie forma oficială de aducere la cunoștință publică a conținutului actului normativ adoptat.

Constituția României, în forma sa inițială, a instituit, cu valoare de principiu, regula neretroactivității legii. Legea intra în vigoare, ca regulă, la data publicării ei oficiale, iar, prin excepție, dacă în cuprinsul său exista o dată expresă pentru intrarea în vigoare, la acea dată, care nu putea să fie însă decât ulterioară datei publicării.

Aceste reguli se aplicau tuturor actelor normative. Prin excepție, în cazul ordonanței de urgență, exista o condiție suplimentară, și anume depunerea ei la Parlament, în vederea aprobării.

Sub aspectul modului de calcul al termenului de intrare în vigoare a legii, Legea nr. 189 din 20 mai 2004⁷⁰ pentru modificarea și completarea Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, prevede la art. 10¹ alin. 1 că legea intră în vigoare la 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, sau la o dată ulterioară prevăzută în textul său. Termenul de 3 zile se calculează pe zile calendaristice, începând cu data publicării în Monitorul Oficial și expiră la ora 24 a celei de a treia zi de la publicare.

În consecință, spre exemplu, dacă o lege este publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data de 1 a lunii, ea va intra în vigoare imediat după orele 24,00 ale zilei de 3 a acelei luni. Prin urmare, în calcul intră și ziua publicării, iar intrarea în vigoare are loc imediat după ora 0:00 a nopții de 3 spre 4), fie că este zi lucrătoare, fie că este zi liberă.

Desigur, legea poate prevedea în corpul ei un alt termen decât cel de drept comun (la 3 zile de la data publicării) pentru intrarea în vigoare, dar numai dacă el este ulterior atât momentului publicării (pentru a nu se încălca principiul neretroactivității), cât și termenului de 3 zile de la publicare (care asigură cunoașterea noilor reglementări de destinatari).

Fac excepție dispozițiile penale sau contravenționale mai favorabile, care retroactivează.

La împlinirea termenului legea intră în vigoare în ziua respectivă, indiferent dacă aceasta este zi lucrătoare sau zi liberă (nelucrătoare).

Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, anterioară revizuirii constituționale din anul 2003, prevede ca soluție de principiu, că legea de revizuire a Constituției intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României, partea I, a hotărârii Curții Constituționale de confirmare a rezultatelor referendumului. Evident, este posibil ca o lege de revizuire constituțională să stabilească o altă dată, ulterioară, de intrare în vigoare.

Prin urmare, pentru legile constituționale, data intrării în vigoare este nu data publicării oficiale a legii de revizuire (făcută după adoptarea ei de Parlament, dar înainte de organizarea referendumului constituțional), ci data publicării oficiale a confirmării de jurisdicția constituțională a rezultatelor referendumului constituțional de aprobare.

Potrivit art. 156 din Constituție, legea de revizuire se publică în Monitorul Oficial al României în termen de 5 zile de la data adoptării.

---

⁷⁰ A fost publicată în „Monitorul oficial al României”, Partea I, nr. 463 din 24 mai 2004.

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 22 octombrie 2003 pentru confirmarea rezultatului referendumului național din 18-19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a Constituției, jurisdicția constituțională a statuat expres că „la data publicării prezentei hotărâri în Monitorul Oficial al României, partea I, Legea de revizuire a Constituției României intră în vigoare”. Hotărârea menționată a fost publicată la data de 29 octombrie 2003, astfel că această dată marchează momentul intrării în vigoare a legii de revizuire a Constituției.

Intrarea în vigoare a ordonanțelor, a hotărârilor Guvernului, a Regulamentelor Parlamentului.

Ordonanțele nu sunt acte administrative, emise pe baza și în executarea legii și subordonate legii, ci acte de guvernare, emise în locul legii și având forță juridică egală cu a legii. Deosebirea dintre ordonanța simplă și cea de urgență poartă asupra modului de delegare legislativă (printr-o lege specială de abilitare pentru ordonanța simplă, respectiv direct de constituent, pentru situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, pentru ordonanța de urgență) și asupra domeniului în care pot interveni (numai în materii în afara domeniului rezervat legii organice, pentru ordonanța simplă, respectiv în toate domeniile, mai puțin cele care privesc domeniile interzise expres prin Constituție, pentru ordonanța de urgență). Prin legea de abilitare nu se stabilesc decât domeniul în care ordonanța poate interveni și perioada delegării legislative, iar nu și principiile viitoarei reglementări, astfel că ordonanța nu este subordonată legii de abilitare.

Ca și legile, ordonanțele sunt supuse exclusiv unui control de constituționalitate. Aprobarea ulterioară, prin lege, a ordonanței, nu îi sporește acesteia forța juridică și nu o transformă în lege, ea rămânând o ordonanță, care a avut de la început forța de lege. Respingerea prin lege a unei ordonanțe semnifică încetarea efectelor juridice ale acesteia, similar abrogării. Ca în cazul oricărei alte legi, fie aprobarea, fie respingerea, prin lege, a unei ordonanțe produce efecte exclusiv pentru viitor (*ex nunc*) și nu pentru trecut (*ex tunc*), cu excepția retroactivității legii penale sau contravenționale mai favorabile.

Luând în mod deplin locul legii și ordonanțelor trebuie să li se aplice, inclusiv sub aspectul datei intrării în vigoare, exact aceleași reguli ca pentru legi. De la acest principiu există o singură excepție: ordonanțele de urgență intră în vigoare după depunerea lor spre aprobare la Parlament (evident cu condiția publicării în Monitorul Oficial al României, nerespectarea acestei cerințe atrăgând inexistența ordonanței). Prin urmare, după depunerea ordonanței de urgență la Parlament, spre aprobare, aceasta intră în vigoare imediat la data publicării ei oficiale.

În concluzie, ordonanța simplă intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută de ea, în timp ce ordonanța de urgență, după depunerea ei la Parlament spre aprobare, intră în vigoare la data publicării ei oficiale sau la o dată ulterioară prevăzută de ea. Sunt exceptate dispozițiile penale sau contravenționale mai favorabile, care retroactivează.

Tot acte cu forță egală legii sunt și Regulamentele Parlamentului (Regulamentul Camerei Deputaților, Regulamentul Senatului, Regulamentul ședințelor comune), care reprezintă acte de reglementare primară a relațiilor sociale. Având forță egală cu a legii ele trebuie publicate în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare conform regulii generale, adică la 3 zile de la data publicării oficiale sau la data ulterioară expres prevăzută în cuprinsul lor.

Pentru hotărârile Guvernului Constituția impune condiția publicării în Monitorul Oficial al României, sub sancțiunea inexistenței, cu excepția hotărârilor cu caracter militar, care se comunică numai instituțiilor interesate.

În conformitate cu dispozițiile Convenției europene a drepturilor omului, interpretate în lumina jurisprudenței Curții Europene de Drepturile Omului, pentru a putea fi considerat „lege”, un act normativ trebuie să satisfacă o cerință de accesibilitate. Accesibilitatea poate fi asigurată în primul rând prin publicare, fie în Monitorul Oficial al României, fie în alte publicații oficiale (monitoarele oficiale ale colectivităților teritoriale locale, buletine oficiale ale diferitelor autorități publice etc.), fie în diverse publicații sau pe Internet, dacă publicarea este făcută în mod oficial. Pe de altă parte, aducerea la cunoștință publică poate fi făcută și prin afișare.

Dacă o lege nu intră în vigoare decât după cel puțin 3 zile de la publicare, un act administrativ normativ, subordonat legii, nu se poate bucura de favorul de a intra în vigoare mai repede. Prin urmare, actele administrative normative care se publică⁷¹, precum și cele care sunt aduse la cunoștință publică prin afișare intră în vigoare la 3 zile de la data publicării, respectiv de la data afișării, ori la o dată ulterioară prevăzută de ele.

---

⁷¹ Este vorba de hotărâri ale Guvernului, acte normative ale autorităților administrative autonome, ordinele, instrucțiunile și alte acte emise de organele administrației publice centrale de specialitate.

Cu toate acestea, prin Legea nr. 24/2000, republicată⁷², privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, referindu-se la momentul intrării în vigoare a actelor normative, statuează următoarele:

- legile și ordonanțele emise de Guvern intră în vigoare la 3 zile de la data publicării în Monitorul oficial al României, Partea I, sau la o dată ulterioară prevăzută în textul lor. Termenul de 3 zile se calculează pe zile calendaristice, începând cu data publicării și expiră la ora 24,00 a celei de a treia zi de la publicare;
- ordonanțele de urgență ale Guvernului intră în vigoare la data publicării în Monitorul oficial al României, Partea I, sub condiția depunerii lor prealabile la Camera competentă să fie sesizată, dacă în cuprinsul lor nu se prevede o dată ulterioară;
- celelalte acte normative supuse publicării, cu excepția legilor și ordonanțelor (este vorba de hotărâri de Guvern, actele normative ale autorităților administrative autonome, ordinele, instrucțiunile și alte acte normative emise de organele administrației publice centrale de specialitate) intră în vigoare la data publicării în Monitorul oficial al României, Partea I, dacă în cuprinsul lor nu se prevede o dată ulterioară. Dispozițiile acestei legi au caracter obligatoriu, astfel că până la o eventuală modificare a acesteia, prevederile sale referitoare la momentul intrării în vigoare a actelor normative trebuie respectate.

Actele administrative normative care nu se aduc la cunoștință publică (de exemplu, hotărârile Guvernului cu caracter militar) intră în vigoare la data comunicării lor către subiecții de drept interesate sau la o dată ulterioară, expres prevăzută în cuprinsul lor.

În concluzie, din interpretarea dispozițiilor constituționale revizuite rezultă următoarele:

- ◆ termenul de 3 zile de la data publicării, prevăzut la regulă pentru intrarea în vigoare a actelor normative, se calculează pe zile calendaristice, începând cu data publicării în Monitorul Oficial și terminând cu ora 24,00 a celei de a treia zi de la publicare;
- ◆ regulile constituționale consacră regula intrării în vigoare a actului normativ la 3 zile de la data publicării, ca și excepția intrării în vigoare la o dată ulterioară, expres prevăzută în cuprinsul său, precum și excepția retroactivității dispozițiilor penale sau contravenționale mai favorabile;
- ◆ în principiu, aceste reguli constituționale se aplică pentru toate actele normative, acte care se aduc la cunoștință publică fie prin publicare în Monitorul Oficial al României sau în altă parte, fie prin afișare;
- ◆ Legea nr. 429/2003 de revizuire a Constituției României a intrat în vigoare la 29 octombrie 2003, data publicării în Monitorul Oficial al României a Hotărârii Curții Constituționale nr. 3/2003 pentru confirmarea rezultatului referendumului național din 18-19 octombrie 2003, deoarece acest act obligatoriu al jurisdicției constituționale dispune expres acest lucru;
- ◆ legile ordinare, legile organice, ordonanțele simple ale Guvernului și Regulamentele Parlamentului, toate acte normative cu forță juridică de lege, intră în vigoare la 3 zile de la data publicării, cu excepția intrării în vigoare la o dată ulterioară, expres prevăzută în cuprinsul lor, precum și cu excepția retroactivității dispozițiilor penale sau contravenționale mai favorabile;
- ◆ ordonanțele de urgență ale Guvernului, sub rezerva depunerii anterioare la Parlament pentru aprobare, intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României sau la o dată ulterioară înscrisă în textul lor;
- ◆ actele administrative normative, care sunt aduse la cunoștință publică (prin publicare în Monitorul Oficial al României, prin alte forme de publicare sau prin afișare) intră în vigoare la 3 zile de la data aducerii la cunoștință publică, cu excepția intrării în vigoare la o dată ulterioară, expres prevăzută în cuprinsul lor, precum și cu excepția retroactivității dispozițiilor penale sau contravenționale mai favorabile;
- ◆ actele administrative normative, care în mod constituțional și legal nu sunt aduse la cunoștință publică, intră în vigoare la data comunicării lor subiecților de drept interesate, cu excepția intrării în vigoare la o dată ulterioară, expres prevăzută în cuprinsul lor.

Forma organizatorică de lucru a Parlamentului este ședința. Ședințele sunt publice, cu excepția cazului în care Camerele hotărăsc ca anumite ședințe să fie secrete.

1.5. Funcțiile Parlamentului semnifică rolul Parlamentului. Principalele funcții sunt: reprezentarea; recrutarea personalului guvernamental și a altor persoane care urmează să îndeplinească unele prerogative; direcționarea politicii externe; declanșarea procedurii judiciare față de anumite persoane; informarea; controlul; deliberarea.

---

⁷² Republicarea a avut loc în „Monitorul oficial al României”, Partea I, nr. 777 din 25 august 2004.

Toate funcțiile Parlamentului interacționează. Astfel prin unele din procedurile de informare se exercită și controlul, eficacitatea controlului și a deliberării presupune informare, iar valoarea deliberării se măsoară prin control.

Potrivit art. 61 alin. 1 al Constituției Parlamentul îndeplinește o **funcție de reprezentare**, el fiind „organul reprezentativ suprem al poporului român”, dispoziții care se completează cu cele ale art. 2 alin.1 ”suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative”.

Parlamentul îndeplinește și **funcția de recrutare** a unora dintre funcționarii publici sau a altor persoane investite cu prerogative publice. Astfel, el alege Consiliul Superior al Magistraturii, numește membrii Curții de Conturi, numește judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție; Camerele în ședință comună numesc pe directorii serviciilor de informații.

În exercitarea **funcției de direcționare a politicii externe** Parlamentul ratifică unele tratate internaționale și își constituie o comisie specială de politică externă cu importante atribuții.

Funcția judiciară este explicit dimensionată prin câteva prerogative: încuviințarea reținerii, arestării, percheziției sau trimiterii în judecată a parlamentarului; punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare; solicitarea urmăririi penale a membrilor Guvernului pentru faptele săvârșite în exercițiul funcției lor.

Funcția de informare. Informarea este o condiție esențială pentru îndeplinirea cu eficacitate a funcției de control parlamentar. În raport de prevederile constituționale, procedeele de informare pot fi grupate în mijloace aflate la dispoziția cetățenilor, mijloace aflate la dispoziția parlamentarilor, mijloace aflate la dispoziția Camerelor și mijloace rezervate inițiativei Guvernului.

Informarea la inițiativa cetățenilor se realizează sub forma răspunsului la petițiile formulate de cetățeni, în termenul prevăzut de lege. Cetățenii au dreptul de a se adresa autorităților publice prin petiții. Dreptul de petiționare poate fi exercitat individual sau colectiv; petițiile trebuie semnate; dreptului de petiționare îi corespunde obligația legală de răspuns în termenele și condițiile prevăzute de lege.

Informarea la inițiativa parlamentarilor se realizează prin două procedee: solicitarea de informații și întrebările.

Guvernul și celelalte organe ale administrației publice, în cadrul controlului parlamentar al activității lor, sunt obligate să prezinte informațiile și documentele cerute de Camera Deputaților, de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul președinților acestora.

Întrebările sunt un mijloc tradițional de informare și reprezintă procedeul prin care un membru al adunării solicită informații sau explicații asupra unui fapt determinat din partea unui membru al Guvernului sau din partea altor conducători ai administrației publice. Întrebarea este un act procedural care vizează un fapt determinat și se adresează unui subiect precizat prin întrebare și care atrage obligația de răspuns din partea celui chestionat, dar și dreptul la replică față de răspunsul primit. Întrebarea nu este o sancțiune politică imediată, întrucât chiar dacă este urmată de dezbateri acestea nu se finalizează prin vot.

Informarea la inițiativa Camerelor Parlamentului se poate realiza prin mai multe modalități.

O primă modalitate a fost enunțată: aceea că Guvernul și celelalte organe ale administrației publice sunt obligate să prezinte informațiile și documentele cerute de Camerele Parlamentului sau de comisiile parlamentare.

O a doua modalitate o constituie declarațiile guvernamentale făcute la inițiativa Parlamentului și care pot avea ca obiect: exprimarea atitudinii Guvernului față de un eveniment important, prezentarea unei situații de interes general, informarea Parlamentului în legătură cu măsurile adoptate sau preconizate într-un anumit domeniu. Aceste declarații pot sau nu fi urmate de dezbateri, dar niciodată nu sunt sancționate prin vot.

O a treia modalitate o reprezintă informarea Parlamentului prin comisiile sale permanente sau speciale.

Informarea Parlamentului la inițiativa Guvernului se realizează prin declarațiile parlamentare, care pot fi făcute și la inițiativa Guvernului dacă acesta consideră necesar, iar Parlamentul consimte. Un mijloc eficace de informare reciprocă rezultă din compatibilitatea între calitatea de deputat sau de senator și aceea de membru al Guvernului. Membrii Guvernului au acces la lucrările Parlamentului, iar dacă li se solicită prezența, participarea lor este obligatorie.

Funcția de control se realizează prin diferite proceduri și mijloace de control.

1. Încunoștințarea Parlamentului printr-un mesaj de către Președintele României atunci când, producându-se o agresiune armată împotriva țării, Președintele a luat măsuri de respingere a ei. Dacă Parlamentul nu se află în ședință, el se va convoca de drept în termen de 24 de ore de la declararea agresiunii.

2. Consultarea prealabilă a Parlamentului este prevăzută în 2 situații:

a. atunci când Președintele României decide să dizolve Parlamentul întrucât acesta nu a acordat votul de încredere Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură.

b. când Președintele României înțelege să solicite poporului exprimarea voinței lui prin referendum cu privire la problemele de interes național.

3. aprobarea este forma de încuviințare a unei acțiuni sau a unui act din partea Parlamentului validându-se acea acțiune sau acel act. Aprobarea este uneori prealabilă: Președintele României poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau generală a forțelor armate. Alteori, aprobarea este ulterioară: dacă în cazuri excepționale, Președintele României a adoptat deja măsura mobilizării, aprobarea Parlamentului trebuie să intervină în cel mult 5 zile de la adoptarea măsurii; atunci când Președintele instituie starea de asediu sau de urgență în întreaga țară ori în unele unități administrativ-teritoriale, el trebuie să solicite Parlamentului încuviințarea măsurii adoptate, în cel mult 5 zile de la luarea acesteia. Există situații în care aprobarea trebuie să intervină atât anterior, cât și ulterior: Parlamentul poate abilita Guvernul să emită ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice; dacă legea de abilitare o cere, ordonanțele se supun aprobării Parlamentului.

4. acceptarea programului de guvernare și acordarea votului de încredere este procedura constituțională de control parlamentar care poate avea ca finalitate investirea sau legitimarea Guvernului. Președintele României numește Guvernul în considerarea faptului că programul acestuia de guvernare a fost acceptat de Parlament și, ca urmare, el a obținut votul de încredere.

5. Interpelarea este o injoncțiune adresată Guvernului sau unuia din membrii acestuia pentru a da explicații asupra unei atitudini pe care înțelege să o adopte în legătură cu o problemă actuală sau viitoare. Formal, interpelarea este tot o întrebare, dar ea se formulează numai în scris, se transmite Președintelui Camerei și poate provoca o dezbateră asupra politicii Guvernului soldată printr-un vot care să pună în cauză răspunderea acestuia. Această procedură nu este cunoscută în sistemul britanic. Ea însă este practică în Franța, Belgia, Australia, Danemarca, Grecia, Norvegia.

Potrivit Constituției, Camera Deputaților sau Senatul poate adopta o moțiune prin care să-și exprime poziția cu privire la problema ce a făcut obiectul interpelării.

Moțiunea de cenzură este procedura prin care Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pun în cauză răspunderea politică a Guvernului printr-un blam la adresa acestuia și activității lui. Efectul admiterii moțiunii îl constituie încetarea forțată a mandatului Guvernului, iar Președintele României deschide procedura pentru investirea altui Guvern. Guvernul este demis la data retragerii de Parlament a încrederii acordate.

Caracteristicile moțiunii de cenzură sunt următoarele:

◆ inițiativa nu poate fi decât colectivă, numărul minim al inițiatorilor fiind de $\frac{1}{4}$ din numărul total al deputaților și senatorilor;

◆ la data depunerii ea se comunică Guvernului și nu poate fi dezbătută în Parlament decât după 3 zile de la data când a fost prezentată în ședința comună a celor două camere;

◆ pentru adoptarea moțiunii de cenzură este necesară cel puțin majoritatea absolută ($\frac{1}{2}+1$ din totalul deputaților și senatorilor);

◆ dacă moțiunea a fost respinsă, deputații și senatorii care au semnat-o nu mai pot iniția, în aceeași sesiune, o nouă moțiune de cenzură, cu excepția cazului în care Guvernul își angajează răspunderea politică.

6. Angajarea răspunderii Guvernului la inițiativa sa este procedura prin care Guvernul pune Parlamentul în situația limită de a opta între acceptarea opiniei lui sau demitere.

Guvernul își poate angaja răspunderea politică în ședința comună a celor două Camere asupra unui program, a unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege. Guvernul este demis dacă o moțiune de cenzură depusă în 3 zile de la prezentarea programului, a declarației de politică generală sau a proiectului de lege a fost votată cu cel puțin majoritatea absolută, însă dacă Guvernul nu a fost demis, proiectul de lege se consideră adoptat, iar aplicarea declarației de politică generală sau a programului devine obligatorie pentru Guvern.

7. Procedura suspendării din funcție a Președintelui României poate avea loc în ședința comună a celor două Camere, cu votul majorității deputaților și senatorilor, în cazul săvârșirii unor fapte grave prin care a încălcat prevederile Constituției. Pentru a decide, Parlamentul consultă Curtea Constituțională, iar Președintele poate da explicații cu privire la faptele care i se impută.

8. Punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare de către Parlament în ședința comună cu votul a cel puțin $\frac{2}{3}$ din numărul deputaților și senatorilor (majoritate calificată).

9. Camera Deputaților sau Senatul pot cere urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârșite în exercitarea funcției lor. În acest caz Președintele României poate dispune suspendarea acestora din funcție. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea lui din funcție. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Din dispozițiile constituționale mai sus amintite rezultă următoarele caracteristici: 1. răspunderea penală a membrilor Guvernului, inclusiv a primului ministru, este o răspundere individuală pentru fapta proprie; 2. deschiderea urmăririi penale poate fi solicitată numai de persoanele expres și limitativ determinate de lege; 3. Solicitarea deschiderii urmăririi penale poate fi făcută numai pentru faptele săvârșite în exercițiul funcției ministeriale; 4. această solicitare nu înlătură prezumția de nevinovăție instituită de Constituție în favoarea oricărei persoane; 5. suspendarea din funcție a ministrului este facultativă până la trimiterea lui în judecată și de drept, dacă a fost trimis în judecată; 6. dezbaterea propunerii de începere a urmăririi penale în Camera Deputaților sau Senat se face pe baza raportului întocmit de o comisie, care efectuează o anchetă cu privire la activitatea guvernului sau a unui minister, cel în cauză având dreptul să-și exprime punctul de vedere cu privire la fapta care formează obiect al cererii de urmărire penale; 7. judecata este de competența instanței supreme.

Funcția deliberativă constă în exprimarea voinței Parlamentului nu numai prin legi, ci și prin alte moduri (hotărâri, acte cu caracter exclusiv politic).

Dizolvarea Parlamentului este măsura care aparține Președintelui României în cazul în care Parlamentul nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin 2 solicitări de investitură. Pentru a decide astfel, Președintele României trebuie să consulte președinții celor 2 Camere și liderii grupurilor parlamentare. În cursul unui an Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

Nu se poate dizolva Parlamentul: în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui României; în timpul stării de război, de asediu, de urgență sau de mobilizare.

1.6. Delegarea legislativă semnifică împuternicirea, pe timp limitat, a unei alte autorități decât cea legiuitoare, să exercite prerogativele legislative.

Parlamentul poate adopta o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice. Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul și data până la care se pot emite ordonanțe.

Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora. Ordonanța de urgență intră în vigoare numai după depunerea ei spre dezbateră, în procedură de urgență, la Camera competentă să fie sesizată și după publicarea ei în Monitorul Oficial al României. Camera, dacă nu se află în sesiune, se convoacă obligatoriu în 5 zile de la depunerea ordonanței de urgență, sau după caz de la trimiterea ei. Dacă în cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunță asupra ordonanței, aceasta este considerată adoptată și se trimite celeilalte Camere care decide în procedură de urgență. Ordonanța de urgență se aprobă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere.

În concluzie, procedura delegării legislative are următoarele trăsături:

- ◆ presupune adoptarea unei legi speciale de abilitare;
- ◆ numai în cazuri excepționale Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență, care intră în vigoare numai după depunerea lor la Camera competentă și după publicarea în Monitorul Oficial;
- ◆ legea de abilitare precizează obligatoriu domeniul și data până la care se pot emite ordonanțe;
- ◆ nu pot constitui obiect al delegării legislative domeniile care formează obiect al legilor organice;
- ◆ Parlamentul poate cere ca ordonanțele să-i fie supuse spre aprobare, până la împlinirea termenului de abilitare, nerespectarea termenului ducând la încetarea efectelor ordonanței, fapt care se va constata prin lege.

1.7. Consiliul Legislativ este organul consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării, coordonării întregii legislații. Sediul Consiliului Legislativ este la Camera Deputaților.

Consiliul Legislativ are următoarele atribuții, expres și limitativ indicate în art. 2 alin. 1 al Legii nr. 73/1994 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ:

- ◆ analizează și avizează proiectele de legi, propunerile legislative și proiectele de ordonanțe și de hotărâri cu caracter normative ale Guvernului, în vederea supunerii lor spre legiferare sau adoptare, după caz;

- ◆ analizează și avizează amendamentele supuse dezbaterii;

- ◆ realizează nemijlocit sau coordonează, din dispoziția Camerei Deputaților sau a Senatului, elaborarea unor proiecte de coduri sau de alte legi de complexitate deosebită;

- ◆ elaborează, din dispoziția Camerei Deputaților sau a Senatului ori din proprie inițiativă, studii pentru sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației și face, pe această bază, propuneri Parlamentului, și, după caz, Guvernului;

- ◆ examinează conformitatea legislației cu prevederile și principiile Constituției și sesizează birourile permanente ale Camerelor Parlamentului, și după caz, Guvernul asupra cazurilor de neconstituționalitate constatate; prezintă, în cel mult 12 luni de la înființare, propuneri pentru punerea de acord a legislației anterioare Constituției cu prevederile și principiile acesteia;

- ◆ ține evidența oficială a legislației și organizează informatizarea sistemului de evidență;

- ◆ coordonează elaborarea și editarea de repertorii legislative, culegeri de acte normative în limba română și în alte limbi și avizează, în vederea publicării, sub aspectul concordanței cu evidența oficială a legislației, culegerile elaborate de alte autorități sau persoane fizice ori juridice;

- ◆ păstrează câte un exemplar din originalele legilor adoptate și ale decretelor de promulgare a acestora.

Consiliul Legislativ prezintă anual Parlamentului raportul asupra activității sale.

Proiectele de legi și propunerile legislative se supun dezbaterii Parlamentului cu avizul Consiliului Legislativ. Avizul are caracter consultativ și are ca obiect:

- concordanța cu Constituția a reglementării propuse, precum și natura legii;

- înlăturarea contradicțiilor sau necorelărilor dintre prevederile proiectului de lege sau ale propunerii legislative și asigurarea caracterului complet al acestora, respectarea normelor de tehnică legislativă;

- prezentarea implicațiilor noii reglementări asupra legislației în vigoare, prin identificarea dispozițiilor legale care, având același obiect de reglementare, urmează să fie abrogate, modificate sau unificate, precum și prin evitarea reglementării unor aspecte identice în acte normative diferite.

Consiliul Legislativ este alcătuit din Secția de drept public, Secția de drept privat și Secția de evidență oficială a legislației și documentare. Fiecare secție are în componența sa un număr de sectoare.

Consiliul Legislativ este condus de președintele consiliului, iar fiecare secție de un președinte de secție. Președintele Consiliului Legislativ și președinții de secții se numesc prin votul majorității deputaților și senatorilor, reuniți în ședința comună a celor două Camere ale Parlamentului, pe baza a câte 3 propuneri ale birourilor permanente pentru fiecare funcție, cu avizul comisiilor juridice reunite. Aceștia își exercită atribuțiile de la data depunerii, în mod individual, a jurământului în fața președinților celor două Camere.

Funcția de președinte al Consiliului Legislativ este asimilată celei de ministru, iar funcția de președinte de secție, celei de secretar de stat.

Președintele Consiliului Legislativ îndeplinește următoarele atribuții:

- ◆ reprezintă consiliul în fața Camerei Deputaților, a Senatului și a celorlalte autorități publice, precum și în relațiile cu persoanele fizice sau juridice;

- ◆ semnează actele consiliului, care se pot emite numai cu acordul său;

- ◆ angajează salariații consiliului, cu excepția celor care sunt numiți.

Unul dintre președinții de secții, desemnat de președintele consiliului, este locțiitorul de drept al acestuia.

Fiecare sector din cadrul unei secții este condus de unul dintre consilieri, cu excepția sectorului de studii și documentare și a secretariatului Consiliului Legislativ, care sunt conduse de câte un director. Consilierii și directorii se numesc de președintele consiliului, cu aprobarea birourilor permanente ale Camerelor Parlamentului. Fiecare președinte de secție este ajutat de unul dintre consilieri, care este locțiitorul de drept al acestuia.

Pot fi numiți în funcțiile de președinte al Consiliului Legislativ, președinte de secție sau consilier, persoane care au numai cetățenia română și domiciliul în țară, au pregătire juridică superioară, o bună reputație profesională și morală și o vechime de cel puțin 15 ani în activitatea juridică.

Funcțiile de președinte al Consiliului Legislativ, de președinte de secție, de consilier sunt incompatibile cu oricare altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul juridic superior. Personalul Consiliului Legislativ nu poate face parte din partide politice.

Funcțiile de președinte al Consiliului Legislativ, de președinte de secție, de consilier încetează prin demisie, prin pierderea drepturilor electorale, în cazul condamnării definitive pentru săvârșirea unei infracțiuni sau în alte cazuri prevăzute expres de lege.

Funcționarea Consiliului Legislativ

Propunerile legislative făcute de deputați sau de senatori se înaintează Consiliului Legislativ, spre avizare, de către secretarul general al Camerei în care au fost depuse, în ziua înregistrării, iar proiectele de legi inițiate de Guvern sau proiectele de ordonanțe ori de hotărâri cu caracter normativ ale Guvernului, de secretarul general al acestuia.

Avizul consiliului se transmite, în scris, sub semnătura președintelui. Avizele favorabile, neînsoțite de obiecții sau propuneri nu vor fi motivate. În celelalte cazuri, avizul va cuprinde motivarea completă a fiecărei obiecții sau propuneri și va fi însoțit de studiile, documentele, informațiile pe care se sprijină, inclusiv cele cu caracter istoric sau de drept comparat. Avizul nu poate cuprinde considerații cu caracter politic. Inițiatorii sau autoritatea care a solicitat avizul pot cere Consiliului Legislativ lămuriri suplimentare sau îl pot invita pe președintele acestuia ori pe reprezentantul său la dezbaterile propunerilor legislative sau a proiectelor avizate.

1.8. Statutul deputaților și senatorilor

Senatorii și deputații intră în exercițiul mandatului de la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiția validării alegerii și depunerii jurământului. Calitatea de deputat sau senator, respectiv mandatul parlamentarului încetează fie printr-o formă colectivă (data întrunirii legale a Camerelor nou alese), fie într-o formă individuală, care poate fi voluntară sau de drept⁷³. Cea voluntară, la rândul său, poate fi expresă sau tacită.

Încetarea voluntară expresă are loc prin demisionarea scrisă. Dacă parlamentarul, în ședința publică a Camerei din care face parte, stăruie în demisie sau nu se prezintă în Adunare pentru a răspunde la întrebarea președintelui acesteia în legătură cu demisia, președintele declară locul vacant. Demisia reprezintă manifestarea unilaterală de voință a parlamentarului în scopul încetării mandatului său, manifestare de voință care nu este supusă vreunei condiții.

Încetarea voluntară tacită se poate realiza prin acceptarea de către parlamentar a unei funcții sau calități care-l fac incompatibil cu statutul său de membru al Parlamentului.

Încetarea de drept a mandatului parlamentar are loc în caz de pierdere a drepturilor electorale (urmare a descoperirii unei condamnări) ori de deces sau incompatibilitate.

Ocuparea locului devenit vacant se face de unul din supleanți, în ordinea înscrierii lor pe listele partidelor politice sau ale unor formațiuni politice care au participat la alegeri, iar în cazul parlamentarilor independenți, prin organizarea de alegeri parțiale.

1.8.1. Incompatibilități.

Incompatibilitățile sunt reguli care interzic parlamentarului să exercite, pe durata mandatului său, o altă funcție sau ocupație, atât în scopul garantării independenței sale, cât și pentru a-i ocroti probitatea.

Nimeni nu poate fi în același timp, deputat și senator. Calitatea de deputat sau senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcții publice de autoritate (funcția de Președinte al României, funcția de președinte, vicepreședinte, director general, director, administrator, membru al consiliului de administrație sau cenzor la societățile comerciale, bănci, societăți de asigurare, instituții publice, funcția de reprezentant al statului în adunările generale ale societăților comerciale, funcția de manager sau membru al consiliilor de administrație ale regiilor autonome, companiilor și societăților naționale, calitatea de comerciant persoană fizică), cu excepția celei de membru al Guvernului.

Efectul incompatibilității îl constituie încetarea mandatului fie de drept, fie prin demisia parlamentarului.

1.8.2. Imunitățile au ca scop protejarea membrilor parlamentului față de acțiunile represive sau judiciare, care ar putea fi intentate împotriva lor. Ele nu au caracterul unor cauze absolutorii de răspundere

---

⁷³ În Italia, persoana care a fost Președinte al republicii este senator de drept și pe viață. Totodată, Președintele republicii poate numi senatori pe viață 5 cetățeni care s-au remarcat prin merite deosebite pe plan social, științific, artistic și literar.

juridică, ci sunt garanții în fața eventualelor acțiuni abuzive din partea organelor administrative, judecătorești sau ale particularilor⁷⁴.

În funcție de obiectul lor, imunitățile pot îmbrăca forma:

1. iresponsabilității juridice și 2. a inviolabilității.

1.8.2.1. *Iresponsabilitatea juridică.* Deputații și senatorii nu pot fi trași

la răspundere juridică pentru opiniile politice sau voturile exprimate în exercitarea mandatului. Textul consacră o imunitate de fond, cu caracter absolut, întrucât este vorba de toate actele sau faptele săvârșite de parlamentar în exercitarea mandatului său, precum și de toate formele răspunderii juridice.

Ceea ce este esențial pentru a fi în prezența iresponsabilității juridice este faptul ca forma de manifestare a parlamentarului să nu depășească conținutul mandatului și să aibă legătură cu acesta.

Uneori, chiar în cadrul Parlamentului se comit așa-zisele “ofense în parlament”. În asemenea situații măsurile luate sunt interne și pot consta în: avertisment adresat oficial, în ședință plenară de președintele Adunării; muștrare adresată în aceleași condiții; excluderea temporară sau definitivă din Parlament a autorului faptei.

1.8.2.2. *Inviolabilitatea* este o imunitate de procedură, care are drept scop prevenirea urmării nefondate a parlamentarului, împiedicându-l astfel să-și exercite mandatul încredințat sau constrângându-l să îl exercite contrar convingerilor și voinței sale. În acest sens, Constituția prevede că deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați, arestați, reținuți fără încuviințarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. În caz de infracțiune flagrantă, deputații și senatorii pot fi reținuți și supuși percheziției. Ministrul justiției îl va informa neîntârziat pe președintele Camerei asupra reținerii și a percheziției. În cazul în care Camera sesizată constată că nu sunt temeiuri pentru reținere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri.

Încuviințarea Camerei pentru reținere sau arestare nu obligă instanța de judecată să aplice o pedeapsă, nu transformă prezumția de nevinovăție într-una de vinovăție. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.

1.8.3. *Indemnizațiile și alte forme de sprijin material* constau într-o sumă de bani lunară fixă, diurna pe perioada cât parlamentarul este prezent la lucrările în plen și la comisii, cazarea gratuită pentru cel care nu domiciliază în București, sau, la alegere, indemnizația de cazare pe durata desfășurării sesiunilor, indemnizații de deplasare, gratuitatea transportului pe calea ferată română, pe liniile auto, navale și aeriene interne, rambursarea taxelor de poștă și telecomunicații interne pentru activitățile în legătură cu exercitarea mandatului.

Aceste indemnizații se impun datorită faptului că pe perioada exercitării mandatului, contractul de muncă al parlamentarului se suspendă.

1.8.4. *Regimul disciplinar* este stabilit în regulamentele Camerelor. Sancțiunile disciplinare aplicabile sunt: avertisment; chemarea la ordine; retragerea cuvântului; eliminarea din sala de ședințe; interzicerea de a participa la lucrări pe timp determinat; excluderea temporară. Primele 4 sancțiuni sunt la dispoziția președintelui Camerei, iar ultimele două la dispoziția Camerei Deputaților pe baza propunerilor făcute de președintele Camerei.

1.8.5. *Drepturile și obligațiile parlamentarilor* sunt de asemenea stabilite în cuprinsul regulamentelor Camerelor. Sunt drepturi care se exercită individual: dreptul de a participa la lucrările Camerei și ale Parlamentului; dreptul de a lua cuvântul și de a face propuneri; dreptul de a formula întrebări și interpelări; dreptul de a participa la vot în toate situațiile în care Camera este chemată să delibereze; dreptul de a solicita, prin intermediul președintelui Camerei, orice date, informații, acte, de la Guvern, alte organe ale administrației publice, care îi sunt necesare în activitatea sa; dreptul de a face parte dintr-un grup parlamentar sau din cel mult două comisii și de a participa la lucrările acestora; dreptul de a-și prezenta demisia.

Alte drepturi pot fi exercitate colectiv (împreună cu alți parlamentari): dreptul de a propune suspendarea din funcție a Președintelui Republicii (propunerea se face de cel puțin 1/3 din numărul

---

⁷⁴ I.Deleanu, *op. cit.*, p. 198.

deputaților și senatorilor); dreptul de a propune o moțiune de cenzură (propunerea se face de cel puțin $\frac{1}{4}$ din numărul deputaților și senatorilor); dreptul de a propune modificarea ordinii de zi a Camerei.

Principalele îndatoriri sunt: de a participa la lucrările Camerei, ale comisiilor din care fac parte; de a desfășura activitățile pe care le implică mandatul în circumscripția electorală unde parlamentarul a fost ales; de a aduce la cunoștința biroului permanent situația de incompatibilitate ivită; de a respecta regulamentul Camerei din care face parte.

CAPITOLUL 7 PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

Forma de guvernământ consacrată de Constituția României este republica semiprezidențială, în care Președintele are importante prerogative constituționale.

Articolul 80 din Constituție – *Rolul Președintelui* – stabilește principalele prerogative/funcții ale acestuia, după cum urmează:

- a) funcția de reprezentare a statului român;
- b) funcția de garant al independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării;
- c) funcția de a veghea la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice;
- d) funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării. El veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice, în care scop exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

7.1. De aici rezultă **funcțiile Președintelui**: funcția de reprezentare, funcția de garant și funcția de mediere.

Funcția de reprezentare. Fiind ales prin vot universal, egal, direct, secret, liber exprimat, Președintele are calitatea de a fi purtătorul de cuvânt al poporului român. El este reprezentantul statului român, adică juridicește este împuternicitul statului și al societății, acționând în numele lor. El este titularul unui mandat de durată limitată, care ia naștere prin alegere și validarea alegerilor și se stinge normal sau prin voința uneia din părți.

Președintele reprezintă statul român atât pe plan intern, cât și extern.

Funcția de garant se realizează într-o dublă direcție: garant al statului și garant al Constituției. În calitatea sa de garant al statului, Președintele își asumă răspunderea pentru independența, unitatea, integritatea teritorială a țării, prin următoarele mijloace: a. Președintele este comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de Președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării; b. Președintele declară mobilizarea parțială sau generală a forțelor armate; c. în caz de agresiune armată împotriva țării, el ia măsuri pentru respingerea agresiunii; d. instituie starea de asediu sau starea de urgență, în întreaga țară ori în unele localități.

În calitate de garant al Constituției, Președintele veghează la respectarea acesteia prin anumite mijloace: a. sesizarea Curții Constituționale, înainte de promulgarea legii, pentru verificarea constituționalității ei; b. mesajul adresat Parlamentului înainte de promulgarea legii, pentru ca acesta să procedeze la reexaminarea ei; c. numirea în funcție a judecătorilor și procurorilor, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, cu excepția celor stagiați.

Funcția de mediere se sprijină pe principiul alegerii democratice a Președintelui prin sufragiu universal și direct, precum și pe principiul non apartenenței acestuia la nici un partid politic. În calitatea sa de mediator Președintele veghează la buna funcționare a autorităților publice, iar pe de altă parte, înlesnește colaborarea autorităților publice, aplanează sau previne relațiile tensionate dintre acestea ori dintre ele și societate. În acest scop sunt consacrate câteva procedee constituționale: a. Președintele poate solicita convocarea în sesiune extraordinară a Camerei Deputaților și Senatului; b. Președintele transmite mesaje Parlamentului cu privire la principalele probleme politice ale națiunii; c. solicită Parlamentului, când consideră necesar, reexaminarea legii adoptate, înainte de a proceda la promulgarea acesteia; d. sesizează Curtea Constituțională, înainte de promulgarea legii, dacă apreciază că legea sau unele dintre dispozițiile ei sunt neconstituționale; e. promulgă legile adoptate de Parlament; f. dizolvă Parlamentul când acesta refuză să investească Guvernul; g. desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, în urma consultării partidului cu majoritate absolută în Parlament; h. prezidează Consiliul Suprem de Apărare a Țării; i. numește

3 din membrii Curții Constituționale, propune numirea directorilor serviciilor de informații, numește în alte funcții publice (spre exemplu, judecătorii); j. poate cere poporului să-și exprime voința prin referendum asupra problemelor de interes național.

7.2. Mandatul Președintelui României

7.2.1. **Dobândirea mandatului.** Președintele este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Alegerea se face prin scrutin uninominal majoritar, în două tururi. Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscriși în listele electorale. În cazul în care nici unul dintre candidați nu a întrunit această majoritate se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi. Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României, decât pentru cel mult două mandate, care pot fi și succesive.

Rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al României este validat de Curtea Constituțională. Candidatul a cărei alegere a fost validată depune în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, jurământul.

7.2.2. Durata mandatului.

Mandatul Președintelui este de 5 ani și se exercită de la data depunerii jurământului. Mandatul se exercită până la depunerea jurământului de Președintele nou ales. Mandatul Președintelui României poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau catastrofă.

În timpul mandatului, Președintele nu poate fi membru al unui partid și nici nu poate îndeplini o altă funcție publică sau privată. **Președintele se bucură de imunitate**⁷⁵.

Potrivit art. 84 alin. (2) din Constituție, „Președintele României se bucură de imunitate. Prevederile articolului 72 alineatul (1) se aplică în mod corespunzător”. Potrivit art. 72 alin. (1) din Constituție, „deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului”.

Distingând între tezele art. 84 alin. (2) din Constituție, deducem că prima teză a acestuia, care menționează expres noțiunea de imunitate, se referă la **imunitatea procedurală a șefului de stat** (așa-numita inviolabilitate). Cea de-a doua teză, care trimite la statutul senatorilor și deputaților, se referă la **imunitatea de drept material**. Precum deputații și senatorii, Președintele României se bucură de imunitate. Sunt aplicabile, corespunzător, regulile privind lipsa răspunderii juridice pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

Cât privește imunitatea procedurală, aceasta are caracter absolut, în sensul că acoperă orice infracțiune, cu excepția infracțiunilor de înaltă trădare, pentru care chiar textul Constituției reglementează procedura punerii sub acuzare.

7.2.3. Vocația la mandatul Președintelui

Pentru a candida la funcția de Președinte al României trebuie îndeplinite câteva condiții de fond și de formă.

Condiții de fond: candidatul să nu se aple în una din situațiile care îl împiedică să beneficieze de dreptul de vot; persoana care candidează să aibă cetățenia română și domiciliul în țară; să fi împlinit până în ziua alegerilor inclusiv vârsta de cel puțin 35 de ani; să nu fi îndeplinit deja 2 mandate; să nu-i fie interzisă asocierea în partide politice⁷⁶.

Condiții de formă: depunerea candidaturii de către un partid sau de o altă formațiune politică; declarația de acceptare a candidaturii; în cazul candidaților independenți, depunerea listei susținătorilor, având numărul minim prevăzut de lege, lista trebuind să fie autentificată de notar, atestându-se astfel realitatea semnăturilor susținătorilor.

7.3. Vacanța funcției de Președinte al României și interimarul funcției.

Vacanța funcției intervine în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă de exercitare a atribuțiilor sau de deces. În termen de 3 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Președinte.

Constatarea existenței împrejurărilor de imposibilitate definitivă de exercitare a atribuțiilor o face Curtea Constituțională, iar cele constatate sunt comunicate Parlamentului.

⁷⁵ Pentru detalii, D. NIȚU, *Imunitatea șefului de stat în dreptul penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, *passim*.

⁷⁶ Pentru a fi ales Președinte al Italiei persoana trebuie să aibă vârsta de 50 de ani și să se bucure de exercițiul drepturilor civile și politice.

Demiterea din funcție presupune mai întâi suspendarea din funcție în cazul săvârșirii unor fapte grave prin care se încalcă prevederile Constituției (suspendarea se face de Camera Deputaților și Senat în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Președintele poate da explicații cu privire la faptele care i se impută). Propunerea de suspendare poate fi inițiată de cel puțin 1/3 din numărul deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat la cunoștința Președintelui. Dacă propunerea de suspendare este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.

Demisia reprezintă manifestarea unilaterală și voluntară de voință a Președintelui prin care acesta decide să renunțe la funcție și astfel să pună capăt, înainte de termen, mandatului președințial. Demisia nu este supusă condiției acceptării din partea vreunui organ sau a corpului electoral.

Dacă a intervenit vacanța funcției de Președinte ori dacă Președintele este suspendat din funcție sau dacă se află în imposibilitate temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură, în ordine de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților⁷⁷.

Pe durata interimatului nu pot fi adresate mesaje Parlamentului; nu poate fi organizat referendumul. Președintele interimar poate fi suspendat din funcție în aceleași condiții ca Președintele al cărui loc îl ocupă și poate fi pus sub acuzare pentru înaltă trădare.

7.4. Procedura suspendării din funcție a Președintelui României reprezintă o procedură prealabilă și obligatorie în vederea demiterii. Președintele României poate fi suspendat din funcție, de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună și cu votul majorității deputaților și senatorilor, în cazul comiterii unor fapte grave prin care se încalcă prevederile Constituției.

Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin 1/3 din numărul deputaților și senatorilor și de aduce neîntârziat la cunoștința Președintelui. În cazul în care propunerea de suspendare este aprobată, în maxim 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui, data referendumului fiind stabilită prin hotărâre a Parlamentului.

Măsura demiterii din funcție intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial a hotărârii Curții constituționale de confirmare a rezultatelor referendumului.

7.5. Punerea sub acuzare a Președintelui României

Președintele României poate fi pus sub acuzare pentru înaltă trădare de către Parlament în ședință comună cu votul a cel puțin 2/3 din numărul deputaților și senatorilor (majoritate calificată). Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și senatorilor și se aduce neîntârziat la cunoștința Președintelui pentru a putea da explicații cu privire la faptele ce i se impută.

De la data punerii sub acuzare și până la data demiterii Președintele este suspendat de drept. Președintele este demis la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

Punerea sub acuzare constituie o excepție de la principiul potrivit căruia Președintele se bucură de imunitate.

7.6. Actele Președintelui.

În exercitarea atribuțiilor sale Președintele emite decrete care se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistența decretului. Decretele sunt manifestări unilaterale de voință făcute cu scopul de a produce efecte juridice. Ele au caracter executoriu.

Actele, cum sunt cele prin care Președintele instituie starea de asediu sau de urgență, declară mobilizarea parțială sau generală a forțelor armate, ia măsuri pentru respingerea agresiunii necesită aprobarea Parlamentului și contrasemnare de către primul-ministru. Alte ca cele privind încheierea tratatelor internaționale în numele României, acreditarea sau rechemarea reprezentanților diplomatici ai României, aprobarea înființării, desființării, schimbării rangului misiunilor diplomatice, conferirea decorațiilor sau a titlurilor de onoare, acordarea gradelor de mareșal, general, amiral, acordarea grațierii individuale trebuie contrasemnate de primul-ministru.

7.7. Atribuțiile Președintelui.

Atribuții privind legiferarea.

---

⁷⁷ Conform Constituției franceze, în caz de vacanță a funcției de Președinte al republicii atribuțiile sunt îndeplinite de Președintele Senatului, iar dacă acesta la rândul său este împiedicat să exercite atribuțiile, acestea se exercită de Guvern.

Președintele României: promulgă legile, având dreptul de a cere, o singură dată, reexaminarea legii (art. 77 din Constituție); semnează legile în vederea publicării lor în Monitorul Oficial; poate sesiza Curtea Constituțională în legătură cu neconstituționalitatea legilor, potrivit art. 146 lit. a) din Constituție.

Atribuții privind organizarea și funcționarea puterilor publice

Președintele României exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate. Ca atare, șeful de stat se află în raporturi constituționale cu autoritățile publice, unele dintre atribuțiile sale vizând organizarea și funcționarea acestora.

Aceste atribuții sunt: consultarea Guvernului cu privire la probleme urgente și de importanță deosebită (art. 86 din Constituție); participarea la ședințele Guvernului și prezidarea acestor ședințe în condițiile art. 87 din Constituție; organizarea referendumului în probleme de interes național, după consultarea Parlamentului (art. 90 din Constituție).

Atribuții privind alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități publice

Atribuțiile ce revin Președintelui României în acest domeniu sunt:

Președintele desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru și numește Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament. În caz de remaniere guvernamentală sau vacanță a postului, Președintele numește, la propunerea primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului.

Conform Constituției revizuite, art. 107 alin. 2, Președintele României **nu poate revoca primul-ministru**.

Președintele **poate lua parte la ședințele Guvernului** în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice, și la cererea primului-ministru, în alte situații. Președinte prezidează ședințele la care participă.

După consultarea președinților celor două Camere și a liderilor grupurilor parlamentare, Președintele României poate să **dizolve Parlamentul**, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură. În cursul unui an Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată. Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

Alte atribuții

Președintele, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național.

Alte atribuții ale șefului statului: încheie tratate internaționale; acreditează și recheamă reprezentanții diplomați ai României; aprobă înființarea, desființarea, schimbarea rangului misiunilor diplomatice; conferă distincții, titluri de onoare; acordă grade de mareșal, amiral, general; acordă grațierea individuală; numește în funcții publice (ex. judecătorii, procurorii); instituie starea de asediu sau de urgență în întreaga țară sau în unele unități administrativ teritoriale și solicită Parlamentului încuviințarea măsurii adoptate, în cel mult 5 zile de la luarea acesteia. Dacă Parlamentul nu este în sesiune, el se convoacă de drept în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediu sau de urgență și funcționează pe toată durata acestor stări.

Președintele României poate declara, cu probarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau totală a forțelor armate. Numai în cazuri excepționale, hotărârea Președintelui se supune ulterior aprobării Parlamentului, în cel mult 5 zile de la adoptare. În caz de agresiune armată împotriva țării, Președintele ia măsuri pentru respingerea agresiunii și le aduce neîntârziat la cunoștință Parlamentului, printr-un mesaj. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 ore de la declanșarea agresiunii.

CAPITOLUL 8 GUVERNUL

Potrivit art. 14 alin. (1) din Codul administrativ, „Guvernul este autoritatea publică a puterii executive, care funcționează în temeiul votului de încredere acordat de Parlament în baza programului de guvernare. Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice”.

În vederea îndeplinirii rolului său, Guvernul asigură funcționarea echilibrată și dezvoltarea sistemului național economic și social.

Pentru realizarea Programului de guvernare, Guvernul exercită următoarele funcții:

- a) *funcția de strategie*, prin care se asigură elaborarea strategiei de punere în aplicare a Programului de guvernare;
- b) *funcția de implementare*, prin care se urmărește punerea în aplicare a Programului de guvernare;
- c) *funcția de reglementare*, prin care se asigură elaborarea cadrului normativ și instituțional necesar în vederea realizării obiectivelor strategice;
- d) *funcția de administrare a proprietății statului*, prin care se asigură administrarea proprietății publice și private a statului, precum și gestionarea serviciilor pentru care statul este responsabil;
- e) *funcția de reprezentare*, prin care se asigură, în numele statului român, în condițiile legii, reprezentarea pe plan intern și extern, în domeniul său de activitate;
- f) *funcția de autoritate de stat*, prin care se asigură urmărirea și controlul aplicării și respectării reglementărilor în domeniul apărării, ordinii publice și securității naționale, precum și în domeniile economic și social și al funcționării instituțiilor și organismelor care își desfășoară activitatea în subordinea sau sub autoritatea Guvernului.

În realizarea funcțiilor sale Guvernul îndeplinește următoarele atribuții principale: **a)** inițiază proiecte de lege și le transmite către Camera competentă, ca primă Cameră sesizată, și spre informare către Camera decizională; **b)** emite puncte de vedere asupra propunerilor legislative, inițiate cu respectarea Constituției, și le transmite Parlamentului, în termen de 30 de zile de la data solicitării; **c)** asigură executarea de către autoritățile administrației publice a legilor și a celorlalte acte normative date în aplicarea acestora; **d)** elaborează proiectele de lege a bugetului de stat și a bugetului asigurărilor sociale de stat pe care le supune, separat, spre adoptare Parlamentului; **e)** aprobă, prin hotărâre, strategiile, programele și metodologiile, pe domenii de activitate; **f)** asigură realizarea politicii în domeniul social; **g)** asigură apărarea ordinii de drept, a liniștii publice și siguranței cetățeanului, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor, în condițiile prevăzute de lege; **h)** duce la îndeplinire măsurile adoptate, potrivit legii, pentru apărarea țării, scop în care organizează și înzestreză forțele armate; **i)** asigură integrarea României în structurile europene și internaționale; **j)** negociază tratatele, acordurile și convențiile internaționale care angajează statul român; **k)** negociază și încheie, în condițiile legii, convenții și alte înțelegeri internaționale la nivel guvernamental; **l)** controlează activitatea ministerelor și a celorlalte organe centrale de specialitate din subordinea sa; **m)** asigură administrarea proprietății publice și private a statului; **n)** înființează, cu avizul Curții de Conturi, organe de specialitate în subordinea sa; **o)** cooperează cu organismele sociale interesate în îndeplinirea atribuțiilor sale; **p)** asigură standarde obligatorii la nivelul administrației publice centrale și locale pentru garantarea bunei administrări; **q)** îndeplinește orice alte atribuții prevăzute de lege sau care decurg din rolul și funcțiile Guvernului.

8.1. Funcția de prim-ministru și de membru al Guvernului.

Guvernul, potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice.

Guvernul este alcătuit din prim-ministru, miniștri și alți membri, care depun individual, în fața Președintelui României, jurământul.

Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament, ori dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament.

Candidatul pentru funcția de prim-ministru va cere în termen de 10 zile de la desemnare votul de încredere al Parlamentului asupra programului și a întregii liste a Guvernului. Programul și lista Guvernului se dezbate de Camera Deputaților și de Senat în ședință comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Guvernul în întregul său și fiecare membru în parte își exercită mandatul începând de la data depunerii jurământului. Guvernul își exercită mandatul până la data validării alegerilor parlamentare generale.

Funcția de membru al Guvernului încetează în următoarele cazuri:

- a) revocare; b) demisie; c) pierderea drepturilor electorale ca urmare unei hotărâri judecătorești definitive; d) starea de incompatibilitate constatată în condițiile Legii nr. **176/2010**, cu modificările și completările ulterioare, ca urmare a unui raport de evaluare definitiv sau unei hotărâri judecătorești definitive;

e)deces; f)condamnare penală printr-o hotărâre judecătorească definitivă; g)imposibilitate de a-și exercita atribuțiile mai mult de 45 de zile.

Revocarea din funcția de membru al Guvernului are loc în caz de remaniere guvernamentală.

Demisia din funcția de membru al Guvernului se anunță public, se prezintă în scris prim-ministrului și devine irevocabilă din momentul în care s-a luat act de depunerea ei, dar nu mai târziu de 15 zile de la data depunerii.

Guvernul este demis la data retragerii de Parlament a încrederii acordate. De asemenea Guvernul este demis dacă o moțiune de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului Guvernului, a declarației de politică generală sau a proiectului de lege a fost votată cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Președintele nu îl poate revoca pe primul ministru. Dacă primul ministru și-a pierdut drepturile electorale, a decedat, a demisionat sau este în imposibilitate de a-și exercita atribuțiile, Președintele va desemna un alt membru al Guvernului ca prim-ministru interimar, pentru a îndeplini atribuțiile primului ministru până la realizarea noului Guvern. Interimatul, pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor încetează dacă primul ministru își reia activitatea.

Aceste dispoziții se aplică și celorlalți membri ai Guvernului, la propunerea primului ministru pe o perioadă de cel mult 45 de zile.

Guvernul răspunde politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate.

Numai Camera Deputaților, Senatul, Președintele României au dreptul de a cere urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele comise în exercitarea funcției lor.

Dacă s-a cerut urmărirea penală, Președintele României poate dispune suspendarea lor din funcție. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea sa din funcție.

8.2. Funcționarea Guvernului

Guvernul se întrunește săptămânal sau ori de câte ori este nevoie. Ședințele se convoacă și sunt conduse de prim-ministru. Președintele României poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și, la cererea prim-ministrului, în alte situații și prezidează ședințele Guvernului la care participă. La ședințele Guvernului pot participa, în calitate de invitați, conducători ai unor organe de specialitate din subordinea Guvernului ori a ministerelor sau ai unor autorități administrative autonome, precum și orice alte persoane a căror prezență se apreciază a fi utilă, la solicitarea prim-ministrului.

În cadrul ședințelor Guvernului se dezbate probleme ale politicii interne și externe a țării, precum și aspecte privind conducerea generală a administrației publice, adoptându-se măsurile corespunzătoare. Dezbaterile și modul de adoptare a actelor Guvernului, precum și orice alte măsuri stabilite se înregistrează pe banda magnetică și se consemnează în scris în stenograma ședinței, certificată de ministrul delegat pentru coordonarea Secretariatului General al Guvernului și păstrată, conform legii, în cadrul Secretariatului General al Guvernului.

În realizarea funcției sale de conducere generală a administrației publice, Guvernul exercită controlul ierarhic asupra ministerelor, organelor de specialitate din subordinea sa, precum și asupra prefecturilor. În exercitarea controlului ierarhic, Guvernul are dreptul să anuleze actele administrative ilegale sau inoportune emise de autoritățile administrației publice din subordinea sa, precum și ale prefecturilor.

Guvernul se află în raporturi de colaborare cu autoritățile administrative autonome. Guvernul numește câte un prefect în fiecare județ și în municipiul București, care este reprezentantul Guvernului pe plan local.

Guvernul răspunde politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalți membri pentru activitatea Guvernului și pentru actele acestuia. Răspunderea penală a membrilor Guvernului este reglementată printr-o lege privind responsabilitatea ministerială.

8.2. Actele Guvernului.

Guvernul adoptă **hotărâri și ordonanțe**. Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor. Ordonanțele se emit în baza unei legi speciale de abilitare, în limitele și în condițiile prevăzute de aceasta.

Hotărârile și ordonanțele adoptate de Guvern se semnează de primul ministru, se contrasemnează de miniștri care au obligația de a le pune în executare și se publică în Monitorul Oficial a României. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau a ordonanței.

Delegarea legislativă

Instituția delegării legislative, reglementată de prevederile art. 115 din Constituție, constituie, în esență, un transfer al unor atribuții legislative la autoritățile puterii executive printr-un act de voință al Parlamentului ori pe cale constituțională, în situații extraordinare.

Atât ca origine, cât și ca actuală consacrare constituțională, delegarea legislativă se individualizează prin statutul său de excepție în materia legiferării. Plenitudinea competenței de legiferare revine Parlamentului în calitate de „organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare a țării” [art. 61 alin. (1) din Constituție]. Cât privește Guvernul, rolul său fundamental este acela ca, „potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament”, să asigure „realizarea politicii interne și externe a țării” și să exercite „conducerea generală a administrației publice” [art. 102 alin. (1) din Constituție].

Articolul 115 din Constituția României consacră două tipuri de acte prin care executivul are competența de a aduce la îndeplinire delegarea legislativă, și anume:

– ordonanțele simple, ce pot fi emise numai pe baza unei legi de abilitare, așadar în temeiul unei delegări legislative acordate de legiuitor [art. 115 alin. (1)] și care, dacă legea de abilitare o cere, se supun aprobării Parlamentului până la împlinirea termenului de abilitare [art. 115 alin. (3)];

– ordonanțele de urgență [art. 115 alin. (4)], în cazul cărora delegarea legislativă este acordată de Constituția însăși, și care se supun Parlamentului spre aprobare.

Cât privește regimul ordonanțelor de urgență, constatăm că textul constituțional de referință stabilește o serie de limite în privința legiferării pe această cale:

– se adoptă în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, Guvernul având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora [art. 115 alin. (4) din Constituție];

– nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică [art. 115 alin. (6) din Constituție].

CAPITOLUL 9 AUTORITĂȚILE JUDECĂTOREȘTI

Autoritățile judecătorești sunt reprezentate de instanțele judecătorești, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii.

Justiția se înfăptuiește în numele legii, este unică, imparțială și egală pentru toți. Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii. Funcția de judecător este incompatibilă cu o altă funcția publică sau privată cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Instanțele judecătorești sunt: judecătoriile, tribunalele, curțile de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție. Potrivit art. 126 alin. 5, prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii. Prin această prevedere se înfrânge principiul înfăptuirii justiției numai de către judecători, numiți în condițiile legii, independenți și imparțiali. În redactarea acestui articol s-a avut în vedere, instituția existentă astăzi în practică, în litigiile de muncă, și anume aceea a **magistraților consultanți** (persoane cu pregătire juridică, care nu sunt veritabili judecători, care participă în litigiile de muncă alături de judecători, dar numai cu vot consultativ).

9.1. Principii ale funcționării instanțelor judecătorești

1. Accesul liber la justiție are la bază ideea că orice persoană este liberă să se adreseze instanței de judecată pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor sale legitime, nici o lege neputând îngreuna exercițiul acestui drept.

2. Egalitatea cetățenilor în fața justiției semnifică faptul că justiția se înfăptuiește în mod egal pentru toate persoanele, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere.

3. Principiul publicității dezbaterilor judecătorești presupune faptul că ședințele de judecată sunt publice, cu excepția cazului în care dezbaterile publice ar aduce atingere unor interese de stat, moralei, demnității sau vieții intime a unei persoane. Chiar și în cazul în care judecarea cauzei s-a făcut în ședință secretă, pronunțarea hotărârii se va face în ședință publică.

Publicitatea dezbaterilor este consacrată expres de art. 6 paragraf 1 din Convenția Europeană ca o garanție pentru cel a cărui cauză este examinată de o instanță. Transparența serviciului public al Justiției pune

la adăpost pe justițiabil de arbitrarul unei “justiții” secrete și permite publicului să vegheze la buna administrare a justiției.

4. Principiul oralității și contradictorialității dezbaterilor. Procedura de judecată se desfășoară în limba română. Cetățenii aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată. Cetățenii străini sau apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a vorbi prin interpret. În procesul penal dreptul la interpret este gratuit.

Caracterul contradictorialității presupune dreptul părților aflate în litigiu de a discuta și combate susținerile celeilalte părți.

5. Principiul dublului grad de jurisdicție semnifică dreptul părților interesate, a Ministerului Public de a exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești.

Ministerul Public este alcătuit din procurori, el reprezentând interesele generale ale societății și apărând ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor.

9.2. Instanțele judecătorești

Potrivit art. 126 alin. (1) din Constituție, „*justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege*”, iar potrivit art. 126 alin. (5), „*este interzisă înființarea de instanțe extraordinare. Prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii*”. În sfârșit, potrivit art. 73 alin. (3) lit. l) din Constituție, „*prin lege organică se reglementează: [...] organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi*”

Constituția lasă, deci, pe seama legii organice stabilirea gradelor de jurisdicție și a instanțelor judecătorești corespunzătoare. În acest sens, art. 2 alin. (2) din Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară prevede că „Justiția se înfăptuiește de către judecători în numele legii, este unică, imparțială și egală pentru toți. Justiția se realizează prin următoarele instanțe judecătorești:

- a) Înalta Curte de Casație și Justiție;
- b) curți de apel;
- c) tribunale;
- d) tribunale specializate;
- e) instanțe militare;
- f) judecătorii”.

Înalta Curte de Casație și Justiție

În România funcționează o singură instanță supremă, denumită Înalta Curte de Casație și Justiție, cu personalitate juridică și cu sediul în capitala țării. Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale.

Înalta Curte de Casație și Justiție se compune din: președinte, 2 vicepreședinți, 4 președinți de secții și judecători.

Înalta Curte de Casație și Justiție este organizată în 4 secții - Secția I civilă, Secția a II-a civilă, Secția penală, Secția de contencios administrativ și fiscal și Secțiile Unite, cu competență proprie.

În cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție funcționează Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, precum și completurile de 5 judecători.

Președinții de secție convoacă judecătorii secției și supun dezbaterii acestora jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție și alte probleme de interes general, în vederea luării măsurilor necesare pentru unificarea jurisprudenței și pentru buna desfășurare a activității secției, fără a aduce atingere principiilor independenței judecătorilor și al supunerii lor numai legii.

Curțile de apel

Curțile de apel sunt instanțe cu personalitate juridică, în circumscripția cărora funcționează mai multe tribunale și tribunale specializate.

În cadrul curților de apel funcționează, în raport cu complexitatea și numărul cauzelor, secții sau, după caz, completuri specializate pentru cauze civile, cauze penale, cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, cauze civile izvorând din exploatarea unei întreprinderi, insolvență, concurență neloială sau pentru alte materii, precum și completuri specializate pentru cauze maritime și fluviale.

Tribunalele

Tribunalele sunt instanțe cu personalitate juridică, organizate la nivelul fiecărui județ și al municipiului București, potrivit anexei nr. 1, și au, de regulă, sediul în municipiul reședință de județ.

În circumscripția fiecărui tribunal sunt cuprinse toate judecătoriiile din județ sau, după caz, din municipiul București. În cadrul tribunalelor funcționează, în raport cu complexitatea și numărul cauzelor, secții sau, după caz, completuri specializate pentru cauze civile, cauze penale, cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, cauze civile izvorând din exploatarea unei întreprinderi, insolvență, concurență neloială sau pentru alte materii, precum și completuri specializate pentru cauze maritime și fluviale.

Tribunalele specializate sunt instanțe fără personalitate juridică, care pot funcționa la nivelul județelor și al municipiului București și au, de regulă, sediul în municipiul reședință de județ.

Tribunalele specializate preiau cauzele de competența tribunalului în domeniile în care funcționează.

Judecătoriiile

Judecătoriiile sunt instanțe fără personalitate juridică, organizate în județe și în sectoarele municipiului București.

Localitățile care fac parte din circumscripțiile judecătoriiilor din fiecare județ se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea ministrului justiției, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii.

În raport cu natura și numărul cauzelor, în cadrul judecătoriiilor se pot înființa secții sau completuri specializate.

În cadrul judecătoriiilor se vor organiza secții sau completuri specializate pentru minori și familie.

Instanțele militare

Acestea sunt:

-tribunalele militare

-Curtea Militară de Apel București.

În municipiile București, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara funcționează tribunale militare. Tribunalele militare judecă procesele și cererile date prin lege în competența lor.

Tribunalul militar este condus de un președinte ajutat de un vicepreședinte.

9.3. Ministerul Public

Ministerul Public își exercită atribuțiile în temeiul legii și este condus de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției, în condițiile legii.

Procurorii trebuie să respecte și să apere drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor, să respecte prezumția de nevinovăție, dreptul la un proces echitabil, principiul egalității de arme, independența instanțelor și forța executorie a hotărârilor judecătorești definitive. În comunicarea publică, parchetele trebuie să respecte prezumția de nevinovăție, caracterul nepublic al urmăririi penale și dreptul nediscriminatoriu la informare.

Parchetele sunt independente în relațiile cu instanțele judecătorești, precum și cu celelalte autorități publice.

Ministerul Public exercită, prin procurori, următoarele atribuții:

a)efectuează urmărirea penală în cazurile și în condițiile prevăzute de lege și participă, potrivit legii, la soluționarea conflictelor prin mijloace alternative;

b)conduce și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, conduce și controlează activitatea altor organe de cercetare penală;

c)sesizează instanțele judecătorești pentru judecarea cauzelor penale, potrivit legii;

d)exercită acțiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege;

e)participă, în condițiile legii, la ședințele de judecată;

f)exercită căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege;

g)apără drepturile și interesele legitime ale minorilor, ale persoanelor care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială, ale dispăruților și ale altor persoane, în condițiile legii;

h)acționează pentru prevenirea și combaterea criminalității, sub coordonarea ministrului justiției, pentru realizarea unitară a politicii penale a statului;

- i) studiază cauzele care generează sau favorizează criminalitatea, elaborează și prezintă ministrului justiției propuneri în vederea eliminării acestora, precum și pentru perfecționarea legislației în domeniu;
- j) verifică respectarea legii la locurile de deținere preventivă;
- k) exercită atribuțiile prevăzute de Legea contenciosului administrativ nr. [554/2004](#), cu modificările și completările ulterioare;
- l) exercită orice alte atribuții prevăzute de lege.

Procurorii din fiecare parchet sunt subordonați conducătorului parchetului respectiv.

Conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție.

Controlul exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, de procurorul-șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel asupra procurorilor din subordine se poate realiza direct sau prin procurori anume desemnați.

9.4. Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri pentru un mandat de 6 ani⁷⁸. În componerea Consiliului Superior al Magistraturii intră, în primul rând, magistrați (este vorba nu numai de judecători, ci și de procurori). În componere intră 9 judecători și 5 procurori aleși în adunările generale ale magistraților, 2 reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională și morală, aleși de Senat, ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, care sunt membri de drept ai Consiliului.

Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției. În mod expres, Constituția stabilește 2 atribuții pentru Consiliul Superior al Magistraturii: **cariera magistraților și disciplina magistraților**.

Consiliul Superior al Magistraturii este instituție cu personalitate juridică (art. 2 al Legii nr. 317/2004) și își desfășoară activitatea în plen⁷⁹ și în secții⁸⁰.

Ca autoritate competentă în materialul carierei magistraților, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele atribuții: propune Președintelui României numirea și eliberarea din funcție a judecătorilor și procurorilor, cu excepția celor stagiați; decide asupra promovării, suspendării sau transferării magistraților; numește și eliberează din funcție judecătorii și procurorii stagiați; propune Președintelui României numirea în funcție și revocarea din funcție a președintelui, vicepreședintelui, președinților de secții ai Înaltei Curți de Casație și Justiție, a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a procurorului general al Parchetului Național Anticorupție; propune Președintelui României conferirea de distincții pentru magistrați. Totodată, Consiliul Superior al Magistraturii are atribuții privitoare la recrutarea, evaluarea, formarea și examenele magistraților, la organizarea și funcționarea instanțelor și parchetelor⁸¹.

În domeniul carierei magistraților au atribuții și secțiile Consiliului Superior al Magistraturii (art. 41 din Legea nr. 317/2004) și anume: dispun detașarea și delegarea magistraților; analizează îndeplinirea condițiilor legale de către magistrații stagiați care au promovat examenul de capacitate și de magistrații înscriși la concursul de promovare în funcții de execuție sau care și-au depus candidatura pentru promovarea în funcții de conducere; soluționează contestațiile împotriva calificativelor acordate de comisiile de evaluare anuală a activității profesionale a magistraților; iau măsuri de soluționare a sesizărilor primite de la justițiabili sau de la alte persoane privind conduita necorespunzătoare a magistraților; emit avizul conform pentru menținerea în funcție a magistraților până la împlinirea vârstei de 68 de ani.

---

⁷⁸ A se vedea Legea nr. 317 din 1 iulie 2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, publicată în „Monitorul Oficial” al României, Partea I, nr. 599 din 2 iulie 2004. Conform art. 72, legea intră în vigoare în 90 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial, ceea ce înseamnă că ea este în vigoare de la orele 24 a zilei de 30 septembrie spre 1 octombrie 2004.

⁷⁹ Lucrările plenului se desfășoară în prezența a cel puțin 15 membri, iar hotărârile se iau cu votul majorității membrilor Consiliului Superior al Magistraturii.

⁸⁰ Hotărârile secțiilor se iau cu votul majorității membrilor secțiilor.

⁸¹ Toate aceste atribuții sunt exercitate de **Plenul** Consiliului Superior al Magistraturii (art. 36-37 din Legea nr. 317/2004).

Ca autoritate competentă în material disciplinei magistraților, Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește, prin secțiile sale, rolul de instanță de judecată în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și a procurorilor.

Având în vedere natura atribuțiilor sale, Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește o funcție administrativă.

Hotărârile secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii pronunțate în materie disciplinară, pot fi atacate cu recurs în termen de 15 zile de la comunicare la Înalta Curte de Casație și Justiție⁸², a cărei hotărâre este irevocabilă.

Împotriva hotărârilor pronunțate de secțiile Consiliului Superior al Magistraturii, exceptând cele în materie disciplinară, se poate formula contestație, care se soluționează de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii (art. 37 alin. 2 din Legea nr. 317/2004). Hotărârile Plenului sunt definitive și irevocabile

Posibilitatea atacării în justiție a hotărârilor pronunțate de Consiliul Superior al Magistraturii există numai în materie disciplinară, ceea ce înseamnă *a contrario* că celelalte hotărâri nu pot fi atacate în justiție. Imposibilitatea atacării în justiție a hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii reprezintă, în fapt, o suprimare a unei garanții relative la dreptul fundamental de acces la justiție.

Aceasta întrucât, Consiliul Superior al Magistraturii are atribuții în domeniul carierei profesionale a magistraților. Refuzul Consiliului Superior al Magistraturii de a propune Președintelui României numirea în funcție ca judecător sau procuror definitiv ori deciziile sale de promovare sau transferare a unui judecător pot vătăma drepturi subiective sau interese legitime, fără a exista calea de atac în justiție a celor vătămăți.

Chiar dacă legiuitorul dă posibilitatea atacării hotărârilor secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii la Plenul Consiliului, căruia i se atribuie rolul de instanță de judecată, considerăm că Plenul nu reprezintă o instanță independentă și imparțială, garant al liberului acces la justiție, atâta timp cât în componerea sa intră ministrul justiției. De asemenea, pentru a fi o veritabilă instanță de judecată, se impunea ca textul legii să prevadă că judecarea contestațiilor se face cu citarea magistratului contestator, cu respectarea dreptului acestuia la apărare, cu recunoașterea posibilității de a solicita administrarea de probe în apărare, de a lua cunoștință de toate actele dosarului.

9.5. Raporturile dintre autoritatea legislativă și cea judecătorească

Autoritatea legislativă nu poate să-și aroge competența soluționării vreunui proces, nu poate adopta legi cu caracter retroactiv, nu poate modifica o hotărâre pronunțată de instanța de judecată, nu poate adopta legi cu caracter interpretativ în scopul de a furniza soluția într-un proces în curs.

La rândul său, autoritatea judecătorească nu poate împiedica realizarea funcției legislative, nu poate refuza aplicarea legii și nu poate crea noi reglementări.

9.6. Raporturile dintre autoritatea executivă și cea judecătorească

Autoritatea executivă nu poate soluționa nici un proces, nu poate împiedica cursul judecării, nu se poate opune executării hotărârilor judecătorești.

Autoritatea judecătorească nu poate împiedica realizarea funcției executive, nu poate emite acte administrative în locul autorităților administrative.

9.7. Statutul magistratului

Magistrații alcătuiesc corpul magistraților. Sunt magistrați judecătorii de la toate instanțele judecătorești, procurorii din cadrul parchetelor de pe lângă acestea, precum și magistrații asistenți ai Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Statutul magistraților este reglementat prin Legea nr. 303/2022.

Judecătorii se bucură de *inamovibilitate*. Aceasta reprezintă instituția în temeiul căreia judecătorul nu poate fi eliberat din funcție, suspendat, pensionat prematur, avansat sau transferat prin voința executivului.

Funcția de magistrat este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior; cu calitatea de asociat, membru în organele de conducere, administrare, control la societăți civile, comerciale, bănci, alte instituții de credit, societăți de asigurare, companii naționale, regii autonome. Magistratul nu poate desfășura activități de comerț, nu poate face parte din partide politice sau nu poate desfășura activități publice cu caracter politic. Magistratilor le este interzisă greva.

Judecătorului îi este interzis să participe la judecarea unei cauze dacă este soț sau rudă până la gradul IV inclusiv cu procurorul de ședință, cu judecătorul care a judecat cauza în primă instanță sau dacă el, soțul

---

⁸² Înalta Curte de Casație și Justiție se pronunță asupra recursului în completul de 9 judecători. Recursul suspendă executarea hotărârii secției Consiliului Superior al Magistraturii de aplicare a sancțiunii disciplinare (art. 50 din Legea nr. 317/2004).

sau o rudă a sa până la gradul IV inclusiv are interes în cauză. Totodată, judecătorul care devine avocat nu poate pune concluzii la instanța unde a funcționat, timp de 2 ani de la încetarea calității de judecător, iar procurorul care devine avocat nu poate acorda asistență juridică la organele de urmărire penală din localitatea unde a funcționat, timp de 2 ani de la încetarea calității de procuror.

Judecătorii nu pot refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă.

Magistraților (judecătorii și procurorii) nu le este permis să comenteze sau să justifice în presă ori în emisiuni audiovizuale hotărârile sau soluțiile date în dosarele rezolvate de ei. Aceștia nu pot da consultații scrise sau verbale în probleme litigioase, chiar dacă procesele respective sunt pe rolul altor instanțe sau parchete decât acelea în cadrul cărora își exercită funcția.

Magistraților le este permis să pledeze numai în cauzele lor personale, ale ascendenților, descendenților, ale soților, precum și ale persoanelor puse sub tutela sau curatela lor. Ei pot participa la elaborarea de publicații sau studii de specialitate, a unor lucrări literare ori științifice sau la emisiuni audiovizuale, cu excepția celor cu caracter politic.

Recrutarea magistraților se face prin concurs, pe baza competenței profesionale, a aptitudinilor și a bunei reputații.

Stagiul în profesia de magistrat este de 3 ani, după care magistratul devine definitiv dacă promovează examenul de capacitate⁸³. Examenul de capacitate se organizează anual de Consiliul Superior al Magistraturii, prin intermediul Institutului Național al Magistraturii.

Promovarea la o instanță au parchet de nivel superior are loc tot prin concurs.

---

⁸³ Lipsa nejustificată de la examenul de capacitate sau respingerea candidatului la două sesiuni atrage pierderea calității de judecător sau procuror stagiar. Persoana, care din motive justificate, nu s-a putut prezenta la examenul de capacitate, poate susține acest examen dacă de la încheierea stagiului până la data fixată pentru examen nu au trecut mai mult de 2 ani.

CAPITOLUL 10 CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

10.1. Compunerea Curții Constituționale. Mandatul judecătorului constituțional.

Este compusă din 9 judecători, numiți pe un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau reînnoit. Trei judecători sunt numiți de Camera Deputaților, trei de Senat și trei de către Președintele României.

Judecătorii Curții Constituționale aleg, prin vot secret, președintele acesteia pentru o perioadă de 3 ani, mandatul acestuia putând fi reînnoit. Din 3 în 3 ani Curtea Constituțională se înnoiește cu 1/3 din judecătorii ei⁸⁴.

Pentru a fi judecător la Curtea Constituțională, conform Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, cu modificările și completările ulterioare, se cer îndeplinite anumite condiții: pregătire juridică superioară, înaltă competență profesională, o vechime de cel puțin 18 ani în activitatea juridică sau în învățământul juridic superior.

Funcția de judecător la Curtea Constituțională este incompatibilă cu orice funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul juridic superior.

Mandatul judecătorului constituțional poate înceta prin demisie sau de drept, prin expirarea termenului pentru care judecătorul a fost numit, prin deces, punere sub interdicție, imposibilitatea îndeplinirii funcției mai mult de 6 luni din motive de boală, condamnare penală, pierderea drepturilor electorale, pierderea sau renunțarea la cetățenia română, apartenența la un partid politic.

Ocuparea locului devenit vacant diferă după cum încetarea mandatului se datorează expirării termenului pentru care judecătorul a fost numit sau pentru motive survenite anterior expirării mandatului.

Cu 3 luni înainte de expirarea mandatului fiecărui judecător, președintele Curții Constituționale sesizează pe președintele Camerei Parlamentului care a numit judecătorul sau pe Președintele României, solicitând deschiderea procedurii pentru numirea altui judecător. Numirea se face cu cel puțin 1 lună înainte de încetarea mandatului judecătorului predecesor.

Dacă mandatul încetează înainte de expirarea duratei acestuia, iar perioada rămasă depășește 6 luni, președintele Curții Constituționale va sesiza autoritatea publică din partea căreia s-a realizat desemnarea judecătorului al cărui mandat a încetat, în termen de cel mult 3 zile de la data încetării mandatului, în vederea numirii unui nou judecător. Mandatul judecătorului astfel numit încetează la expirarea duratei pentru care a fost numit judecătorul înlocuit. Dacă perioada pentru care a fost numit noul judecător este mai mică de 3 ani, acesta va putea fi numit la reînnoirea Curții Constituționale pentru un mandat complet de 9 ani. Dacă judecătorul, pe durata mandatului său, este trimis în judecată, mandatul său se suspendă până la condamnarea definitivă sau până la achitarea sa.

Judecătorii Curții Constituționale aleg prin vot secret președintele Curții pentru o perioadă de 3 ani. Alegerea se face în termen de 15 zile de la reînnoirea Curții, cu votul majorității judecătorilor. Președintele Curții va numi un judecător care să-i țină locul în cazul absenței sale.

10.2. Atribuțiile Curții Constituționale:

1. se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor 2 Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori și, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

2. se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor 2 Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

3. se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor 2 Camere, a unui grup parlamentar, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

4. hotărăște asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătorești sau a excepțiilor ridicate direct de Avocatul Poporului;

5. veghează la respectarea procedurii privind alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului;

---

⁸⁴ Prevederea este identică cu cea cuprinsă în Constituția republicii franceze. Curtea Constituțională italiană este compusă din 15 judecători numiți pe 9 ani astfel: 1/3 de Președintele republicii, 1/3 de Parlament în ședință comună și 1/3 de instanțele supreme ordinare și administrative. Judecătorii Curții Constituționale italiene sunt aleși dintre magistrații, chiar pensionari, ale jurisdicțiilor superioare obișnuite și administrative, profesori universitari titulari în materii juridice și avocați cu o vechime de 20 de ani în activitate.

6. constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului;
7. dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României;
8. veghează la respectarea procedurii privind organizarea și desfășurarea referendumului;
9. verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni;
10. hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic.
11. soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii.

În legătură cu această ultimă atribuție, prin Decizia nr. 53 din 28 ianuarie 2005⁸⁵, Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la cererea președintelui Camerei Deputaților și a președintelui Senatului, care au sesizat instanța constituțională la data de 8, respectiv 10 ianuarie 2005, cu privire la soluționarea conflictului juridic de natură constituțională creat de Președintele României, domnul Traian Băsescu, între această autoritate publică și Parlament.

S-a susținut în motivare că acest conflict a apărut „urmare a comportamentului contrar Constituției al Președintelui României, domnul Traian Băsescu”. El a fost creat prin afirmațiile făcute de Președintele României în interviul acordat ziarului „Adevărul”, publicat în nr. 4.513 din 6 ianuarie 2005, sub titlul „Sunt un adept al unor anticipate imediate pentru a scăpa de o soluție imorală care se numește PUR”. Aceste afirmații referitoare la Parlament și la partide parlamentare depășesc atribuțiile constituționale ale Președintelui României, sugerând și conduite contrare Constituției. Astfel Partidul umanist Român, partid parlamentar care participă la guvernare, a fost calificat „drept o soluție imorală”, conducerea Partidului Social-Democrat a fost caracterizată ca având „limite în înțelegerea viitorului României” și ca fiind un mecanism prin care „s-a ridicat sistemul de guvernare de tip mafiot la rang de politică de stat”.

Pe linia ingerinței în atribuțiile Parlamentului, Președintele României a solicitat, în același interviu, o anchetă parlamentară asupra modului în care s-au desfășurat alegerile generale din noiembrie 2004, precum și declanșarea procedurii parlamentare pentru schimbarea celor doi președinți ai Camerelor, susținând, totodată, necesitatea alegerilor parlamentare anticipate.

Președintele Senatului, prin cererea sa, a solicitat Curții Constituționale să pronunțe o „decizie prin care să rețină atenția Președintelui României asupra comportamentului său neconstituțional, obligându-l să-și ceară scuze publice președinților celor două Camere și tuturor structurilor parlamentare care au fost vizate prin comportamentul său neconstituțional”.

Dezbaterea celor două cereri a avut loc la data de 25 ianuarie 2005, dată la care, având nevoie de timp pentru deliberare, Curtea Constituțională a amânat pronunțarea deciziei sale pentru ziua de 28 ianuarie 2005.

În soluționarea cererilor formulate, Curtea Constituțională a reținut că într-un conflict juridic de competență Curții nu pot fi părți partidele politice, care nu sunt autorități publice. Autoritățile publice sunt expres prevăzute în titlul III al Constituției: Parlamentul, Președintele României, Guvernul, Autoritățile administrației publice centrale și locale, autoritățile judecătorești, singurele care pot fi părți implicate în conflict.

Pe de altă parte, s-a reținut că un conflict juridic de natură constituțională între autorități publice presupune **acte sau acțiuni concrete** prin care o autoritate sau mai multe își arogă puteri, atribuții sau competențe, care conform Constituției aparțin altor autorități publice, **ori omisiunea unor autorități publice**, constând în declinarea competenței sau în refuzul de a îndeplini anumite acte care intră în obligațiile lor. Or, examinându-se conținutul concret al declarațiilor Președintelui României și contextul în care s-au făcut, Curtea Constituțională a constatat faptul că nu s-a creat un asemenea conflict juridic, aceste declarații având numai caracterul unor opinii politice.

Totuși, Curtea a reținut că și declarațiile publice ale reprezentanților diferitelor autorități publice, în raport cu contextul în care sunt făcute și cu conținutul lor concret, pot crea stări de confuzie, incertitudine ori tensiuni, care ulterior ar degenera în conflicte între autorități publice, chiar de natură juridică. Cu toate acestea, Curtea este competență să intervină numai în situațiile în care s-a creat efectiv un asemenea conflict juridic de natură constituțională între două sau mai multe autorități publice.

10.3. Excepția de neconstituționalitate

---

⁸⁵ A fost publicată în „Monitorul oficial al României”, Partea I, nr. 144 din 17 februarie 2005.

Dintre atribuțiile Curții Constituționale o deosebită semnificație o are soluționarea *excepției de neconstituționalitate* a unei legi sau ordonanțe a Guvernului, excepție ridicată în fața instanțelor judecătorești.

Excepția de neconstituționalitate creează un raport triunghiular între partea din proces, ale cărui drepturi sau interese au fost lezate, instanța în fața căreia s-a invocat excepția și cea chemată să soluționeze excepția (Curtea Constituțională). Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie numai legile și ordonanțele Guvernului. Excepția de neconstituționalitate poate fi invocată de oricare dintre părțile litigiului, de instanță din oficiu și de procuror, în orice etapă a procesului. La o asemenea excepție nu se poate renunța.

Nu pot face obiectul excepției prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale. Dacă o asemenea excepție se ridică în fața instanței de judecată, aceasta, prin încheiere, va respinge cererea de sesizare a Curții Constituționale întrucât excepția este inadmisibilă. Încheierea poate fi atacată cu recurs la instanța imediat superioară, în termen de 48 de ore de la pronunțare, recursul urmând a se judeca în termen de 3 zile.

Excepția se soluționează numai de Curtea Constituțională. Pe perioada soluționării excepției judecarea cauzei se suspendă. Instanța în fața căreia s-a ridicat o asemenea excepție verifică pertinenta ei, adică examinează dacă excepția invocată se referă la neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe a Guvernului ori a unei dispoziții din lege sau din ordonanță de care depinde soluționarea cauzei. Altfel, o respinge printr-o încheiere motivată, fără a mai sesiza Curtea Constituțională.

Sesizarea Curții Constituționale se face de judecătorul în fața căruia s-a invocat excepția de neconstituționalitate. Dacă instanța de judecată în fața căreia s-a ridicat excepția constată existența unei legături între această excepție și litigiul supus judecării, în sensul că de soluționarea excepției depinde judecarea cauzei, va sesiza obligatoriu Curtea Constituțională printr-o încheiere care va cuprinde punctele de vedere ale părților cu privire la excepție, opinia instanței cu privire la aceasta și va fi însoțită de dovezile depuse de părți. Dacă excepția s-a ridicat din oficiu, încheierea trebuie motivată, cuprinzând susținerile părților și dovezile necesare.

Primind încheierea, președintele Curții Constituționale va desemna pe unul din judecători să întocmească un raport asupra excepției și va comunica încheierea președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, indicând data până la care pot să trimită punctul lor de vedere. Judecarea excepției are loc în plenul Curții Constituționale pe baza raportului întocmit de judecătorul desemnat, a încheierii de sesizare, a punctelor de vedere prezentate, a susținerilor și dovezilor depuse de părți, cu citarea părților și cu participarea procurorului.

Decizia se adoptă cu majoritate de voturi. Există posibilitatea exprimării și a opiniei separate, care se va motiva la sfârșitul deciziei.

Dacă excepția este admisă Curtea Constituțională se va pronunța și asupra constituționalității altor prevederi din actul atacat aflate în strânsă legătură cu dispoziția cu a cărei neconstituționalitate a fost sesizată. Decizia prin care se constată neconstituționalitatea unei legi, ordonanțe sau a unei dispoziții din lege sau dintr-o ordonanță este definitivă și obligatorie.

Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval Parlamentul sau Guvernul nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen dispozițiile constatate neconstituționale sunt suspendate de drept.

În cazurile de neconstituționalitate a legilor, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale.

În caz de constatare a neconstituționalității tratatului sau acordului internațional, acesta nu mai poate fi ratificat⁸⁶.

10.3. Actele Curții Constituționale.

Curtea Constituțională se pronunță prin decizii, iar în legătură cu operațiunile juridice supuse supravegherii ei în cadrul procedurii pentru alegerea Președintelui României, pentru confirmarea rezultatelor votului emite hotărâri.

Astfel, Curtea Constituțională pronunță decizii în următoarele situații: 1. când se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, precum și asupra inițiativelor de revizuire a Constituției; 2. când se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului; 3. când hotărăște asupra excepțiilor privind neconstituționalitatea legilor și a ordonanțelor; 4. când hotărăște asupra

---

⁸⁶ Ratificarea reprezintă modalitatea de exprimare a consimțământului de a deveni parte la un tratat, prin adoptarea unei legi de ratificare a către Parlament.

contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic; 5. când se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, înainte de ratificarea acestora de către Parlament.

Hotărârile se pronunță în următoarele cazuri: 1. când veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului; 2. când constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului; 3. când veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia; 4. când verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni.

Deciziile și hotărârile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României, de la data publicării fiind obligatorii pentru toți și având putere numai pentru viitor.

10.4. **Modelul european de justiție constituțională. Trăsături distinctive față de modelul american**⁸⁷.

Modelul european de justiție constituțională, diferit de modelul american, fără însă a fi opus acestuia, este aplicabil în Italia, Germani, Franța, Spania⁸⁸.

Între cele două modele de justiție constituțională există unele deosebiri, pe care încercăm să le redăm în cele ce urmează⁸⁹:

◆ separarea contenciosului constituțional de toate celelalte forme de contencios. În timp ce instanțele americane sunt chemate să se pronunțe asupra tuturor aspectelor unui litigiu, instanțele europene sunt obligate să detașeze dintre incidentele litigiului chestiunea neconstituționalității și să o transmită spre competență și exclusivă soluționare Curții sau Tribunalului constituțional;

◆ Curtea sau Tribunalul constituțional este situat în afara aparatului jurisdicțional obișnuit;

◆ sesizarea Curții sau a Tribunalului constituțional se face prin diverse modalități: 1. declanșarea controlului de constituționalitate poate aparține autorităților politice sau publice⁹⁰, șefului statului sau președintelui republicii, Guvernului sau primului-ministru, adunărilor parlamentare sau președinților acestora, ombudsman-ului⁹¹; 2. sesizarea poate aparține instanțelor dacă în fața acestora s-a ridicat excepția de neconstituționalitate⁹²;

◆ efectele deciziei pronunțate în cazul exercitării controlului de constituționalitate de Curtea sau Tribunalul constituțional se produc *erga omnes* (cu privire la toate persoanele), în timp ce efectele deciziei instanțelor judecătorești se produc numai cu privire la persoana la care se referă excepția de neconstituționalitate (cea vătămată prin actul declarat neconstituțional).

---

⁸⁷ Judicial review, expresie intraductibilă. Opusul acesteia, pentru a desemna modelul european ar fi expresia *constitutional review*, tot cu caracter intraductibil.

⁸⁸ Prin Constituția din 27 decembrie 1978, Spania a optat pentru modelul european de justiție constituțională, inspirat de cel italian, francez, german. Constituția Portugaliei din 2 aprilie 1976 a realizat o îmbinare a modelului nord-american cu modelul european.

⁸⁹ I. Deleanu, *op. cit.*, p. 239-240.

⁹⁰ În Austria, Belgia, Italia, Spania, Franța, Portugalia, Turcia, România, etc.

⁹¹ În Spania, Portugalia, România.

⁹² În Spania, Germania, România, etc.

CAPITOLUL 11

AVOCATUL POPORULUI

Transformările statului modern democratic au favorizat extinderea implicării administrației în activitățile cetățenilor, context în care a apărut și necesitatea reglementării unor mijloace adecvate de a contracara acțiunile uneori injuste ale acesteia, inclusiv prin crearea unor instituții având un asemenea rol. O astfel de instituție este, în sistemul nostru constituțional, Avocatul Poporului, denumire sub care s-a organizat și funcționează în România instituția ombudsmanului, care își are originea în Suedia (1809). *Ombud* înseamnă mandat, procură, împuternicire, iar *ombudsman* instituția investită de Parlament printr-un mandat de reprezentare să examineze plângerile ce i se adresează de cei ce pretind că le-au fost încălcate drepturile garantate de constituție⁹³. Instituția cu această denumire s-a răspândit îndeosebi în Europa, sub denumiri diferite. Instituția a fost receptată și în România, fiind consacrată prin Constituția din 1991

Constituantul român a optat pentru denumirea Avocatul Poporului, considerând că este denumirea care exprimă cel mai clar rolul și semnificațiile juridice ale acestei instituții. Organizarea și funcționarea Avocatului Poporului sunt reglementate de dispozițiile art. 58-60 din Constituție și de Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului.

Avocatul Poporului **este numit pe o durată de 5 ani** de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună. Mandatul Avocatului Poporului poate fi reînnoit o singură dată.

Poate fi numit Avocat al Poporului orice cetățean român care îndeplinește condițiile de numire prevăzute pentru judecători la Curtea Constituțională.

Propunerile de candidați se fac de către birourile permanente ale Camerei Deputaților și Senatului, la recomandarea grupurilor parlamentare din cele două Camere ale Parlamentului.

Candidații vor fi audiați de comisiile juridice din Camera Deputaților și Senat. În vederea audierii, fiecare candidat va depune actele din care rezultă îndeplinirea condițiilor prevăzute de Constituție și de prezenta lege pentru a fi numit Avocat al Poporului. Candidații vor fi prezenți la dezbateri.

Este numit ca Avocat al Poporului candidatul care a întrunit **cel mai mare număr de voturi ale deputaților și senatorilor prezenți**.

Mandatul de Avocat al Poporului se exercită de la data depunerii, în fața președinților celor două Camere ale Parlamentului, a următorului jurământ:

"Jur să respect Constituția și legile țării și să apăr drepturile și libertățile cetățenilor, îndeplinindu-mi cu bună-credință și imparțialitate atribuțiile de Avocat al Poporului. Așa să-mi ajute Dumnezeu!"

Jurământul poate fi depus și fără formula religioasă.

Refuzul depunerii jurământului împiedică intrarea în funcție a Avocatului Poporului și deschide procedura pentru numirea în funcție a altei persoane.

Mandatul Avocatului Poporului durează până la depunerea jurământului de către noul Avocat al Poporului.

Mandatul Avocatului Poporului încetează înainte de termen în caz de demisie, revocare din funcție, incompatibilitate cu alte funcții publice sau private, imposibilitate de a-și îndeplini atribuțiile mai mult de 90 de zile, constatată prin examen medical de specialitate, ori în caz de deces.

Revocarea din funcție a Avocatului Poporului, ca urmare a încălcării Constituției și a legilor, se face de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor prezenți, la propunerea birourilor permanente ale celor două Camere ale Parlamentului, pe baza raportului comun al comisiilor juridice ale celor două Camere ale Parlamentului.

Demisia, incompatibilitatea, imposibilitatea de îndeplinire a funcției sau decesul se constată de către birourile permanente ale celor două Camere ale Parlamentului, în cel mult 10 zile de la apariția cauzei care determină încetarea mandatului Avocatului Poporului.

Avocatul Poporului, îndeplinind condițiile de numire prevăzute pentru judecători la Curtea Constituțională, la data pensionării sau recalculării pensiei anterior stabilite, beneficiază de pensie calculată similar cu cea a judecătorilor Curții Constituționale.

Perioada de îndeplinire a funcției de Avocat al Poporului constituie vechime în magistratură și vechime în specialitate juridică.

---

⁹³ C. Ionescu, *op. cit.*, p. 239.

Potrivit art. 15 din Legea nr. 35/1997, Avocatul Poporului are următoarele **atribuții**:

- a)** coordonează activitatea instituției Avocatul Poporului;
- b)** coordonează activitatea de prevenire a torturii în locurile de detenție, desfășurată prin Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție;
- c)** aprobă rapoartele de vizită întocmite în cadrul activității de prevenire a torturii;
- d)** aprobă recomandările care însoțesc rapoartele de vizită întocmite în cazurile în care, în urma vizitelor efectuate, sunt sesizate neregularități;
- e)** decide asupra petițiilor formulate de persoanele fizice lezate prin încălcarea drepturilor sau libertăților acestora de către autoritățile administrației publice;
- f)** verifică activitatea de rezolvare legală a petițiilor primite și solicită autorităților sau funcționarilor administrației publice în cauză încetarea încălcării drepturilor și libertăților persoanelor fizice, repunerea în drepturi a petiționarului și repararea prejudiciilor;
- g)** formulează puncte de vedere, la cererea Curții Constituționale;
- h)** poate sesiza Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea legilor, înainte de promulgarea acestora;
- i)** poate sesiza direct Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a legilor și ordonanțelor;
- j)** reprezintă instituția Avocatul Poporului în fața Camerei Deputaților, a Senatului și a celorlalte autorități publice, precum și în relațiile cu persoanele fizice sau juridice;
- k)** angajează salariații instituției Avocatul Poporului și exercită dreptul de autoritate disciplinară asupra acestora;
- l)** exercită funcția de ordonator principal de credite, atribuție pe care o poate delega cu respectarea prevederilor legale privind finanțele publice;
- m)** poate sesiza instanța de contencios administrativ, în condițiile legii contenciosului administrativ;
- n)** poate formula cereri de chemare în judecată ori plângeri penale și poate reprezenta în fața instanței de judecată minorul, atunci când acesta a fost victimă a violenței fizice sau psihice din partea părinților, tutorei sau reprezentantului legal, a abuzului, violenței și exploatării sexuale, a exploatării prin muncă, a traficului de ființe umane, a neglijării și exploatării, precum și a oricărei forme de violență asupra copilului, prevăzute și sancționate de legislația internă și internațională la care România este parte;
- o)** îndeplinește alte atribuții prevăzute de lege.

Avocatul Poporului asigură apărarea, protecția și promovarea drepturilor copilului prin mijloace specifice prevăzute de prezenta lege prin Domeniul privind apărarea, protecția și promovarea drepturilor copilului sau, după caz, prin Mecanismul Național de Prevenire.

Avocatul Poporului poate delega exercitarea acestor atribuții adjuncților săi sau unor persoane cu funcții de conducere din cadrul instituției.

Sesizarea Avocatului Poporului

Instituția Avocatul Poporului își exercită atribuțiile din oficiu sau la cererea persoanelor fizice, a asociațiilor sau a altor persoane juridice, precum și inopinat, prin efectuarea vizitelor în locurile de detenție, potrivit legii.

Petițiile pot fi adresate fără deosebire de cetățenie, vârstă, sex, apartenență politică sau convingeri religioase.

Petițiile adresate instituției Avocatul Poporului trebuie să se facă în scris și să indice numele și domiciliul persoanei fizice lezate în drepturile și libertățile acesteia, drepturile și libertățile încălcate, precum și autoritatea administrativă ori funcționarul public în cauză. Petiționarul trebuie să dovedească întârzierea sau refuzul administrației publice de a soluționa legal petiția.

Nu pot fi luate în considerare petițiile anonime, iar petițiile îndreptate împotriva încălcării drepturilor și libertăților persoanelor fizice prin acte sau fapte ale autorității administrației publice se adresează instituției Avocatul Poporului nu mai târziu de un an de la data la care aceste încălcări s-au produs ori de la data la care persoana în cauză a luat cunoștință de ele.

Cetățenii aparținând minorităților naționale, cu domiciliul sau reședința în unități administrativ-teritoriale în care au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor, pot prezenta petiții în limba maternă și primesc răspuns în limba română și în limba maternă.

Avocatul Poporului poate respinge motivat petițiile vădit nefondate sau poate cere date suplimentare pentru analiza și soluționarea petițiilor.

Nu fac obiectul activității instituției Avocatul Poporului și vor fi respinse fără motivare petițiile privind actele emise de Camera Deputaților, de Senat sau de Parlament, actele și faptele deputaților și senatorilor, ale Președintelui României, ale Curții Constituționale, ale președintelui Consiliului Legislativ, ale autorității judecătorești, precum și ale Guvernului, cu excepția legilor și ordonanțelor.

Petițiile adresate instituției Avocatul Poporului sunt scutite de taxa de timbru.

CAPITOLUL 12

SISTEMUL ELECTORAL ȘI REFERENDUMUL

12.1. Sistemul Electoral. Introducere

Sistemul electoral cuprinde ansamblul regulilor care definesc calitatea de alegător, inclusiv drepturile alegătorului, diferitele tipuri de alegeri, scrutinul și tipurile acestuia⁹⁴.

În România, procesul de transformare într-un stat de drept, democratic și social, în care „*demitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme [...]*” început după decembrie 1989, a determinat o amplă reformă la nivel instituțional și, implicit, modificarea cadrului legal din domeniul electoral.

Astfel, a fost adoptat Decretul-lege nr. 8/1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și organizațiilor obștești din România, care a afirmat principiul pluralismului politic, înainte ca acesta să fie consacrat ca principiu constituțional. La scurt timp, a fost adoptat Decretul-lege nr. 92/1990 pentru alegerea Parlamentului și a Președintelui României, act normativ care a abrogat Legea electorală a Republicii Socialiste România nr. 67/1974 și a constituit cadrul legal pentru desfășurarea alegerilor din 20 mai 1990.

Cel mai important moment în planul acestei reforme l-a reprezentat adoptarea Constituției din 1991, act care a creat cadrul legal și instituțional pentru dezvoltarea unei legislații electorale în concordanță cu principiile de bază ale democrației și cu respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale.

12.2. Drepturile electorale ale cetățenilor români

A. Dreptul la vot

Așa cum rezultă din prevederile art. 36 din Constituție, „(1) *Cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv.* (2) *Nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale*”.

Atenție!

Acest drept aparține doar cetățenilor români care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv. Sunt excluși de la vot cetățenii străini și apatrizii, inclusiv refugiații și solicitanții de azil în România, statutul lor juridic fiind diferit de cel al cetățenilor. De asemenea, nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

Nu uita: dreptul de vot aparține nu doar cetățenilor români cu domiciliul în țară, ci și cetățenilor români cu domiciliul în străinătate.

Caracterele dreptului la vot sunt următoarele⁹⁵:

– *universalitatea* – se referă la faptul că beneficiază de acest drept toți cetățenii români, cu circumstanțierile prevăzute de legiuitorul constituant, respectiv cu excluderea minorilor (în considerarea faptului că participarea la viața politică a statului impune un anumit grad de maturitate și responsabilitate), a alienaților și debililor mintal (în considerarea faptului că, neavând posibilitatea unui discernământ al acțiunilor lor, nu pot vota), cei care au suferit condamnări inclusiv la pedeapsa complementară a pierderii drepturilor electorale;

– *egalitatea* – este reflectată atât în numărul de voturi de care dispune fiecare cetățean, cât și în ponderea fiecărui vot în desemnarea reprezentanților națiunii: astfel, fiecare cetățean are dreptul la un singur vot, iar acest vot are aceeași pondere cu a tuturor celorlalte voturi în desemnarea unei aceleiași autorități a statului, indiferent de persoana celui care a exercitat dreptul la vot;

– *caracterul direct* – se referă la faptul că cetățenii aleg direct și personal, fără niciun intermediar sau delegat, reprezentanții lor în Parlament;

– *caracterul secret* – se referă la faptul că votul cetățenilor nu este public, ceea ce reprezintă una dintre cele mai puternice garanții ale corectitudinii votului;

⁹⁴ GH. IANCU, *Proceduri constituționale. Drept procesual constituțional*, Ed. Monitorul Oficial, București, 2010, p. 231.

⁹⁵ M. SAFTA, vol. II, *op. cit.*, pp. 76-77.

– *caracterul liber exprimat* – se referă la faptul că exprimarea voinței cetățenilor în alegeri nu trebuie viciată în niciun fel, precum și la faptul că cetățeanul nu poate fi obligat să voteze, fiind la libera apreciere a titularului dreptului la vot dacă îl exercită sau nu.

B. Dreptul de a fi ales

Potrivit art. 37 din Constituție, „(1) *Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3). (2) Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României*”.

Articolul 16 alin. (3) din Constituție stabilește că „*funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenie română și domiciliul în țară. [...]*”.

În conformitate cu art. 40 alin. (3) din Constituție, „*nu pot face parte din partide politice judecătoria Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică*”.

În privința condițiilor de formă, legile electorale precizează condițiile pe care trebuie să le îndeplinească propunerile de candidatură, aspecte ce vor fi dezvoltate în cele ce urmează.

C. Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European

Potrivit art. 38 din Constituție, „*în condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European*”.

De asemenea, art. 39 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene reglementează dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European: „(1) *Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor pentru Parlamentul European, în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat. (2) Membrii Parlamentului European sunt aleși prin vot universal direct, liber și secret*”.

Au dreptul de a alege membri din România în Parlamentul European cetățenii români care au vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua de referință inclusiv. Prin zi de referință se înțelege ziua votării pentru membrii din România în Parlamentul European. Nu au drept de vot debilii și alienații mintal puși sub interdicție și persoanele care, în ziua de referință, sunt condamnate prin hotărâre judecătorească definitivă la pierderea drepturilor electorale.

Mandatul membrilor din România în Parlamentul European este de 5 ani.

Au dreptul de a fi aleși cetățenii români care au drept de vot și au împlinit, până în ziua de referință inclusiv, vârsta de 23 de ani.

12.3. Scrutinul

Scrutinul este definit ca modalitatea prin care se stabilesc rezultatele alegerilor și se repartizează locurile (mandatele) într-o autoritate publică reprezentativă⁹⁶.

După *modul de distribuire a mandatelor*, au fost individualizate următoarele tipuri de scrutine:

- sistemul majoritar;
- sistemul reprezentării proporționale;
- sisteme mixte.

După *modul de propunere a candidaturilor*, pot fi identificate:

- scrutinul uninominal;
- scrutinul de listă.

A. Sistemul majoritar este cel în care sunt aleși candidații/listele de candidați care au obținut numărul cel mai mare de voturi. Mandatele sunt atribuite listelor sau candidaților care obțin majoritatea absolută sau simplă, în funcție de faptul dacă se practică un tur sau două tururi de scrutin.

În funcție de modalitatea de propunere a candidaturilor, individual sau pe liste, se disting: scrutinul majoritar uninominal și scrutinul majoritar de listă. Ambele pot fi organizat cu unul sau două tururi de scrutin.

Scrutinul majoritar uninominal

---

⁹⁶ G. IANCU, *Drept constituțional și instituții politice, vol. II, Sisteme electorale contemporane*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 35.

Acesta presupune ca într-o circumscripție electorală să se aleagă un singur reprezentant, respectiv candidatul care întrunește cel mai mare număr de voturi (potrivit formulei „câștigătorul ia totul”)⁹⁷.

Alegerea poate avea loc într-un singur tur (vot uninominal majoritar relativ), situație în care candidatul care obține cele mai multe voturi, indiferent de numărul acestora, este declarat câștigător, sau poate avea loc în două tururi (vot uninominal majoritar absolut), caz în care este necesară obținerea majorității absolute a voturilor exprimate, iar dacă o asemenea majoritate nu este întrunită, se organizează un al doilea tur în care majoritatea simplă este suficientă.

Avantajele scrutinului majoritar uninominal⁹⁸:

- simplitatea – mandatele se atribuie imediat, fără calcule complexe;
- posibilitatea unei mai bune cunoașteri a candidaților de către electorat;
- crearea, măcar aparent, a posibilității unei legături strânse între ales și alegători;
- crearea unei majorități parlamentare care să susțină un guvern stabil mai ales în cazul scrutinului uninominal cu un tur de scrutin;
- apariția unei opoziții coerente;
- acordarea de șanse mari candidaților independenți;
- excluderea din viața politică și reprezentarea parlamentară a partidelor extremiste, deoarece acestea nu sunt atrase în asocieri politice sau sunt eliminate din alianțe.

Dezavantaje ale scrutinului majoritar uninominal:

- in justiția scrutinului – faptul că este ales un singur deputat în circumscripție duce la situații în care majoritatea alegătorilor din circumscripție rămân nereprezențați, în condițiile obținerii unui scor de sub 50% de către câștigător;
- mari cheltuieli cu operațiunile electorale și cu structurile care organizează și conduc aceste operațiuni, precum și pentru candidați în scopul susținerii campaniei electorale, astfel încât favorizează pe cei care le pot suporta;
- excluderea partidelor mici, a femeilor și a minorităților în general de la reprezentarea parlamentară, datorită numărului mic de susținători;
- sprijină tendința de centralizare.

Scrutinul majoritar de listă (plurinominal)

Fiecare alegător să voteze pentru o listă de candidați. Dacă o listă câștigă majoritatea legală, partidul care propus-o va lua toate mandate pentru care s-au organizat alegerile. În acest tip de scrutin, partidele politice joacă rolul cel mai important, alegătorii exprimându-și opțiunea pentru un partid politic, iar nu pentru o anumită persoană.

Avantaje ale scrutinului de listă:

- simplitatea și eficacitatea, cu consecința unei bune înțelegeri de către alegători a modalității de alegere a reprezentanților;
- realizarea unei majorități parlamentare stabile;
- stabilitate guvernamentală.

Cât privește dezavantajele acestui sistem, pot fi reținute:

- favorizarea sistemelor politice bipartide;
- situație mai puțin favorabilă pentru partidele mici;
- alianțe politice precare.

B. Sistemele electorale cu reprezentare proporțională

Sistemul electoral cu reprezentare proporțională este acela în care mandatele sunt atribuite proporțional cu voturile obținute în alegeri, astfel încât există un raport direct proporțional între mandatele parlamentare obținute de fiecare partid politic în parte și voturile pe care electoratul le-a dat acestor partide⁹⁹.

---

⁹⁷ M. SAFTA, vol. II, *op. cit.*, p. 80.

⁹⁸ G. Iancu, „Considerații teoretice și practice privind scrutinul majoritar”, în *Liber amicorum* I. Muraru – Despre Constituție și constituționalism, Ed. Hamangiu, 2006, p. 137.

⁹⁹ M. SAFTA, vol. II, *op. cit.*, p. 83.

C. Sistemele electorale mixte

Combinarea între cele două sisteme electorale, majoritar și proporțional, a dus la apariția *sistemului mixt*, care poate rezolva atât problema reprezentării minorității în organele legislative, cât și formarea majorităților necesare guvernărilor stabile. Dispunând de două voturi, unul proporțional și unul majoritar uninominal, alegătorul își poate manifesta sprijinul pentru interese specifice, dar poate, cu ajutorul votului majoritar, să susțină curente majoritare.

12.3. Organizarea și desfășurarea alegerilor în România

A. Alegerile pentru Parlament

Alegerile Parlamentare sunt reglementate de Legea nr. 208/2015.

Scrutinul

Senatorii și deputații se aleg prin scrutin de listă, potrivit principiului reprezentării proporționale.

Norma de reprezentare pentru alegerea Camerei Deputaților este de un deputat la 73.000 de locuitori, iar pentru alegerea Senatului este de un senator la 168.000 de locuitori. Numărul locuitorilor care se iau în calcul este conform populației după domiciliu, raportat de Institutul Național de Statistică la data de 1 ianuarie a anului precedent anului în care au loc alegeri la termen.

Numărul de mandate pentru Senat, respectiv pentru Camera Deputaților se determină prin raportarea numărului de locuitori al fiecărei circumscripții electorale la normele de reprezentare prevăzute la alin. (2)-(4), la care se adaugă un mandat de senator, respectiv de deputat, pentru ceea ce depășește jumătatea normei de reprezentare, fără ca numărul mandatelor de senator dintr-o circumscripție electorală să fie mai mic de 2, iar cel de deputat, mai mic de 4.

Numărul de mandate pentru Senat, respectiv pentru Camera Deputaților, pe fiecare circumscripție în parte, sunt prevăzute în anexa nr. 1.

Aducerea la cunoștință a datei alegerilor. Campania electorală

Aducerea la cunoștință publică a datei alegerilor se face cu cel puțin 90 de zile înainte de ziua votării, prin publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a hotărârii Guvernului privind data alegerilor.

Campania electorală începe cu 30 de zile înainte de ziua votării și se încheie cu 24 de ore înainte de momentul începerii votării.

În campania electorală candidații, partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale sau organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale care participă la alegeri, precum și cetățenii au dreptul să își exprime opiniile în mod liber și fără nicio discriminare, prin mitinguri, adunări, utilizarea televiziunii, radioului, presei și a celorlalte mijloace de informare în masă.

În timpul campaniei electorale se asigură candidaților, în mod nediscriminatoriu, spații corespunzătoare pentru a se întâlni cu alegătorii. Spațiile pot fi amplasate la sediul primăriei, în școli, case de cultură, cămine culturale și cinematografe și se asigură pe bază de înțelegere cu privire la cheltuielile de întreținere.

Mijloacele folosite în campania electorală nu pot contraveni legii.

Este interzisă organizarea acțiunilor de campanie electorală în unitățile militare, precum și în spațiile din școli în perioada de desfășurare a cursurilor.

În campania electorală se interzice folosirea mesajelor sau sloganurilor cu caracter discriminatoriu ori a mesajelor de incitare la ură și intoleranță. În sensul prezentei legi, prin discurs care instigă la ură și la discriminare se înțelege atât discursul, cât și mesajele de propagandă electorală care incită, promovează ori justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul, alte forme de ură bazate pe intoleranță sau orice altă formă de discriminare prevăzută la art. 2 din Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.

În campania electorală sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de defăimare și învrăjbire religioasă ori etnică, precum și ofensa publică adusă simbolurilor religioase.

Partidele politice, alianțele politice și alianțele electorale, candidații independenți, precum și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale au obligația să solicite, cel mai târziu cu 40 de zile înainte de data alegerilor, conducerii posturilor de radiodifuziune și de televiziune publice și private sau, după

caz, studiourilor teritoriale ale acestora acordarea timpilor de antenă. Solicitățile făcute după acest termen nu se iau în considerare.

Circumscripțiile electorale

Pentru organizarea alegerilor se constituie circumscripții electorale la nivelul celor 41 de județe, o circumscripție în municipiul București și o circumscripție pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării. Numărul total al circumscripțiilor electorale este de 43. Denumirea, numerotarea și numărul de mandate aferent circumscripțiilor electorale sunt prevăzute în anexa nr. 1, care face parte integrantă din prezenta lege.

Birourile electorale. Oficii electorale

La nivel național se constituie un Birou Electoral Central, format din **5 judecători ai Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele și vicepreședinții Autorității Electorale Permanente și din cel mult 12 reprezentanți** ai partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale, conform legii, precum și un reprezentant desemnat de grupul parlamentar al minorităților naționale din Camera Deputaților.

Desemnarea celor 5 judecători se face de președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, în ședință publică, în cea de-a treia zi de la stabilirea datei alegerilor, prin tragere la sorți dintre judecătorii în exercițiu ai Înaltei Curți de Casație și Justiție. Data, ora și locul ședinței publice de tragere la sorți se anunță în scris partidelor politice de către președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, cu cel puțin o zi înainte de ziua desfășurării, și se aduce la cunoștință publică prin presa scrisă și audiovizuală. La organizarea și desfășurarea tragerii la sorți poate participa câte un reprezentant, desemnat ca atare, al fiecărui partid politic. Rezultatul tragerii la sorți se consemnează într-un proces-verbal, semnat de președintele și de primmagistratul-asistent ai Înaltei Curți de Casație și Justiție. Procesul-verbal constituie actul de investire.

Biroul Electoral Central are următoarele atribuții principale:

a) urmărește aplicarea unitară a dispozițiilor legale privitoare la alegeri și asigură interpretarea unitară a prevederilor acestora;

b) asigură publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a listei cuprinzând denumirea și semnele electorale ale partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale și organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale legal constituite, care au dreptul să participe la alegeri, și comunică lista tuturor birourilor electorale de circumscripție, imediat după constituirea acestora;

c) rezolvă întâmpinările referitoare la propria sa activitate și contestațiile cu privire la activitatea birourilor electorale de circumscripție; contestațiile se soluționează prin decizii care sunt obligatorii pentru biroul electoral în cauză, precum și pentru autoritățile și instituțiile publice la care se referă, sub sancțiunile prevăzute de prezenta lege;

d) preia listele de susținători ai listelor de candidați propuse de partidele politice, organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțele politice, alianțele electorale, în cazul în care acestea optează să depună listele de susținători la nivel național și comunică birourilor electorale de circumscripție lista competitorilor electorali cu drept de a depune candidaturi în toate circumscripțiile electorale;

e) face publicațiile și afișările prevăzute de prezenta lege cu privire la candidaturi;

f) centralizează, pe baza comunicărilor primite de la birourile electorale de circumscripție, numărul de candidaturi definitive depuse de către partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale; comunică situația centralizată, în termen de 24 de ore de la întocmire, comisiei speciale a Senatului și Camerei Deputaților pentru atribuirea timpilor de antenă, precum și Societății Române de Televiziune și Societății Române de Radiodifuziune;

g) stabilește, pe baza proceselor-verbale transmise de birourile electorale de circumscripție, lista partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale și a organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale care au întrunit pragul electoral, precum și lista celor care nu au întrunit pragul electoral și comunică birourilor electorale de circumscripție și dă publicității, în termen de 24 de ore de la constatare, aceste liste;

h) anulează alegerile dintr-o secție de votare sau circumscripție electorală în cazul în care constată că votarea sau stabilirea rezultatului alegerilor a avut loc prin fraudă electorală;

i) poate dispune renumărarea voturilor într-o secție de votare sau refacerea centralizării voturilor și rezultatului alegerilor dintr-o circumscripție electorală în situația în care constată, pe baza probelor administrate, că au fost comise erori ori au fost înregistrate neconcordanțe între datele înregistrate în procesele-verbale;

- j) totalizează rezultatul național, pe baza proceselor-verbale primite de la birourile electorale constituite la niveluri inferioare;
- k) transmite Autorității Electorale Permanente, după publicarea rezultatelor alegerilor în Monitorul Oficial al României, Partea I, materialele necesare redactării Cărții albe a alegerilor;
- l) stabilește, la nivel național, numărul de mandate ce revin în fiecare circumscripție electorală fiecărui partid politic, fiecărei alianțe politice, alianțe electorale, organizații a cetățenilor aparținând unei minorități naționale, fiecărui candidat independent care participă în alegeri în condițiile prezentei legi;
- m) atestă atribuirea unui mandat de deputat organizației cetățenilor aparținând minorităților naționale care a întrunit condițiile prevăzute la art. 56 și eliberează certificatul doveditor deputatului desemnat pe această bază;
- n) trimite spre publicare rezultatele finale ale alegerilor către Regia Autonomă "Monitorul Oficial";
- o) organizează și implementează un sistem de colectare de date și de informare periodică a opiniei publice privind prezența populației la vot;
- p) îndeplinește orice alte atribuții ce îi revin potrivit prezentei legi.

Cererea de anulare a alegerilor dintr-o secție de votare sau circumscripție electorală pentru fraudă electorală se poate face numai de către competitorii electorali care au participat la alegeri în circumscripția electorală respectivă. Cererea se depune la Biroul Electoral Central în termen de cel mult 48 de ore de la data încheierii votării, sub sancțiunea decăderii. Cererea trebuie temeinic motivată și însoțită de dovezile pe care se întemeiază. Lipsa probelor atrage respingerea cererii. Cererea poate fi admisă numai dacă cel care a sesizat nu este implicat în producerea fraudei și numai dacă se stabilește că aceasta a fost de natură să modifice atribuirea mandatelor. Soluționarea cererii de anulare a alegerilor de către Biroul Electoral Central se face în cel mult 3 zile de la data înregistrării acesteia. Decizia Biroului Electoral Central poate fi atacată în termen de 24 de ore de la data aducerii la cunoștință publică la Înalta Curte de Casație și Justiție, care soluționează în termen de cel mult 3 zile de la data sesizării. În termen de cel mult 10 zile de la data rămânerii definitive a admiterii cererii de anulare a alegerilor prin hotărâre judecătorească definitivă se organizează un nou scrutin, în secțiile de votare sau în circumscripția electorală unde s-a constatat fraudă electorală. Biroul de circumscripție electorală împreună cu autoritățile administrației publice locale vor asigura buna desfășurare a noului scrutin, cu aplicarea corespunzătoare a dispozițiilor prezentei legi. Până la obținerea noilor rezultate se suspendă operațiunile electorale privind numărarea voturilor și constatarea rezultatelor.

Prin **fraudă electorală** se înțelege, în sensul prezentei legi, orice faptă incriminată de lege care are loc înaintea, în timpul sau după încheierea votării ori în timpul numărării voturilor și încheierii proceselor-verbale și care are ca rezultat denaturarea voinței alegătorilor și crearea de avantaje concretizate prin mandate în plus pentru un competitor electoral.

În exercitarea atribuțiilor ce îi revin potrivit prevederilor prezentei legi, Biroul Electoral Central adoptă decizii și hotărâri. Hotărârile Biroului Electoral Central se dau pentru interpretarea unitară a legii și sunt general obligatorii. Deciziile Biroului Electoral Central se dau în aplicarea prevederilor prezentei legi, precum și în soluționarea întâmpinărilor și contestațiilor pe care este competent să le soluționeze. Deciziile Biroului Electoral Central sunt obligatorii pentru toate autoritățile, instituțiile publice, birourile electorale, precum și pentru toate organismele cu atribuții în materie electorală, de la data aducerii la cunoștință în ședință publică. Deciziile se aduc la cunoștință în ședință publică și prin orice mijloc de publicitate, iar hotărârile se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Biroul Electoral Central își încetează activitatea în termen de 48 de ore de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a rezultatului alegerilor, potrivit prevederilor prezentei legi.

La nivelul fiecăreia dintre cele 43 de circumscripții electorale se constituie un **birou electoral de circumscripție** format din **3 judecători, un reprezentant al Autorității Electorale Permanente și din cel mult 12 reprezentanți** ai partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale și ai organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale care participă la alegeri, conform prezentei legi, în circumscripția electorală respectivă. Biroul electoral de circumscripție pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării are sediul în municipiul București.

Birourile electorale de circumscripție au următoarele **atribuții**:

- a) veghează la organizarea din timp a secțiilor de votare, urmăresc și asigură aplicarea unitară și respectarea dispozițiilor legale privitoare la alegeri de către toate autoritățile, instituțiile și organismele cu responsabilități în materie electorală din cadrul circumscripției;

- b)** înregistrează candidaturile depuse la nivelul circumscripției;
- c)** comunică, în termen de 24 de ore de la rămânerea definitivă a candidaturilor, Biroului Electoral Central listele de candidați, precum și candidaturile independente la nivelul circumscripției;
- d)** fac publicațiile și afișările prevăzute de prezenta lege cu privire la candidaturi;
- e)** constată rămânerea definitivă a candidaturilor;
- f)** rezolvă întâmpinările referitoare la propria lor activitate și contestațiile cu privire la operațiunile birourilor electorale ale secțiilor de votare sau, după caz, oficiilor electorale din cadrul circumscripției electorale în care funcționează; contestațiile se soluționează prin decizii care sunt obligatorii pentru biroul electoral în cauză, precum și pentru autoritățile și instituțiile publice la care se referă, sub sancțiunile prevăzute de prezenta lege;
- g)** distribuie birourilor electorale ale secțiilor de votare, prin intermediul primarilor, pe bază de proces-verbal de predare-primire, buletinele de vot, ștampila de control și ștampilele cu mențiunea "VOTAT", formularele pentru încheierea proceselor-verbale, precum și celelalte materiale necesare procesului electoral. Biroul Electoral de Circumscripție al Municipiului București distribuie aceste materiale oficiilor electorale; Biroul electoral de circumscripție pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării distribuie aceste materiale birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate, cu sprijinul logistic al Ministerului Afacerilor Externe;
- h)** stabilesc mandatele ce revin, la nivelul circumscripției, fiecărui partid politic, fiecărei alianțe politice, alianțe electorale, organizații a cetățenilor aparținând unei minorități naționale, fiecărui candidat independent care participă în alegeri în condițiile prezentei legi;
- i)** eliberează candidaților declarații aleși certificatul doveditor al alegerii;
- j)** înaintează Biroului Electoral Central procesele-verbale cuprinzând rezultatul alegerilor la nivelul circumscripției electorale în care funcționează, precum și întâmpinările, contestațiile și procesele-verbale primite de la birourile electorale ale secțiilor de votare;
- k)** îndeplinesc orice alte atribuții ce le revin potrivit prezentei legi.

Oficiile electorale de sector au următoarele atribuții:

- a)** urmăresc aplicarea dispozițiilor legale privitoare la alegeri în sectoarele la nivelul cărora funcționează și veghează la organizarea din timp a secțiilor de votare;
- b)** rezolvă întâmpinările referitoare la propria lor activitate și contestațiile cu privire la operațiunile birourilor electorale ale secțiilor de votare de pe teritoriul sectorului la nivelul căruia funcționează;
- c)** distribuie birourilor electorale ale secțiilor de votare, prin intermediul primarilor, buletinele de vot, ștampila de control și ștampilele cu mențiunea "VOTAT", formularele pentru încheierea proceselor-verbale, precum și celelalte materiale necesare procesului electoral;
- d)** totalizează rezultatul alegerilor, conform proceselor-verbale primite de la birourile electorale ale secțiilor de votare din subordine, și transmit rezultatele către Biroul Electoral de Circumscripție al Municipiului București, căruia i se subordonează;
- e)** înaintează biroului electoral de circumscripție căruia i se subordonează procesele-verbale cuprinzând rezultatul alegerilor de pe raza sectorului respectiv, precum și întâmpinările, contestațiile și procesele-verbale primite de la birourile electorale ale secțiilor de votare.

Secțiile de votare

Autoritatea Electorală Permanentă administrează Registrul secțiilor de votare din țară, care reprezintă o bază de date centralizată privind delimitarea, numerotarea, sediile și dotarea secțiilor de votare. Registrul secțiilor de votare este public.

În termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, Autoritatea Electorală Permanentă aduce la cunoștință publică Registrul secțiilor de votare din țară, pe baza evidențelor deținute de către Autoritatea Electorală Permanentă la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Delimitarea secțiilor de votare din țară și stabilirea sediilor acestora se actualizează de către primari, prin dispoziție, numai cu avizul conform al Autorității Electorale Permanente.

Numerotarea secțiilor de votare din țară se actualizează de către Autoritatea Electorală Permanentă la nivelul fiecărui județ, respectiv al municipiului București, începând cu localitatea reședință de județ și continuând cu cele din municipii, orașe și comune, în ordinea alfabetică a acestora. În municipiile cu subdiviziuni administrativ-teritoriale, numerotarea se face cu respectarea ordinii acestor subdiviziuni, prevăzută de lege.

Până cel mai târziu cu 30 de zile înainte de data votării, primarii aduc la cunoștință publică, cu ajutorul prefectilor, delimitarea și numerotarea fiecărei secții de votare din țară, precum și sediile acestora, în condițiile stabilite de Autoritatea Electorală Permanentă, prin hotărâre.

Birourile electorale ale secțiilor de votare sunt alcătuite dintr-un președinte, un loțiitor al acestuia, care sunt de regulă magistrați sau juriști, și cel mult 8 reprezentanți ai partidelor politice parlamentare și ai Grupului parlamentar al minorităților naționale din Camera Deputaților în numele organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale membre ale acestuia care participă la alegeri. Birourile electorale ale secțiilor de votare nu pot funcționa cu mai puțin de 5 membri. Dacă birourile electorale ale secțiilor de votare nu ating pragul de 8 reprezentanți, numărul acestora se completează cu reprezentanți ai celorlalte partide politice, organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțelor politice și alianțelor electorale participante la alegeri, prin tragere la sorți.

Birourile electorale ale secțiilor de votare din străinătate sunt alcătuite dintr-un președinte, un loțiitor al acestuia și cel mult 8 reprezentanți ai partidelor politice parlamentare și ai Grupului parlamentar al minorităților naționale din Camera Deputaților în numele organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale membre ale acestuia care participă la alegeri. Birourile electorale ale secțiilor de votare din străinătate nu pot funcționa cu mai puțin de 3 membri, dintre care unul este președinte.

Registrul electoral

Registrul electoral este un sistem informatic național de înregistrare și actualizare a datelor de identificare a cetățenilor români cu drept de vot și a informațiilor privind arondarea acestora la secțiile de votare.

Registrul electoral funcționează în vederea asigurării următoarelor obiective:

- a) înregistrarea și actualizarea datelor de identificare a cetățenilor români cu drept de vot;
- b) realizarea comunicărilor prevăzute de lege privind datele de identificare a alegătorilor și arondarea acestora la secțiile de votare;
- c) arondarea cetățenilor români cu drept de vot la secțiile de votare;
- d) realizarea listelor electorale permanente;
- e) realizarea comunicărilor prevăzute de lege privind actualizarea listelor electorale permanente.

Registrul electoral este structurat pe județe, municipii, orașe, comune, pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în țară, iar pentru cei cu domiciliul sau reședința în străinătate, pe state și localități.

Fiecare alegător figurează în Registrul electoral o singură dată, fiind arondat la o singură secție de votare.

Datele care se înscriu în Registrul electoral pentru fiecare alegător cu domiciliul în România sunt următoarele:

- a) numele și prenumele, precum și numele avut înainte de căsătorie sau a modificării administrative a numelui;
- b) data nașterii;
- c) locul nașterii;
- d) codul numeric personal;
- e) țara în care își are reședința, dacă este cazul;
- f) adresa de domiciliu;
- g) adresa de reședință, în țară, precum și perioada de valabilitate a acesteia;
- h) seria și numărul actului de identitate;
- i) data emiterii actului de identitate;
- j) data expirării actului de identitate;
- k) numărul secției de votare.

Datele care se înscriu în Registrul electoral pentru fiecare alegător care și-a stabilit domiciliul în străinătate sunt următoarele:

- a) numele și prenumele, precum și numele avut înainte de căsătorie sau a modificării administrative a numelui;
- b) data nașterii;
- c) locul nașterii;
- d) codul numeric personal;
- e) adresa de domiciliu;
- f) numărul pașaportului;

g) data eliberării pașaportului;

h) data expirării pașaportului.

În plus față de datele menționate mai sus, pentru fiecare alegător care și-a stabilit domiciliul în străinătate și care locuiește temporar în România se înscriu următoarele date:

a) adresa de reședință din România;

b) seria și numărul cărții de identitate provizorii;

c) data emiterii cărții de identitate provizorii;

d) data expirării cărții de identitate provizorii.

Listele electorale

Listele electorale cuprind cetățenii cu drept de vot înscriși în Registrul electoral. Acestea sunt permanente și suplimentare.

Listele electorale permanente din țară se întocmesc și se tipăresc de către primari, pe secții de votare, pe baza datelor și informațiilor cuprinse în Registrul electoral.

Până cel mai târziu cu 10 zile înaintea datei alegerilor, dar nu mai târziu de 24 de ore de la solicitare, primarii sunt obligați să pună la dispoziția partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale și organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale care participă la alegeri, la cererea și pe cheltuiala acestora, un extras din Registrul electoral, cuprinzând alegătorii din respectiva unitate administrativ-teritorială, respectiv numele, prenumele, data nașterii și domiciliul, precum și secția de votare la care au fost arondați, pe suport electronic sau hârtie.

Listele electorale permanente cuprinzând alegătorii cu domiciliul sau reședința în România se tipăresc de către primari, în două exemplare, până cel mai târziu cu 3 zile înaintea datei alegerilor, și cuprind: numele și prenumele alegătorului, codul numeric personal, domiciliul sau reședința, după caz, seria și numărul actului de identitate, numărul circumscripției electorale, numărul secției de votare și o rubrică destinată semnăturii alegătorului. Listele electorale permanente cuprinzând alegătorii cu domiciliul sau reședința în România se semnează de primar și de secretarul unității administrativ-teritoriale. Un exemplar se păstrează de către secretarul unității administrativ-teritoriale, iar un exemplar se predă birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Listele electorale permanente din străinătate cuprind: numele și prenumele alegătorului, codul numeric personal, domiciliul sau reședința din străinătate, după caz, seria și numărul actului de identitate, numărul circumscripției electorale, numărul secției de votare și o rubrică destinată semnăturii alegătorului. Listele electorale permanente din străinătate se semnează de către împuterniciții președintelui Autorității Electorale Permanente.

Autoritatea Electorală Permanentă comunică Biroului Electoral Central, în cel mult 24 de ore de la data constituirii acestuia, numărul alegătorilor înscriși în Registrul electoral și numărul minim întreg nerotunjit de semnături necesar pentru susținerea candidaturilor la nivel național, precum și în fiecare circumscripție electorală.

În termen de 24 de ore de la data constituirii birourilor electorale de circumscripție, Biroul Electoral Central comunică acestora informațiile prevăzute anterior.

Toate comunicările se aduc de îndată la cunoștință publică, prin publicare pe site-ul Biroului Electoral Central sau pe site-urile birourilor electorale de circumscripție, după caz.

Candidaturile

Listele de candidați și candidaturile independente pentru Senat și Camera Deputaților se depun la birourile electorale de circumscripție, până cel mai târziu cu 45 de zile înaintea datei alegerilor.

Listele de candidați și candidaturile independente pentru Senat și Camera Deputaților în circumscripția electorală pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării se depun la biroul electoral pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării, **până cel mai târziu cu 60 de zile înaintea datei alegerilor.**

Listele de candidați propuse de către organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale pentru toate circumscripțiile electorale se depun la Biroul Electoral Central, până cel mai târziu cu 60 de zile înaintea datei alegerilor.

Listele de candidați pentru alegerea senatorilor și deputaților trebuie întocmite astfel încât să asigure reprezentarea ambelor sexe, cu excepția listelor care conțin un singur candidat.

Numărul de candidați de pe fiecare listă poate fi mai mare decât numărul mandatelor rezultate din norma de reprezentare cu doi până la un sfert din aceste mandate; fracțiunile se întregesc la cifra 1, indiferent de mărimea acestora.

În aceeași circumscripție electorală, un partid politic, o alianță politică sau o alianță electorală poate propune, pentru fiecare dintre Camerele Parlamentului, numai o singură listă de candidați. Partidele politice din alianțele politice sau alianțele electorale pot participa la alegeri numai pe listele alianței. Un partid nu poate face parte decât dintr-o singură alianță politică sau alianță electorală.

Nu se admit candidaturi independente pe listele de candidați depuse de partidele politice, alianțele politice sau alianțele electorale. Nu se admit nici liste de candidați independenți.

O persoană poate candida fie pentru un mandat de deputat, fie pentru un mandat de senator și numai într-o singură circumscripție electorală.

Candidaturile pe mai multe liste de candidați sau atât pe liste, cât și ca independent sunt nule de drept. Nulitatea se constată prin hotărâre a biroului electoral al circumscripției electorale sau, după caz, a Biroului Electoral Central.

Propunerile de candidați se fac în 4 exemplare, de către partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale, organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale care participă (a alegeri, sub semnătura conducerii acestora sau a persoanelor desemnate pentru a le semna, iar în cazul candidaților independenți, pe baza declarației de acceptare a candidaturii semnate de aceștia.

În cazul alianțelor politice și al alianțelor electorale, propunerile de candidați vor fi semnate de conducerea fiecărui partid din alianță.

Propunerile de candidați trebuie să cuprindă circumscripția electorală, numele., prenumele, codul numeric personal, domiciliul, locul și data nașterii, ocupația, profesia, precum și Camera Parlamentului pentru care aceștia candidează, iar în cazul alianțelor politice sau electorale, partidul care i-a propus.

Propunerile de candidați vor fi însoțite de declarațiile de acceptare a candidaturii, semnate și datate de candidați, precum și de declarația de avere și declarația de interese ale fiecărui candidat.

Declarația de acceptare a candidaturii va cuprinde circumscripția electorală în care candidează, numele, prenumele, codul numeric personal, partidul politic sau alianța care l-a propus, profesia, ocupația și apartenența politică a candidatului, consimțământul expres al acestuia de a candida pentru funcția respectivă, precum și precizarea că întrunește condițiile prevăzute de lege pentru a candida.

Toți candidații născuți înainte de data de 1 ianuarie 1976 vor da o declarație pe propria răspundere, potrivit legii penale, privind apartenența sau neapartenența la securitate ca poliție politică.

Nu pot candida persoanele care, la data depunerii candidaturii, nu îndeplinesc condițiile prevăzute de lege, condițiile prevăzute la art. 37 din Constituția României, republicată, pentru a fi alese și persoanele care la data depunerii candidaturii au fost condamnate definitiv la pedepse privative de libertate pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, dacă nu a intervenit reabilitarea, amnistia postcondamnatorie sau dezincriminarea.

Partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale care depun la Biroul Electoral Central o listă de susținători cuprinzând cel puțin 0,5% din numărul total al alegătorilor înscrși în Registrul electoral la nivel național pot depune liste de candidați în toate circumscripțiile electorale. În acest caz, prevederile art. 53 alin. (2) se aplică în mod corespunzător.

Partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale care optează să depună listele de susținători la birourile electorale de circumscripție pot depune liste de candidați numai dacă acestea sunt susținute de minimum 0,5% din numărul total al alegătorilor înscrși în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reședință în circumscripția respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători.

Candidații independenți trebuie să fie susținuți de minimum 0,5% din numărul total al alegătorilor înscrși în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reședință în circumscripția respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 500 de alegători.

Lista susținătorilor trebuie să cuprindă data alegerilor, denumirea partidului politic, alianței politice, alianței electorale sau a organizației cetățenilor aparținând minorităților naționale ori numele și prenumele candidatului independent, după caz, numele și prenumele susținătorului, data nașterii susținătorului, denumirea, seria și numărul actului de identitate al susținătorului, precum și semnătura acestuia. În cazul listei susținătorilor pentru alianțele electorale se poate menționa numai denumirea partidului politic, alianței politice sau a organizației cetățenilor aparținând minorităților naționale care face parte din alianța electorală și care prelucrează datele susținătorilor. În lista susținătorilor se vor menționa, de asemenea, numele,

prenumele și codul numeric personal ale persoanei care a întocmit-o. Persoana care a întocmit lista este obligată să depună o declarație pe propria răspundere prin care să ateste veridicitatea semnăturilor susținătorilor.

Lista susținătorilor constituie un act public, cu toate consecințele prevăzute de lege. Susținătorii pot fi numai cetățeni cu drept de vot și cu domiciliul sau reședința în circumscripția electorală pentru care se propun candidați. Un alegător poate susține mai multe liste de candidați sau candidați independenți.

Desfășurarea votării

În ziua alegerilor, activitatea biroului electoral al secției de votare începe la ora 6,00. Președintele biroului electoral al secției de votare, în prezența celorlalți membri și, după caz, a persoanelor acreditate, verifică urnele, listele electorale, buletinele de vot și ștampilele, consemnând, într-un proces-verbal, numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, numărul pachetelor de buletine de vot, separat pentru Senat și Camera Deputaților, precum și numărul ștampilelor cu mențiunea "VOTAT". După încheierea acestei operații închide și sigilează urnele, aplicând ștampila de control a secției de votare.

Pe măsură ce deschide pachetele sigilate, președintele este obligat să asigure aplicarea ștampilei de control pe ultima pagină a fiecărui buletin de vot din acestea.

Votarea începe la ora 7,00 și are loc până la ora 21,00.

În ziua de sâmbătă, la încheierea programului de votare, președinții birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate, în prezența celorlalți membri, iau următoarele măsuri:

a) sigilează urnele de vot prin lipirea de benzi de hârtie pe deschizăturile acestora, pe care le semnează după ce aplică în prealabil ștampila de control;

b) introduc ștampilele cu mențiunea «VOTAT» într-un plic pe care îl sigilează și pe care aplică ștampila de control;

c) încheie un proces-verbal în care consemnează numărul buletinelor de vot nefolosite și numărul alegătorilor prezenți la vot.

La plecarea din localul de vot, după realizarea operațiunilor prevăzute anterior, președintele biroului electoral al secției de votare sigilează toate căile de acces în localul de vot cu benzi de hârtie, pe care le semnează după ce aplică în prealabil ștampila de control. Este interzisă părăsirea localului de vot cu ștampila de control, ștampile cu mențiunea «VOTAT», buletine de vot sau liste electorale.

În ziua de duminică, la începerea programului de votare, ridicarea sigiliilor se va face de către președintele biroului electoral al secției de votare din străinătate, în prezența celorlalți membri ai biroului electoral al secției de votare, numai după ce s-a verificat integritatea sigiliilor, a listelor electorale și a buletinelor de vot nefolosite.

Alegătorii votează numai la secția de votare la care este arondată strada sau localitatea unde își au domiciliul ori reședința, conform prezentei legi. În cazul în care, în ziua votării, alegătorii se află în altă unitate administrativ-teritorială din cadrul aceleiași circumscripții electorale, aceștia pot vota la orice secție de votare din cadrul circumscripției electorale unde își au domiciliul sau reședința.

Accesul alegătorilor în sala de votare are loc în serii corespunzătoare numărului cabinelor. Fiecare alegător prezintă actul de identitate și, după caz, documentul care dovedește reședința operatorului de calculator al biroului electoral al secției de votare, care înscrie codul numeric personal al alegătorului în Sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal.

În cazul în care alegătorul nu figurează în lista electorală permanentă existentă în secția de votare respectivă, Sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal semnalează dacă:

a) persoana care s-a prezentat la vot a împlinit vârsta de 18 ani până în ziua votării inclusiv;

b) persoana care s-a prezentat la vot și-a pierdut drepturile electorale;

c) persoana care s-a prezentat la vot este arondată la altă secție de votare;

d) persoana care s-a prezentat la vot este omisă din lista electorală permanentă, are domiciliul sau reședința în raza teritorială a secției de votare respective și dacă a formulat o solicitare de a fi înscrisă în Registrul electoral cu adresa de reședință;

e) persoana care s-a prezentat la vot și-a mai exercitat dreptul de vot la același scrutin.

La ora 21,00, președintele biroului electoral al secției de votare declară votarea încheiată și dispune închiderea localului de vot. Alegătorii care la ora 21,00 se află la sediul secției de votare, precum și cei care se află la rând în afara sediului secției de votare pentru a intra în localul de vot pot să își exercite dreptul de

vot, în condițiile prezentei legi. La ora 21,00, urna specială trebuie să se afle în localul secției de vot. Alegătorii aflați în situațiile prevăzute anterior pot vota până cel mult la ora 23,59.

Stabilirea rezultatelor votării

După închiderea localului secției de vot, președintele, în prezența membrilor biroului electoral și a persoanelor acreditate, verifică starea sigiliilor de pe urnele de votare, sigilează fanta urnelor de votare și introduce ștampilele cu mențiunea "VOTAT" într-un plic care se sigilează prin aplicarea ștampilei de control a secției de votare. Dispariția uneia sau a mai multor ștampile se consemnează în procesul-verbal.

După efectuarea operațiunii anterioare, președintele biroului electoral al secției de votare anulează buletinele de vot rămase neîntrebuințate și consemnează distinct, în procesele-verbale pentru fiecare tip de alegere, numărul buletinelor de vot anulate. În cazul în care există pachete intacte cu buletine de vot, mențiunea "ANULAT" se înscrie o singură dată pe pachetul respectiv și se aplică o singură dată ștampila de control.

Se numără toți alegătorii din listele electorale permanente și suplimentare care au participat la vot și se consemnează numărul lor în rubricile corespunzătoare din procesele-verbale. Se îndosariază listele electorale suplimentare în ordinea întocmirii lor.

Pentru fiecare tip de alegere se adună buletinele de vot utilizate așa cum rezultă din listele de alegător cu buletinele de vot neutilizate și anulate. Suma acestora, care trebuie să corespundă cu numărul de buletine primite în cadrul secției de votare, se consemnează în procesul-verbal. În cazul în care suma lor este alta decât numărul de buletine de vot primite, se precizează în procesul-verbal motivul pentru care apare eroarea, luându-se în considerare și întâmpinările și contestațiile adresate biroului electoral al secției de votare.

În cazul în care suma nu se verifică, membrii biroului electoral al secției de votare pot avea opinii separate. Acestea se consemnează în procesul-verbal.

După aceste operațiuni se procedează la deschiderea urnelor. Deschiderea urnelor se face în mod succesiv. Următoarea urnă se deschide numai după ce se efectuează numărătoarea buletinelor de vot și se consemnează rezultatele în procesul-verbal de la urna anterioară.

Președintele va citi, cu voce tare, la deschiderea fiecărui buletin, denumirea competitorului electoral votat și va arăta buletinul de vot celor prezenți.

Pe formularul tipizat elaborat de Autoritatea Electorală Permanentă, unul dintre membrii biroului electoral, asistat de cel puțin încă un membru al acestuia, consemnează opțiunea ce rezultă prin citirea fiecărui buletin de vot.

Fiecare buletin de vot citit și consemnat în formular este așezat de către președinte, ajutat de ceilalți membri ai biroului electoral, într-un pachet separat pentru fiecare competitor electoral.

Pentru buletinele de vot nule, voturi albe, precum și pentru cele contestate se fac pachete separate.

Sunt nule buletinele de vot care nu poartă ștampila de control a biroului electoral al secției de votare, buletinele de vot având alt model decât cel legal aprobat sau la care ștampila este aplicată pe mai multe patrulete ori în afara acestora. Aceste buletine de vot nu intră în calculul voturilor valabil exprimate.

În cazul în care există buletine de vot pentru care există opinii diferite privind valabilitatea votului, acesta va fi atribuit unui candidat sau va fi considerat nul, în funcție de părerea majorității membrilor biroului electoral al secției de votare.

Sunt voturi albe buletinele care nu au aplicată ștampila "VOTAT". Aceste buletine nu intră în calculul voturilor valabil exprimate.

Procesele-verbale se semnează de președinte, de locuitorul acestuia, precum și de membrii biroului electoral al secției de votare și vor purta ștampila de control a acesteia.

Lipsa semnăturilor unor membri ai biroului electoral al secției de votare nu influențează asupra valabilității procesului-verbal. Președintele va menționa motivele care au împiedicat semnarea.

Fiecare membru al biroului electoral al secției de votare are dreptul de a obține o copie a procesului-verbal, semnată de către președintele secției de votare sau de către locuitorul acestuia, după caz, și de către ceilalți membri ai biroului.

Constatarea rezultatelor

După primirea dosarelor, biroul electoral de circumscripție încheie, separat pentru Senat și pentru Camera Deputaților, câte un proces-verbal cuprinzând totalizarea voturilor valabil exprimate pentru fiecare

partid politic, alianță politică, alianță electorală și candidat independent, pe care îl înainteză în termen de 24 de ore la Biroul Electoral Central.

După primirea proceselor-verbale încheiate de către birourile electorale ale circumscripțiilor, Biroul Electoral Central stabilește partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale care îndeplinesc pragul electoral, separat pentru Senat și pentru Camera Deputaților. Pragul electoral reprezintă numărul minim necesar de voturi valabil exprimate pentru reprezentarea parlamentară, calculat după cum urmează:

a) 5% din totalul voturilor valabil exprimate la nivel național sau 20% din totalul voturilor valabil exprimate în cel puțin 4 circumscripții electorale pentru toți competitorii electorali;

b) în cazul alianțelor politice și alianțelor electorale, la pragul de 5% prevăzut la lit. a) se adaugă, pentru al doilea membru al alianței, 3% din voturile valabil exprimate pe întreaga țară și, pentru fiecare membru al alianței, începând cu al treilea, câte un singur procent din voturile valabil exprimate în toate circumscripțiile electorale, fără a se putea depăși 10% din aceste voturi.

Pragul electoral este egal cu numărul întreg, fără zecimale, nerotunjit, rezultat din înmulțirea punctelor procentuale stabilite conform legii.

După primirea de la Biroul Electoral Central a constatării cu privire la partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale care întrunesc și care nu întrunesc pragul electoral, biroul electoral de circumscripție procedează la atribuirea mandatelor de deputat, respectiv de senator. La lucrările efectuate de biroul electoral de circumscripție au dreptul să asiste candidații și persoanele acreditate.

Atribuirea de mandate se face avându-se în vedere numai partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale care au întrunit pragul electoral, în mod distinct pentru Senat și pentru Camera Deputaților, precum și candidații independenți care au obținut un număr de voturi cel puțin egal cu coeficientul electoral al circumscripției în care au candidat.

Repartizarea și atribuirea mandatelor de deputat și de senator se fac în două etape: la nivelul fiecărei circumscripții electorale și la nivel național:

a) la nivelul circumscripției electorale, biroul electoral stabilește, separat pentru Senat și pentru Camera Deputaților, coeficientul electoral al circumscripției, prin împărțirea numărului total de voturi valabil exprimate pentru toate listele de candidați ale partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale și ale organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale ce întrunesc condiția prevăzută de lege și pentru candidații independenți la numărul de deputați, respectiv de senatori, ce urmează să fie aleși în acea circumscripție; coeficientul electoral este numărul întreg, fără zecimale, nerotunjit, rezultat din această împărțire;

b) fiecărei liste *i* se repartizează atâtea mandate de câte ori coeficientul electoral al circumscripției electorale se include în voturile valabil exprimate pentru acea listă;

c) atribuirea mandatelor se face de biroul electoral de circumscripție, în ordinea înscrierii candidaților pe listă;

d) pentru candidații independenți se atribuie fiecăruia câte un mandat, dacă a obținut un număr de voturi valabil exprimate cel puțin egal cu coeficientul electoral pentru deputați sau pentru senatori, după caz; candidații independenți participă la repartizarea mandatelor numai în prima etapă, cea de la nivelul circumscripției; un candidat independent nu poate primi decât un singur mandat;

e) voturile rămase, adică cele neutilizate sau inferioare coeficientului electoral, obținute de listele de candidați ale partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale și organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale ce întrunesc condiția prevăzută de lege, precum și mandatele ce nu au putut fi atribuite de biroul electoral de circumscripție se comunică de acesta Biroului Electoral Central, pentru a fi repartizate centralizat.

Biroul Electoral Central însumează, separat pentru Senat și pentru Camera Deputaților, voturile neutilizate și pe cele inferioare coeficientului electoral de circumscripție din toate circumscripțiile electorale, pentru fiecare partid politic, alianță politică, alianță electorală sau organizație a cetățenilor aparținând minorităților naționale care întrunește condiția prevăzută de lege; numărul voturilor astfel obținute de fiecare partid politic, alianță politică și alianță electorală se împarte la 1, 2, 3, 4 etc., făcându-se atâtea operații de împărțire câte mandate nu au putut fi atribuite la nivelul circumscripțiilor electorale; valoarea zecimală a câtului obținut din aceste împărțiri se va trunchia după a 15-a zecimală, fără rotunjire; câturile rezultate din împărțire, indiferent de lista din care provin, se clasifică în ordine descrescătoare, până la concurența

numărului de mandate neatribuite; cel mai mic dintre aceste cături constituie coeficientul electoral național, pentru senatori și, separat, pentru deputați; fiecărui partid politic, fiecărei alianțe politice sau alianțe electorale i se repartizează atâtea mandate de deputați sau, după caz, de senatori, de câte ori coeficientul electoral național se cuprinde în numărul total al voturilor valabil exprimate pentru partidul politic, alianța politică sau alianța electorală respectivă, rezultat din însumarea națională a voturilor neutilizate și a celor inferioare coeficientului electoral de circumscripție.

Desfășurarea mandatelor repartizate pe circumscripții electorale se face de Biroul Electoral Central, după cum urmează:

a) pentru fiecare partid politic, alianță politică, alianță electorală sau organizație a cetățenilor aparținând minorităților naționale, cărora le-au revenit mandate, se împarte numărul voturilor neutilizate și ai celor inferioare coeficientului electoral de circumscripție, din fiecare circumscripție electorală, la numărul total al voturilor valabil exprimate pentru acel partid politic, acea alianță politică sau alianță electorală avut în vedere la repartizarea mandatelor naționale; rezultatul astfel obținut pentru fiecare circumscripție se înmulțește cu numărul de mandate convenite partidului, alianței politice, alianței electorale sau organizației cetățenilor aparținând minorităților naționale; datele obținute se ordonează descrescător la nivelul țării și, separat, descrescător în cadrul fiecărei circumscripții; în circumscripțiile în care două sau mai multe partide politice, alianțe politice, alianțe electorale, organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale, în urma calculelor făcute, nu pot fi departajate în vederea determinării repartitorului circumscripției respective, departajarea pentru ordonarea descrescătoare se va face având în vedere întâi numărul voturilor rămase neutilizate în respectiva circumscripție, apoi numărul de voturi valabil exprimate în cadrul circumscripției, apoi numărul voturilor valabil exprimate la nivel național, iar, în final, dacă niciunul din criteriile anterioare nu duce la departajare, prin tragere la sorți, organizată de Biroul Electoral Central; pentru fiecare circumscripție se iau în calcul primele partide politice, alianțe politice, alianțe electorale sau organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale, în limita mandatelor ce au rămas de repartizat în circumscripția respectivă; ultimul număr din această operațiune reprezintă repartitorul acelei circumscripții; în continuare, se procedează la repartizarea mandatelor pe circumscripții în ordinea partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale, precum și a circumscripțiilor din lista ordonată pe țară, astfel: primul număr din lista ordonată la nivel național se împarte la repartitorul circumscripției de la care provine, rezultând numărul de mandate ce îi revin în circumscripția respectivă; în continuare se procedează identic cu numerele următoare din lista ordonată la nivel național; în situația în care s-a epuizat numărul de mandate convenite unui partid politic, unei alianțe politice, unei alianțe electorale sau unei organizații a cetățenilor aparținând minorităților naționale ori dintr-o circumscripție electorală, operațiunea se continuă fără acestea; dacă numărul din lista ordonată la nivel național este mai mic decât repartitorul de circumscripție, se acordă un mandat;

b) în cazul în care nu este posibilă acordarea mandatelor în ordinea ce rezultă din aplicarea prevederilor lit. a), Biroul Electoral Central are în vedere circumscripția electorală în care partidul politic, alianța politică, alianța electorală sau organizația cetățenilor aparținând minorităților naționale are cel mai mare număr de candidați sau un candidat, cărora nu li s-au atribuit mandate, iar dacă și astfel au rămas mandate neindividualizate pe circumscripții, circumscripția electorală în care partidul politic, alianța politică, alianța electorală sau organizația cetățenilor aparținând minorităților naționale are cele mai multe voturi neutilizate ori cele mai multe voturi inferioare coeficientului electoral de circumscripție;

c) dacă după aplicarea prevederilor lit. a) și b) au mai rămas mandate nedesfășurate pe circumscripții, Biroul Electoral Central le stabilește pe baza acordului partidelor politice, alianțelor politice sau alianțelor electorale cărora li se cuvin aceste mandate, iar în lipsa unui acord, prin tragere la sorți, în termen de 24 de ore de la încheierea operațiunilor anterioare.

Mandatele desfășurate pe listele de candidați se atribuie candidaților de biroul electoral de circumscripție, în ordinea înscrierii acestora pe listă.

Biroul electoral de circumscripție eliberează certificatul doveditor al alegerii senatorilor și deputaților cărora li s-au atribuit mandate, în termen de 24 de ore de la încheierea fiecărei operațiuni de atribuire.

În cazul în care organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale optează pentru depunerea aceleiași liste de candidați în toate circumscripțiile electorale, mandatul de deputat revine, în ordinea înscrierii, candidatului aflat pe lista organizației minorității naționale respective.

12.4. Scurte considerații privind referendumul

Termenul de referendum își are originea în dreptul roman, unde referendumul (gerunziul verbului *referare*) desemna o procedură de consultare directă a cetățenilor cu privire la o anumită problemă, în acest fel fiind legitimată decizia adoptată în problema supusă consultării. Referendumul apare astfel ca fiind instrument al democrației directe, prin care alegătorii își exprimă opinia și adoptă o decizie în mod direct, fără niciun intermediar.

Cât privește reglementarea națională, Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului prevede că referendumul național constituie forma și mijlocul de consultare directă și de exprimare a voinței suverane a poporului român cu privire la revizuirea Constituției, demiterea Președintelui României, probleme de interes național. Este, de asemenea, reglementat și referendumul local.

După *criteriul competenței discreționare lăsate inițiatorului referendumului*

-**Referendum obligatoriu** – se organizează *ex officio*, de îndată ce sunt întrunite condițiile prevăzute de lege și de regulă are caracter decizional;

-**Referendum facultativ** – este prevăzut ca posibil de Constituție, dar depinde de manifestarea expresă de voință a unei autorități.

După *efectele produse*

-**Referendum decizional** – produce efecte juridice obligatorii:

– **normativ** – cel care tinde la adoptarea unui act normativ;

– **abrogativ** – cel care tinde la abrogarea unui act normativ.

-**Referendum consultativ** – nu produce efecte juridice obligatorii.

După *sfera problemelor vizate și modul de organizare*

-**Referendum național** – acel referendum organizat la nivelul unui stat unitar sau al unor state federale, referitor la probleme care interesează colectivitățile statale;

-**Referendum local** – acel referendum organizat în unitățile administrativ-teritoriale ale statului, referitor la probleme care interesează colectivitățile locale.

Tipuri de referendum

Referendumul național constituie forma și mijlocul de consultare directă și de exprimare a voinței suverane a poporului român cu privire la:

- revizuirea Constituției;
- demiterea Președintelui României;
- probleme de interes național.

Au dreptul de a participa la referendum toți cetățenii români care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua referendumului inclusiv, cu excepția debililor sau a alienaților mintal puși sub interdicție, precum și a persoanelor condamnate prin hotărâre judecătorească definitivă la pierderea drepturilor electorale.

Referendumul național și referendumul local se organizează și se desfășoară potrivit prevederilor prezentei legi.

Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puțin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente. Rezultatul referendumului este validat dacă opțiunile valabil exprimate reprezintă cel puțin 25% din cei înscrși pe listele electorale permanente.

Referendumul privind revizuirea Constituției

Inițiativa și procedura revizuirii **Constituției** sunt supuse dispozițiilor prevăzute la art. 150 și 151 din **Constituția României**, republicată, și prezentei legi. Organizarea și desfășurarea referendumului cu privire la revizuirea Constituției, precum și rezultatul acestuia sunt obligatorii.

Proiectul legii constituționale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergență se trimite de îndată Curții Constituționale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că inițiativa legislativă de revizuire depășește limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată și se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată.

Dacă Curtea Constituțională constată că inițiativa legislativă de revizuire nu depășește limitele revizuirii, proiectul legii constituționale se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, împreună cu decizia Curții Constituționale. Cetățenii României sunt chemați să își exprime voința prin vot în cadrul referendumului național cu privire la revizuirea Constituției, în ultima duminică a perioadei de 30 de zile

prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituția României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituționale, Guvernul având obligația de a aduce la cunoștința publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia și data referendumului național.

Cetățenii care participă la referendum au dreptul să se pronunțe prin "DA" sau "NU" la următoarea întrebare înscrisă pe buletinul de vot: "Sunteți de acord cu legea de revizuire a Constituției României în forma aprobată de Parlament?"

Referendumul privind demiterea Președintelui României

Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să își exprime voința prin referendum cu privire la probleme de interes național. Problemele care se supun referendumului și data desfășurării acestuia se stabilesc de Președintele României, prin decret. Punctul de vedere al Parlamentului asupra referendumului inițiat de Președintele României urmează să fie exprimat, printr-o hotărâre adoptată în ședința comună a celor două Camere, cu votul majorității deputaților și senatorilor prezenți, în termen de cel mult 20 de zile calendaristice de la solicitarea Președintelui. Dacă Parlamentul nu își transmite punctul de vedere în termenul stabilit anterior, Președintele României emite decretul privind organizarea referendumului după expirarea acestui termen, procedura constituțională de consultare a Parlamentului considerându-se îndeplinită.

Referendumul local

Problemele de interes deosebit din unitățile administrativ-teritoriale și subdiviziunile administrativ-teritoriale ale municipiilor pot fi supuse, în condițiile prezentei legi, aprobării locuitorilor, prin referendum local.

Referendumul local se poate organiza în toate satele și localitățile componente ale comunei sau orașului ori numai în unele dintre acestea. În cazul referendumului la nivel județean, acesta se poate desfășura în toate comunele și orașele din județ ori numai în unele dintre acestea, care sunt direct interesate.

Proiectele de lege sau propunerile legislative privind modificarea limitelor teritoriale ale comunelor, orașelor și județelor se înaintează Parlamentului spre adoptare numai după consultarea prealabilă a cetățenilor din unitățile administrativ-teritoriale respective, prin referendum. În acest caz organizarea referendumului este obligatorie.

Dispoziții comune cu privire la desfășurarea referendumului

Obiectul și data referendumului național se stabilesc după cum urmează:

- a) potrivit prezentei legi, în cazul referendumului privind revizuirea **Constituției**, cu respectarea art. 151 alin. (3) din **Constituția României**;
- b) prin hotărâre a Parlamentului, în cazul referendumului privind demiterea Președintelui României, cu respectarea art. 95 alin. (3) din Constituție;
- c) prin decret al Președintelui României, în cazul referendumului cu privire la probleme de interes național.

Aducerea la cunoștință publică a datei referendumului național se face prin Monitorul Oficial al României, Partea I, și prin presă, radio și televiziune.

Listele electorale permanente din țară se întocmesc, se tipăresc și se pun la dispoziția birourilor electorale ale secțiilor de votare conform prevederilor Legii nr. **208/2015** privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare.

La secțiile de votare organizate în străinătate se utilizează numai liste electorale suplimentare.

Votarea în țară se desfășoară în secțiile de votare organizate conform Legii nr. **208/2015**, cu modificările și completările ulterioare. Până cel mai târziu cu 5 zile înainte de data votării, primarii și Autoritatea Electorală Permanentă aduc la cunoștință publică delimitarea și numerotarea secțiilor de votare, precum și sediile acestora, în condițiile stabilite prin Legea nr. **208/2015**, cu modificările și completările ulterioare. În cel mult 15 zile de la data stabilirii referendumului național, pe lângă misiunile diplomatice, oficiile consulare, secțiile consulare și institutele culturale din străinătate Ministerul Afacerilor Externe organizează secții de votare pentru alegătorii care se află în străinătate în ziua votării. În același termen, Ministerul Afacerilor Externe poate organiza, cu acordul autorităților străine, alte secții de votare în afara secțiilor de votare menționate. La referendumul național, activitățile de coordonare a pregătirii și organizării

procesului de votare în străinătate sunt asigurate de către biroul electoral pentru secțiile de votare din străinătate, cu sprijinul logistic al Ministerului Afacerilor Externe.

Cetățenii cu reședința în altă localitate decât cea în care își au domiciliul pot solicita primarului din acea localitate, în cazul organizării unor referendumuri locale, înscrierea lor pe liste suplimentare. Cu 3 zile înainte de data referendumului nu se mai fac înscrieri în aceste liste.

Organul care întocmește listele electorale este obligat să ceară primăriei localității de domiciliu radierea persoanelor în cauză de pe listele electorale ale acelei localități. Cetățeanul care, în ziua referendumului național, se află într-o altă localitate decât cea în care este înscris în lista electorală poate să își exercite dreptul de vot în localitatea respectivă, la orice secție de votare, urmând a fi înscris într-o listă suplimentară de către președintele biroului electoral al secției de votare, pe baza actului de identitate sau a adeverinței care ține loc de act de identitate.

Biroul Electoral Central este alcătuit din 7 judecători ai Curții Supreme de Justiție, dintre care unul va îndeplini funcția de președinte, precum și din câte un delegat al fiecărui partid politic reprezentat în Parlament.

Desemnarea celor 7 judecători se va face în cel mult 3 zile de la data stabilirii zilei referendumului de către președintele Curții Supreme de Justiție, prin tragere la sorți, de pe o listă cuprinzând toți judecătorii în exercițiu ai Curții.

Președintele Biroului Electoral Central este ales prin vot secret de către membrii acestuia în cel mult 24 de ore de la desemnare.

Biroul Electoral Central veghează la reactualizarea listelor electorale permanente, la întocmirea copiilor de pe acestea și la transmiterea lor la birourile electorale ale secțiilor de votare, supraveghează corecta desfășurare a referendumului, centralizează la nivel național rezultatele acestuia, pe care le înaintează Curții Constituționale.

Biroul Electoral Central soluționează contestațiile care îi sunt adresate, cu excepția celor care sunt date în competența altor birouri electorale sau a instanțelor judecătorești.

În exercitarea atribuțiilor ce îi revin, Biroul Electoral Central adoptă hotărâri care se aduc la cunoștință în ședință publică și prin orice mijloc de publicitate. Hotărârile Biroului Electoral Central sunt obligatorii pentru toate autoritățile, instituțiile publice, birourile electorale, precum și pentru toate organismele cu atribuții în materia referendumului, de la data aducerii la cunoștință în ședință publică.

Pentru corecta desfășurare a referendumului, Biroul Electoral Central emite hotărâri în interpretarea legii, hotărâri care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

În cazul în care constată o fraudă electorală la o secție de votare sau într-o circumscripție electorală, Biroul Electoral Central dispune anularea rezultatelor referendumului în cadrul acelei secții de votare sau, după caz, în cadrul circumscripției electorale respective.

În cazul referendumului național, birourile electorale de circumscripție ale județelor și al municipiului București, biroul electoral pentru secțiile de votare din străinătate, oficiile electorale ale sectoarelor municipiului București și birourile electorale ale secțiilor de votare din țară se compun dintr-un președinte și cel mult 6 delegați ai partidelor politice parlamentare și ai organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale cu grup parlamentar propriu în ambele camere ale Parlamentului; în cazul referendumului local, birourile electorale de circumscripție ale județelor și al municipiului București, ale comunelor, orașelor și municipiilor, sectoarelor municipiului București, precum și birourile electorale ale secțiilor de votare se compun dintr-un președinte și cel mult 6 delegați ai partidelor politice reprezentate în consiliul local sau județean.

Birourile electorale ale secțiilor de votare din străinătate se compun dintr-un președinte și cel mult 6 delegați ai partidelor politice parlamentare și ai organizațiilor cetățenilor minorităților naționale cu grup parlamentar propriu în ambele camere ale Parlamentului.

Președinții birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate sunt desemnați de către președintele biroului electoral pentru secțiile de votare din străinătate până cel mai târziu cu 5 zile înaintea datei referendumului național, din rândul experților electorali propuși de Ministerul Afacerilor Externe.

Completarea birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate cu delegații partidelor politice parlamentare și ai organizațiilor cetățenilor minorităților naționale cu grup parlamentar propriu în ambele camere ale Parlamentului se face cu aplicarea corespunzătoare a prevederilor art. 17 alin. (5) - (7) din Legea nr. [208/2015](#), cu modificările și completările ulterioare.

Birourile electorale de circumscripție ale județelor și al municipiului București, ale comunelor, orașelor și municipiilor îndeplinesc următoarele atribuții principale:

a) fac publicațiile și afișările necesare;

b) rezolvă, de îndată sau în cel mult 24 de ore de la sesizare, întâmpinările referitoare la propria activitate și contestațiile cu privire la operațiunile birourilor electorale ale secțiilor de votare;

c) totalizează rezultatele referendumului de la secțiile de votare din județ sau, după caz, din municipiul București și, în cel mult 24 de ore de la închiderea scrutinului, le înaintează Biroului Electoral Central, în cazul referendumului național, împreună cu documentele care stau la baza acestora.

În cazul referendumului local birourile electorale de circumscripție ale județelor și al municipiului București îndeplinesc, în mod corespunzător, atribuțiile Biroului Electoral Central.

Birourile electorale lucrează în prezența a jumătate plus unul din numărul total al membrilor lor și iau hotărâri cu majoritatea membrilor prezenți.

Președintele biroului electoral al secției de votare poate suspenda votarea pentru motive temeinice.

Suspendarea nu poate depăși o oră și va fi anunțată prin afișare pe ușa localului de vot. Durata tuturor suspendărilor nu poate depăși două ore.

În timpul suspendării urnele de votare, ștampilele, buletinele de vot și toate lucrările biroului electoral vor rămâne sub pază permanentă.

Prezența oricărei persoane în cabinetele de vot în afara celei care votează este interzisă.

Participantul la referendum, care, din motive temeinice, constatate de președintele biroului electoral al secției de votare, nu poate să voteze singur, are dreptul să cheme în cabina de votare un însoțitor ales de el, în scopul de a-l ajuta.

Pentru persoanele netransportabile din cauză de boală sau invaliditate, la cererea celor aflați în această situație sau la cererea organelor de conducere ale instituțiilor sanitare sau de ocrotiri sociale, în care cei netransportabili se află internați, președintele biroului electoral al secției de votare desemnează din cadrul biroului un număr de membri care se deplasează cu o urnă specială și cu materialul necesar votării la locul unde se află cel în cauză, pentru a se efectua votarea.

După închiderea votării președintele biroului electoral al secției de votare va proceda la anularea buletinelor de vot neîntrebuițate și la deschiderea urnelor, în prezența membrilor biroului și, după caz, a persoanelor acreditate să asiste la referendum.

Președintele va citi cu voce tare, la deschiderea fiecărui buletin, răspunsul votat și va arăta buletinul de vot celor prezenți.

Sunt nule buletinele de vot care nu poartă ștampila de control a secției de votare, buletinele de un alt model decât cel legal aprobat, cele pe care ștampila "Votat" a fost aplicată în ambele părți sau nu a fost aplicată pe nici unul dintre ele. Dacă ștampila depășește laturile pătratului, însă opțiunea este evidentă, buletinul nu va fi socotit nul.

Buletinele nule nu intră în calculul voturilor valabil exprimate.

După încheierea numărării voturilor se va încheia un proces-verbal care se semnează de președinte și ceilalți membri ai biroului și se înaintează, în cel mult 24 de ore, biroului electoral de circumscripție.